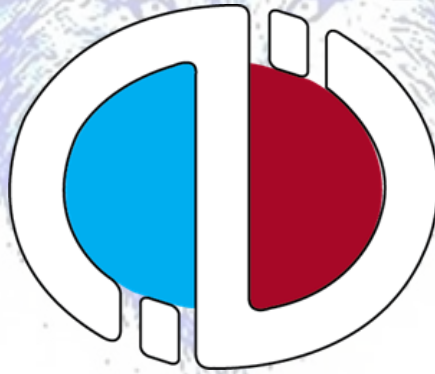

İKTİSADİ İKTİSADA GİRİŞ 1

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW

ÜNİTE ÖZETLERİ
DENEME SORULARI
ÜNİTE SORULARI
ÇIKMIŞ SORULAR

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

“DERS GEÇMENİN EN KOLAY YOLU”

SINCE 2020

ÜNİTE 1: TEMEL KAVRAMLAR VE TÜKETİCİ DAVRANIŞI

GİRİŞ

Günlük hayatta karşılaşılan pek çok olay ve durumun arkasında yatan iktisadi bir neden veya süreç olduğundan bahsedilebilir. İktisat ekonomik birimlerin, yani bireylerin, firmaların ve devletin iktisadi karar alma süreçlerini ve alınan kararların ortaya çıkardığı sonuçları inceleyen sosyal bir bilimdir.

TEMEL KAVRAMLAR

İktisat, bir bilim olarak pozitif ya da normatif olmak üzere iki ayrı biçimde uygulanabilir. Pozitif iktisat, bir iktisadi olayın ne olduğu ile ilgilenirken normatif iktisat bir iktisadi olayın ne olması gerektiği ile ilgilenir.

İktisadın en temel ana bilim dalları mikro ve makro iktisattır. Mikro iktisat bireylerin ve firmaların davranışlarını ve bu iki grubun etkileşimini inceler. Öte yandan makro iktisat ulusal veya küresel düzeydeki iktisadi olaylarla ilgilenir. Bir mal ya da hizmetin fiyatı ve denge miktarı, bireylerin çalışma ya da boş zaman tercihleri, firmaların faaliyet kararları gibi konular mikro iktisadın ilgi alanlarıyken; enflasyon, işsizlik, dış ticaret, döviz kurları, uluslararası sermaye hareketleri gibi konular makro iktisadın ilgi alanında yer alır.

İktisadın en önemli kavramlarından biri olan piyasa, alıcı ve satıcının bir araya geldiği ortam olarak tanımlanabilir. Mal ve hizmetlerin alınıp satıldığı piyasalara mal piyasaları; emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin alınıp satıldığı piyasalara ise faktör piyasaları adı verilir.

KITLIK VE TERCİH

İnsanların sahip olmak istediklerinin sahip olunabileceklerden daha fazla olması durumu "kıtlık" kavramı ile açıklanır. Kıtlık, her ekonomik birimin karşı karşıya olduğu bir durumdur. İstisnai olarak kıtlığın söz konusu olmadığı mallar da mevcuttur. İstisnai özelliği olmayan diğer tüm mallar "iktisadi mal" sayılır. Kıtlık, sınırsız bir tüketimin gerçekleşemeyecek olmasından ötürü bir "tercih" yapılmasını zorunlu kılar. İktisat, en temelde bu seçimlerin nasıl yapılacağını inceler. Yapılan tercihlerin, ekonomik birimlerin çıkarını artırıcı biçimde olması bu tercihlerin "rasyonel" olmasına bağlıdır. Rasyonel tercihler yapan insana "iktisadi insan" ya da "homo economicus" adı verilir.

Rasyonel tercihler yapan bir ekonomik birim, yaptığı tercih ile bir başka şeyi yapabilme özgürlüğünden

vazgeçmiş olur. Bu vazgeçme durumuna "ödünleşme" ya da "trade-off"; çalışmak karşılığında vazgeçilen şeylerin en değerlisine ise "fırsat maliyeti" adı verilir. Bir ekonomik birimin, bir iktisadi malı satın almak için ödediği miktar ile bu malı tüketirken harcadığı zamandan dolayı vazgeçmiş sayıldığı gelirin toplamı, bu iktisadi malın "parasal maliyeti" olarak adlandırılır. Parasal maliyet ve alternatif maliyet farklı kavramlardır.

Bireyler için kıt olan kaynaklar bir ekonominin bütünü için de kıttır. Bu kıtlık, sahip olunan kaynakların tamamının kullanıldığı durumda bile bir üretim sınırının aşılmasına yol açar. Bu sınır, "üretim imkânları sınırı" olarak adlandırılır ve eksenlerinde iki farklı malın bulunduğu, orijine içbükey bir eğri olan "üretim imkânları eğrisi" ile betimlenir.

İktisatta bir kararın parasal maliyeti ve fırsat maliyeti, o kararın sağlıklı bir biçimde alınması için yeterli değildir. Bu yüzden iktisatçılar "ilave" ya da "marjinal" kavramını kullanırlar. Bir şeyi yapmanın yarattığı ilave maliyete "marjinal maliyet"; yarattığı ilave faydaya da "marjinal fayda" denir. Bu verilere bakarak karar alma süreci ise "marjinal analiz" olarak adlandırılır. Bir eylemin yarattığı marjinal fayda, o eylemin marjinal maliyetinden büyük ise bu eylemin gerçekleştirilmesi mantıklıdır ve bu şekilde alınan karar "optimal" ya da "en iyi" olarak tanımlanır.

Bir ekonomik birimin karar almasında etkili olan iki temel faktör ikame ve teşviktir. İkame, bir malın diğeri yerine geçebilmesi özelliğidir. Bir kararın fırsat maliyetinin değişmesi sonucu başka bir malla ikame edilmesinin nedeni teşviktir. Teşvik bir özendirici bir ödül olabileceği gibi zorlaştırmacı bir ceza da olabilir.

İKTİSADIN TEMEL SORULARI

Kıtlık ve tercih kavramlarına bağlı olarak iktisadın aşağıdaki dört soruyu cevaplaması amaçlanır:

- Ne üretilecek?
- Ne kadar üretilecek?
- Nasıl üretilecek?
- Kim üretecek?

Bazı mallar uzun yıllardır üretilmesine rağmen bazı malların dönem dönem üretildiği ya da bir süreliğine üretildikten sonra üretime konu olmadığı bilinmektedir. Serbest piyasa ekonomilerinde bir malın üretilip üretilmemesinin en önemli belirleyicisi fiyattır. Fiyat, **neyin üretileceği** sorusunu cevaplar. Firmalar fiyatın maliyetten fazla olduğu malların üretimini gerçekleştirmek ve maliyetin fiyattan fazla olduğu malların üretiminden çekilmek isterler.

Serbest piyasa ekonomilerinde bir malın **ne kadar üretileceği** sorusunun yanıtını da fiyat mekanizması verir. Bir piyasada üretilen miktar talep edilenden fazla ise fiyatlar düşecek, buna bağlı olarak da bazı firmalar piyasadan çıkarken bazıları da üretimlerini azaltma yoluna gideceklerdir. Ters durumda yani talep edilen miktar arz edilen miktarın üzerinde olduğunda, piyasa fiyatı yükselecek ve bazı firmalar sektöre girerken hâlihazırda sektörde bulunanlar üretimlerini artırma yoluna gideceklerdir. Sonuçta denge, arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada gerçekleşecektir.

Bir malın **nasıl üretileceği** sorusunun yanıtı, üretim faktörleri adı verilen dört temel girdinin hangi oranda kullanılacağıdır. Üretim faktörleri;

- Emek,
- Sermaye,
- Toprak ve
- Girişimci olarak sıralanabilir.

Bir ekonomide bol olan kaynağın fiyatı düşük olacağından, faktör fiyatları ve dolayısıyla faktör miktarları, malın nasıl üretileceğini belirleyecektir. Nüfusun çok olduğu bir ekonomide emeğin fiyatı olan ücret düşük olacağından emek-yoğun bir üretimin tercih edilmesi beklenir. Tersine, sermayenin bolca bulunduğu bir ekonomide yapılan üretimin de sermaye-yoğun olması beklenecektir.

Bir malı **kimin üreteceği** sorusunun cevabı ekonomik sistemin yapısında gizlidir. Merkezi kumanda ekonomilerinde üretimi kimin yapacağını devlet belirlerken serbest ekonomilerde piyasa mekanizması belirler. Günümüzde yaygın olan karma ekonomik modelde ise temelde piyasa mekanizmasının belirleyici olması ancak gerektiği yerde devletin müdahil olması söz konusudur.

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI VE FAYDA

Bir tüketicinin bir mal tüketiminden elde ettiği bütünsel faydaya **toplam fayda** adı verilir. Öte yandan, aynı maldan birden fazla tüketildiği durumda her bir ek tüketimin tüketici üzerindeki etkisine ise **marjinal fayda** adı verilir. Marjinal fayda, maldan bir birim tüketilmesi sonrasında toplam faydada görülen değişimin maldan tüketilen miktardaki değişime bölünmesi ile bulunur. Bir maldan daha fazla tüketildikçe o malın her bir ek biriminden elde edilen fayda düşecektir. Bu durum **azalan marjinal fayda** kavramı ile açıklanır. Azalan marjinal fayda, toplam faydanın önce azalarak artmasına; sonra (malın tüketilmesine devam edildikçe) ise toplam faydanın azalmasına yol açar.

Bir tüketici elde ettiği faydayı maksimize etmeyi amaçlar ve bu yüzden fayda maksimizasyonunu

sağlayacak bir koşula ihtiyaç duyar. Bu koşul bilgisayar ve cep telefonu gibi sadece iki mal tükettiğini varsaydığımız bir tüketici için bilgisayarın marjinal faydasının bilgisayarın fiyatına bölümünden elde edilecek değerin, cep telefonunun marjinal faydasının cep telefonunun fiyatına bölünmesinden elde edilecek değere eşitlendiği noktada gerçekleşir.

$$\left(\frac{MU_{Bilgisayar}}{P_{Bilgisayar}} = \frac{MU_{Cep Telefonu}}{P_{Cep Telefonu}} \right)$$

İkiden fazla mal tüketen bir tüketicinin fayda maksimizasyonu yapabilmesi için aynı denge koşulunun tüm mallar için eşit olması gerekir. Bir malın fiyatı değiştiğinde tüketicilerin fayda maksimizasyonu bozulur ve tüketimin maksimizasyon koşulunu yeniden sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerekir. Bir malın fiyatı değiştikçe bir tüketicinin o maldan tüketileceği miktarın alacağı değerleri gösteren grafiğe **bireysel talep eğrisi** adı verilir. Bireysel talep eğrisi, fiyat arttıkça tüketimin azalmasından dolayı negatif eğimlidir.

Bireysel talep eğrisinin fiyat eksenini kesen noktası söz konusu mal için ödenmeye razı olunacak maksimum fiyatı; miktar eksenini kesen noktası ise o maldan (fiyat sıfır olduğunda) elde edilebilecek maksimum miktarı gösterir.

İktisadi olarak değer;

- **KULLANIM** ve
- **MÜBADELE (DEĞİŞİM)** değeri olarak iki ayrı şekilde ele alınır.

Bir malın kullanım değeri, o maldan kullanılması sonucu elde edilen fayda ile ilişkili iken; mübadele değeri o malın bir alışverişte gördüğü değer ile ilgilidir. Bu yüzden, kullanım değeri çok daha fazla olan su, kullanımında doğrudan fayda sağlamayan elma çok daha ucuzdur. Ancak iktisatta bir malın değerini belirleyen asıl değişken marjinal faydadır.

GRAFİKLERİ ANLAMAK

Dört farklı grafik türünden bahsedilebilir:

- Zaman serisi grafiği,
- Kesit veri grafiği,
- Serpme diyagramı,
- Pasta grafiği.

Zaman serisi, bir değişkenin zaman içerisinde aldığı değerleri gösterir. Dolayısıyla **zaman serisi grafiği**, bir ekseninde zamanı; diğer ekseninde ise izlenen değişkenin değerlerini bulunduran bir grafik türüdür. 1980-2015 dönemi yıllık işsizlik verileri bir zaman serisidir. Kesit veri, bir değişkenin farklı kategorilerde aldığı değerleri gösterir. Dolayısıyla **kesit veri grafiği**, bir ekseninde kategorilerin; diğer ekseninde ise izlenen değişkenin değerlerinin bulunduğu bir grafik türüdür.

Serpme diyagram , iki değişkenin bir özne üzerinde aldığı değerleri kartezyen koordinat düzlemi üzerinde gösteren bir grafik türüdür. Ortalama gelir düzeyi ve internet erişimi şeklinde iki eksen bulunan, düzlem üzerinde ise noktalar ile illerin gösterildiği bir grafik serpme diyagramdır.

Bir bütüne ilişkin payları göstermek için kullanılan grafik türüne **pasta grafik** adı verilir. Küresel akıllı telefon tüketiminin kıtalara göre dağılımını gösteren, silindirik bir grafik pasta grafiği olarak adlandırılır. Grafikler basit birer model olarak da düşünülebilir. Değişkenler arasındaki ilişkinin türü ve yönünü grafiklere bakarak ana hatlarıyla gözlemlemek mümkündür. Bir değişkenin diğer bir değişken(ler)e bağlı olması durumu fonksiyonlar ile gösterilir. Bir toplumun tüketiminin (T) toplumun geliri (G) ile sıkı sıkıya bağlı olması bilinen bir gerçektir.

Tüketimin, gelire bağlı olması, fonksiyon olarak şöyle ifade edilir:

$$T = F(G)$$

Burada, G bağımsız; T bağımlı değişkendir. Öte yandan tüketim artışının gayrisafi yurtiçi hasıla artışı yarattığı bir gerçektir. Yani aynı zamanda:

$$G = F(T)$$

Burada ise T bağımsız; G bağımlı değişkendir. Tüketim ve gelirin karşılıklı olarak birbirini beslemesi bir korelasyonu gösterir. Korelasyon karşılıklı ilişkiyi göstermesine rağmen bir neden ortaya koymaz. Yani, yalnızca grafiklere bakılarak iki değişken arasında korelasyon olup olmadığı takip edilebilmesine rağmen bu iki değişken arasında nedensellik ilişkisi bulunup bulunmadığı, varsa hangi değişkenin diğerinin nedeni olduğu anlaşılamaz.

Bir grafik incelenirken bilinmesi gereken en önemli kavramlardan biri eğimdir. Eğim, iki değişken arasındaki marjinal ilişkiyi; bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini gösterir ve aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$\text{eğim} = \frac{\text{bağımlı değişkendeki değişim}}{\text{bağımsız değişkendeki değişim}}$$

Kesir sonucu pozitif ise pozitif eğim söz konusudur ve değişkenler aynı yönde değişiyor demektir. Aksine, kesir sonucu negatif ise negatif eğim söz konusudur ve değişkenler ters yönde değişiyor demektir. Bir doğrunun eğimi hesaplanırken eğimi ölçmek için baz alınacak nokta önemsizdir, çünkü bir doğru üzerinde eğim her noktada aynıdır. Oysa bir eğri için her noktada farklı bir eğim söz konusudur. Bir eğride bulunan bir noktanın eğimi, o noktaya teğet geçen doğrunun tanjantıdır (S:20, Şekil 1.9 ve Şekil 1.10).

Koordinat düzleminde pozitif ilişkiler ve eğim şöyle ifade edilebilir (S:21, Şekil 1.11):

- Pozitif eğimli bir doğru, sol aşağıdan sağ yukarıya doğru yönelmiştir.
 - Pozitif ve artan eğimli bir eğri, sol aşağıdan sağ yukarıya doğru yönelmiştir ve sağa gittikçe dikleşir.
 - Pozitif ve azalan eğimli bir eğri, sol aşağıdan sağ yukarıya doğru yönelmiştir ve sağa gittikçe yatıklaşır.
- Koordinat düzleminde negatif ilişkiler ve eğim şöyle ifade edilebilir (S:21, Şekil 1.12):
- Negatif eğimli bir doğru sol yukarıdan sağ aşağıya doğru yönelmiştir.
 - Negatif ve artan eğimli bir eğri, sol yukarıdan sağ aşağıya doğru yönelmiştir ve sağa gittikçe dikleşir.
 - Negatif ve azalan eğimli bir eğri, sol yukarıdan sağ aşağıya doğru yönelmiştir ve sağa gittikçe yatıklaşır.

Bir iktisadi analizde, bir fonksiyonun maksimum ve minimum noktalarının belirlenmesi, ekonomik birimlerin kararlarını optimize ettiği noktaları saptayabilmek bakımından önemlidir. Bu bağlamda (S:21, Şekil 1.13);

- Eğimi önce pozitif, sonra negatif olan "ters u" şeklindeki bir grafikte bir maksimum noktası bulunur ve bu nokta eğimin sıfır olduğu noktadır.
- Eğimi önce negatif, sonra pozitif olan "u" şeklindeki bir grafikte bir minimum noktası bulunur ve bu nokta eğimin sıfır olduğu noktadır.

Grafiği çizilmemiş bir fonksiyonda eğimin sıfır olduğu noktanın bir maksimum mu yoksa bir minimum mu olduğunu bulmak için daha ileri düzey analizler yapılması gerekir.

Eğim, pozitif ve negatif değerler alabildiği gibi "sıfır" ve "sonsuz" değerlerini de alabilir. Eğim sıfır iken fonksiyon doğrusu yatay; eğim sonsuz iken fonksiyon doğrusu dik bir konumda bulunur. Her iki durumda da değişkenler arasında ilişki yoktur (S:22, Şekil 1.14).

ÜNİTE 2: ARZ, TALEP VE ESNEKLİK

GİRİŞ

ARZ , TALEP ve PİYASA hem günlük hayatta hem de iktisat teorisinde sıkça kullanılan kavramlardır. **Piyasa**, alıcı ve satıcıların bir ürünün alış verişini yapmak amacıyla karşı karşıya geldiği ortam veya yerdir. SATICILAR ürünü piyasaya ARZ ederken, ALICILAR ise ürünü piyasada TALEP etmektedir. Ürünün alım satım MİKTARI ve FİYATI piyasada belirlenir. Arz ve talep üzerinde DEVLETİN herhangi bir müdahale veya

kısıtlaması yoksa oluşan piyasaya **serbest piyasa** denir.

Arz-talep modeli serbest piyasada DENGİ FİYATININ nasıl oluştuğunu incelemek için kullanılan en önemli araçtır. Piyasanın dengeye gelme sürecinde, arz ve talep miktarlarının FİYAT ve GELİR değişikliklerine gösterdiği tepkiye **esneklik** adı verilir.

TALEP

İktisadi bir terim olarak **talep**, hane halklarının ya da tüketicilerin belirli bir dönemde farklı birim fiyatlardan satın almak istedikleri ve satın alma gücüyle desteklenmiş mal veya hizmet miktarıdır. TALEP EDİLEN MİKTARI ve TALEBİ belirleyen değişkenler şunlardır:

1. Malın kendi fiyatı,
2. Tüketicinin geliri,
3. İlişkili malların fiyatları,
4. Tüketicinin zevk ve tercihleri,
5. Tüketicinin beklentileri.

Diğer tüm değişkenler sabitken (CETERIS PARİBUS), bir mala olan talep miktarı ile malın kendi fiyatı arasındaki ters orantılı (negatif) ilişki **talep**

kanunu olarak adlandırılır. Buna göre; malın fiyatı artıyorsa tüketicinin o maldan daha az talep edeceği, azalıyorsa daha fazla talep edeceği anlaşılmaktadır. Yukarıdaki değişkenlerden ilki (i) talep edilen miktarda değişikliklere sebep olurken diğerleri (ii-v) talebin genelinde değişikliğe neden olur.

İkame etkisi tüketicinin, fiyatındaki artış sonucu görelî olarak daha pahalı hale gelen mal ve hizmetlerden fiyatı düşen, değişmeyen veya daha az artan diğer mal ve hizmetlere yönelmesidir. **Gelir etkisi** mal ve hizmet fiyatlarındaki artışın, parasal geliri sabit bir tüketicinin satın alma gücünü düşürmesidir.

Talep miktarı ile malın kendi fiyatı arasındaki ters yönlü ilişkiyi gösteren çizelgeye **talep tablosu** denir (S:30, Tablo 2.1). Aynı ilişkiyi analitik geometrik bir grafik düzlemi üzerinde gösteren çizgiye ise **talep eğrisi** adı verilir (S:30, Şekil 2.1).

Tüketicinin geliri, diğer mal-hizmet fiyatları, tüketicinin zevk ve tercihleri ve geleceğe ilişkin beklentilerinde meydana gelen değişimler talebin genelinde değişimlere neden olurken talep eğrisinde de sağa veya sola doğru KAYMALARA sebep olur. Yalnızca malın kendi fiyatı değişiyorsa (ceteris paribus) bu, talep eğrisi ÜZERİNDE bir noktadan başka bir noktaya hareket edildiği anlamına gelir.

Tüketicinin geliri arttığında bir mala olan talebi de artırıyorsa o mala **normal mal** denir. Bu durumda talep eğrisi sağa kayar (S:31, Şekil 2.2). Tüketicinin geliri

arttığında bir mala olan talebi azalıyorsa o mala **düşük mal** denir. Bu durumda talep eğrisi sola kayar.

Birbirinin yerine kullanılabilen iki farklı maldan birinin fiyatı azalırken diğerine olan talep azalıyorsa bunlara **ikame mallar** denir. Bu durumda talebi azalan ikame malına ait talep eğrisi sola kayar (S:32, Şekil 2.3). Birlikte kullanılan iki farklı maldan birinin fiyatı azalırken diğerine olan talep artıyorsa bunlara **tamamlayıcı mallar** denir. Bu durumda talebi artan tamamlayıcı mala ait talep eğrisi sağa kayar. Tüketicilerin zevk ve tercihlerinin bir malın lehine olması o mala olan talebi artırarak malın talep eğrisini sağa kaydırır. Talep eğrisini kaydıran diğer bir etken de tüketicilerin geleceğe ilişkin fiyat ve gelir gibi ekonomik beklentileridir.

Piyasa talebi bireysel tüketicilerin farklı birim fiyatlardan bir mala olan talep miktarlarının yatay olarak toplanmasıyla bulunan toplam talep miktarıdır (S:33, Tablo 2.2). **Piyasa talep eğrisi** birim fiyatlarla piyasa talep miktarları arasındaki ilişkiyi grafik üzerinde eşleştiren çizgidir (S:33, Şekil 2.4).

ARZ

İktisadi bir terim olarak **arz**, firmaların ya da üreticilerin belirli bir dönemde farklı birim fiyatlardan satmak istedikleri mal veya hizmet miktarıdır. ARZ EDİLEN MİKTARI belirleyen değişkenler şunlardır:

1. Malın kendi fiyatı,
2. Üretim girdilerinin fiyatları,
3. Üretim sürecinde bu malla ilişkili olan diğer malların fiyatları,
4. Teknoloji,
5. Üreticinin beklentileri.

Diğer tüm değişkenler sabitken (CETERIS PARİBUS), bir malın piyasaya arz edilmek istenen miktarı ile malın kendi fiyatı arasındaki doğru orantılı (pozitif) ilişki **arz kanunu** olarak adlandırılır. Buna göre; malın fiyatı artıyorsa üreticinin o maldan daha fazla arz edeceği, azalıyorsa daha az arz edeceği anlaşılmaktadır. Yukarıdaki değişkenlerden ilki (i) arz edilen miktarda değişikliklere sebep olurken diğerleri (ii-v) arzın genelinde değişikliğe neden olur.

Arz miktarı ile malın kendi fiyatı arasındaki doğru yönlü ilişkiyi gösteren çizelgeye **arz tablosu** denir (S:34, Tablo 2.3). Aynı ilişkiyi analitik geometrik bir grafik düzlemi üzerinde gösteren çizgiye ise **arz eğrisi** adı verilir (S:35, Şekil 2.5).

Üretim girdilerinin fiyatları, üretim sürecinde bu malla ilişkili olan diğer malların fiyatları, teknoloji ve üreticinin gelecek beklentilerinde meydana gelen değişimler arzın genelinde değişimlere neden olurken arz eğrisinde de sağa veya sola

doğru KAYMALARLA sebep olur. Yalnızca malın kendi fiyatı değişiyorsa (ceteris paribus) bu, arz eğrisi ÜZERİNDE bir noktadan başka bir noktaya hareket edildiği anlamına gelir.

Bir malın üretiminde kullanılan üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak, girişimcilik) ve ara mallarının tümüne **üretim girdileri** denilir. Girdi fiyatlarındaki bir artış üreticinin maliyetlerini de artıracığından her fiyat düzeyinde üreticinin arz etmek isteyeceği ürün miktarı daha az olacaktır. Girdi fiyatlarında dolayısıyla ÜRETİM MALİYETLERİNDEKİ bir artış arzı azaltırken arz eğrisini de sola (yukarı) kaydırır (S:35, Şekil 2.6).

Fiyatı düşen ya da değişmeyen bir malın üretiminde kullanılan üretim girdileri ve tekniklerle üretilebilen DİĞER MALLARIN FİYATLARINDA bir yükselme olması durumunda bu malların arzı da yükselir ve arz eğrisi sağa (aşağı) kayar.

Ceteris paribus, verimliliği artırıp üretim maliyetlerini azaltan bir TEKNOLOJİK YENİLİK üreticilerin kârlarını artırır ve her fiyat düzeyinde üreticilerin daha fazla mal arz etmelerine sebep olur. Bu durumda arz eğrisi sağa (aşağı) kayar (S:36, Şekil 2.7).

Arzda değişikliğe yol açarak arz eğrisinde kaymalara neden olan diğer bir unsur da iklim, hava koşulları gibi doğal etmenlerin yanında üreticilerin geleceğe dönük iktisadi beklentileridir.

Piyasa arzı bireysel üreticilerin veya firmaların farklı birim fiyatlardan arz ettikleri miktarlarının yatay olarak toplanmasıyla bulunan toplam arz miktarıdır (S:37, Tablo 2.4). **Piyasa arz eğrisi** birim fiyatlarla piyasa arz miktarları arasındaki ilişkiyi grafik üzerinde eşleştiren çizgidir (S:37, Şekil 2.8).

PİYASA DENGESİ

Bir mal veya hizmetin farklı birim fiyatlardaki piyasa arzı ve talebi birlikte ele alındığında bu mal veya hizmete ilişkin piyasa dengesi bulunabilir (S:38, Tablo 2.5). Piyasa arz miktarı ile talep miktarının belli bir birim fiyat düzeyinde eşitlenmesine **piyasa dengesi** adı verilir. Bu eşitliği ya da denkliliği sağlayan fiyat **denge fiyatı**, karşılık gelen arz-talep miktarı da **denge miktarı** olarak ifade edilir.

Denge fiyatı dışındaki birim fiyatlarda oluşan piyasa talep ve arz miktarlarının birbirinden farklı olması durumuna **piyasa dengesizliği** denir. Denge olmayan piyasada fiyatlar kararsızdır ve piyasanın dengeye gelmesi yönünde değişikliğe maruz kalırlar. Fiyatlarda kararlılığın ve değişmezliğin oluşması için piyasanın dengesini bulması gerekir.

Arz fazlası cari birim fiyatın denge fiyatından yüksek olduğu durumlarda piyasa arzının piyasa talebini aşmasıdır. Piyasada oluşan böylesi bir

dengesizlik **fazlalık** olarak da bilinir. Arz fazlası durumunda fiyatlar; düşük olan talebi artıracak, yüksek olan arzı da azaltacak şekilde denge fiyatına doğru azalma eğilimindedir. **Talep fazlası** cari birim fiyatın denge fiyatından düşük olduğu durumlarda piyasa talebinin piyasa arzını aşmasıdır. Piyasada oluşan böylesi bir dengesizlik **kıtlık** olarak da bilinir. Talep fazlası durumunda fiyatlar; düşük olan arzı artıracak, yüksek olan talebiye azaltacak şekilde denge fiyatına doğru artma eğilimindedir (S:38, Şekil 2.9).

PİYASA DENGESİNDE DEĞİŞMELER arz veya talepteki değişmelere bağlı olarak gerçekleşir. Bir mala olan TALEP artıyorsa (arz sabit) malın hem denge fiyatı hem de denge miktarı birlikte artar. Talep azalıyorsa denge fiyatı ve denge miktarı birlikte azalır (S:39, Şekil 2.10). Bir malın ARZI artıyorsa (talep sabit) malın denge fiyatı azalır, denge miktarı artar. Arzın azaldığı durumda ise denge fiyatı artar, denge miktarı azalır (S:40, Şekil 2.11).

ARZIN VE TALEBİN EŞANLI DEĞİŞMESİ de piyasa dengesini değiştirir. Arz ve talebin eşanlı ve AYNI YÖNDE değişimlerinin piyasa dengesine etkisiyle ZIT YÖNDE değişimlerinin etkisi birbirlerinden farklıdır. Arz ve talep eşanlı olarak aynı yönde artarsa (her ikisi de sağa kayarsa), yeni oluşacak dengede denge miktarı kesin olarak artar. Talep arzdan daha fazla sağa kayarsa denge fiyatı artar, arz daha fazla sağa kayarsa denge fiyatı azalır, hem arz hem talep aynı oranda artarsa denge fiyatı değişmez (S:41, Şekil 2.12).

Bir mala olan talep artar ve aynı anda arz azalırsa, yeni denge fiyatı her zaman daha yüksek olur. Ancak yeni denge miktarının ne olacağı hangi eğrinin daha fazla kayacağına bağlıdır (S:41, Şekil 2.13). Talebin azaldığı ve eşanlı arzın attığı bir piyasada yeni denge fiyatı her zaman daha düşüktür. Ancak yeni denge miktarının ne olacağı bu durumda da belirsizdir. Eğer arz ve talep zıt yönde ve aynı oranda kayarsa denge miktarı değişmez. Arzdaki artış talepteki azalıştan daha fazla ise denge miktarı artar. Eğer talepteki azalış arzdaki artıştan daha fazla olsaydı bu durumda denge miktarında bir azalma olurdu (S:42, Şekil 2.14).

ESNEKLİK

Bir değişkenin başka bir değişkene karşı gösterdiği duyarlılığın ölçüsüne **esneklik** denir. Daha belirgin bir ifadeyle esneklik, bağımlı ya da kontrollü değişkendeki yüzde birlik (%1) değişime karşın bağımlı ya da kontrolsüz değişkendeki yüzdelik değişim oranıdır.

Talebin fiyat esnekliği, talep edilen miktarın fiyattaki değişmelere ne kadar duyarlı olduğunun

ölçüsüdür ve talep edilen miktardaki yüzde değişimin fiyatındaki yüzde değişmeye oranı şeklinde formüle edilir. Talebin fiyat esnekliği talep eğrisi aşağı doğru eğimli olduğundan (talep kanunu) her zaman eksidir. Ancak bulunan esneklikler mutlak değerleri alınarak pozitif büyüklükler olarak ifade edilir. Doğrusal bir talep eğrisi üzerinde esneklik sabit değildir.

Eğer fiyat ve miktar değişimleri çok büyükse hesaplanan esneklik değerleri arasındaki fark da büyük olacağından pratik bir çözüm olarak yay esnekliği hesaplanabilir. **Yay esnekliği** ilk ve ikinci noktadaki fiyat ve miktarların ortalaması alınarak hesaplanır.

Fiyat esnekliğinin aldığı mutlak değerlere göre talebin beş farklı hali şunlardır (S:45, Şekil 2.16 ve Tablo 2.6):

1. Esneklik sıfıra eşitse TAM KATI (SIFIR) TALEP,
2. Esneklik sonsuza eşitse TAM ESNEK (SONSUZ) TALEP,
3. Esneklik bire eşitse BİRİM ESNEK TALEP,
4. Esneklik birden büyükse ESNEK TALEP,
5. Esneklik birden küçükse KATI TALEP.

Talebin fiyat esnekliğini belirleyen faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Bir mal veya hizmetin yakın ikamesinin olup olmadığı,
- Ürünün nasıl tanımlandığı,
- Zaman, vade, süre, vakit ya da dönem,
- Söz konusu malın bütçe içindeki payı.

Çapraz esneklik bir malın talebinin, diğer malların fiyatlarındaki değişimlere ne kadar duyarlı olduğunun ölçüsüdür ve bir malın talep miktarında oluşan yüzdelik değişimin öteki malın fiyatındaki yüzdelik değişimine oranı şeklinde formüle edilir. Çapraz esnekliğin sıfırla karşılaştırıldığında aldığı değerlere göre iki mal arasında üç farklı ilişki kurulabilir:

1. Eğer çapraz esneklik artı değer alıyorsa (sıfırdan büyükse), bu bir malın fiyatında olan değişikliğin diğer bir malın talebini arttırdığı anlamına gelir. Bu durumda bu iki mal birbirinin İKAMESİ konumundadır.
2. Çapraz esneklik eksi değer alıyorsa (sıfırdan küçükse) iki mal birbirini TAMAMLAYICI maldır.
3. Çapraz esneklik sıfıra eşitse iki mal birbiriyle İLİŞKİSİZDİR .

Talebin gelir esnekliği , talep edilen miktarın gelirdeki değişimlere ne kadar duyarlı olduğunun ölçüsüdür ve bir malın talep miktarında oluşan yüzdelik değişimin gelirdeki yüzdelik değişimine oranı şeklinde formüle edilir. Gelir esnekliklerinin sıfırla karşılaştırıldığında aldığı değerlere göre mallar ikiye ayrılır:

1. Gelir esnekliği sıfırdan büyükse NORMAL mal
2. Gelir esnekliği sıfırdan küçükse DÜŞÜK mal

Arz esnekliği , arz edilen miktarın fiyatındaki değişimlere ne kadar duyarlı olduğunun ölçüsüdür ve arz edilen miktardaki yüzde değişimin fiyatındaki yüzde değişmeye oranı şeklinde formüle edilir. Arzın fiyat esnekliği arz eğrisi yukarı doğru eğimli olduğundan (arz kanunu) her zaman artıdır. Arz esnekliğini belirleyen faktörler şunlardır:

- Malın üretiminde ikame edilebilir malların olup olmaması,
- Malın dayanıklı olup olmaması,
- Üretim arttıkça maliyetlerin nasıl değiştiği,
- Zaman, vade, süre, vakit ya da dönem.

ÜNİTE 3: ÜRETİM, MALİYETLER VE FİRMA DAVRANIŞI

GİRİŞ

İnsanların temel ihtiyaçlarını gidermek için gerekli olan mal ve hizmetleri firmalar üretirler. Firmalar bu üretimi gerçekleştirebilmek için emek, sermaye, toprak ve doğal kaynaklar gibi girdilere ihtiyaç duyarlar. Firmaların kullandığı bu girdilerin gerçek sahipleri hane halklarıdır. Firmalar bu girdileri kiralamak ve üretimde kullanabilmek için hane halklarına belirli bir bedel öderler. Bu ödemeler ise firmaların maliyetlerini oluşturur.

Firmalar ürettikleri mal ve hizmetleri piyasada tüketicilere satarak satış getirisi (hasılat) elde ederler. Firmaların maliyetleri ile satış hasılatı arasındaki fark kâr olarak tanımlanır. Firmaların amacı da bu farkı yani kârlarını maksimize etmektir. Kârını maksimize etmek isteyen bir firma şu sorulara cevap bulmalıdır.

- Ne üretilecek?
- Ne zaman üretilecek?
- Ne kadar üretilecek?
- Bu üretimi gerçekleştirirken nasıl bir teknoloji kullanılacak?
- Teknoloji seçimi yapıldıktan sonra ne kadar emek, sermaye ve toprağa ihtiyaç duyulacak?
- Bunların maliyetleri ne kadar olacak?
- Yapılan üretim piyasada satıldığı zaman ne kadar getiri elde edilecek?
- Ve nihayet toplam kârın miktarı ne kadar olacak?

ÜRETİM

Üretim, bir işletmenin üretim faktörlerini (yani, emek, sermaye, toprağı) ve ara malı girdilerini kullanarak, belli bir teknoloji aracılığıyla mal ve hizmet üretiminde bulunma sürecidir.

Üretim faktörleri ile ara mallarının bir bütün olarak kullanılması ve nihai ürüne dönüştürülmesi süreci kullanılan teknolojinin özelliklerini verir.

Üretim fonksiyonu, işletmenin elde ettiği ürün ile kullandığı üretim faktörü arasındaki fonksiyonel ilişkidir.

Q üretim miktarını, K sermaye miktarını ve L emek miktarını göstermek üzere **üretim fonksiyonu**;

Q = F (K,L) olarak yazılabilir.

Kısa Dönem-Uzun Dönem Ayırımı

Üretim faktörlerinden sadece bir tanesinin değiştirilmesine olanak tanıyan süreye **kısa dönem** denir. Böyle bir girdiye **sabit girdi** adı verilir.

Uzun dönem ise tüm girdilerin değiştirilebildiği zaman sürecidir. Bu girdilere **değişken girdi** adı verilir. Kısa dönem analizinde, üretim faktörlerinden sermaye ve doğanın sabit olduğu, teknolojinin veri alındığı ve tek değişken girdinin emek miktarı olduğu varsayılır. Firmanın çıktı miktarını arttırabilmesi, kullanılan emek miktarındaki artışa bağlı olacaktır ve böylece firma, emek faktörünün verimliliğini esas olarak çıktı miktarını belirleyecektir.

Uzun dönemde üretim fonksiyonundaki bütün girdiler değiştirilebilmektedir.

Üretim girdilerinden biri sabitken emek miktarı ile üretim miktarı arasındaki ilişki;

1. Toplam Ürün (TP),
2. Ortalama Ürün (AP_L) ve
3. Marjinal Ürün (MP_L) kavramları kullanılarak incelenebilir.

Değişken girdi miktarının arttırılmasına bağlı olarak elde edilen çıktıya **toplam ürün** denir. Toplam ürün eğrisi, ilk önce artarak artar, daha sonra azalan verimler kanunu nedeniyle azalarak artar.

Ürün, fiilen gerçekleştirilen üretim miktarıdır, kastedilen parasal değer değildir.

Ortalama ürün, emek birimi başına elde edilen ürün miktarıdır. Ortalama ürün eğrisi ve marjinal ürün eğrisi, önce artar sonra maksimuma ulaştıktan sonra azalmaya başlar.

Marjinal ürün, emek miktarındaki bir birimlik değişimin toplam ürün miktarında meydana getirdiği değişim olarak tanımlanır.

Ortalama ürün, marjinal ürün ve toplam ürün arasındaki ilişki şöyle açıklanabilir:

- Marjinal ürün eğrisi ortalama ürün eğrisinin üstünde iken ortalama ürün eğrisi pozitif eğimlidir.
- Marjinal ürün eğrisi, toplam ürün eğrisinin dönüm noktasına kadar yukarı eğimlidir, bu noktada maksimuma ulaşmakta ve daha sonra ise aşağı doğru eğimli olmaktadır.

- Ortalama ürün eğrisinin maksimum olduğu noktada ortalama ürün marjinal ürüne eşittir.
- Marjinal ürün ortalama ürünün altında iken ortalama ürün aşağı eğimlidir.
- Marjinal ürün sıfır olduğunda toplam ürün maksimuma ulaşmıştır.

Azanlar verimler kanununa göre, üretim önce yükselen oranda artmakta (artan verimlilik), belli bir düzeyden sonra ise gittikçe azalan oranlarda (azalan verimlilik) artmaktadır.

Değişken ve sabit girdi arasında optimal bileşime ulaştıktan sonra, emek artışı sürdürülürse, emek başına düşen sabit girdi miktarı azalacaktır ve bu durum ekonomi biliminde **azalan verimler kanunu** olarak tanımlanır (Bu yasanın geçerli olabilmesi için, teknoloji ve diğer üretim faktörleri sabit iken, emek miktarının artması gerekmektedir). Değişken girdi gereğinden fazla arttırılırsa üretimde azalma sonucu emeğin verimi negatif olur. Üretimin düşük olduğu başlangıç düzeyinde bir birim değişken girdi (emek) başına düşen sabit girdi miktarı fazla olduğu için sabit girdilerden bir kısmı atıl kalacaktır ve üretim sürecine dâhil edilen ilave emek bir yandan atıl kapasitenin kullanılmasına olanak verirken, diğer yandan uzmanlaşmayı artıracığından üretim daha fazla artacaktır.

Uzun dönemde üretim fonksiyonundaki bütün girdiler değiştiği için azalan verimler kanunu işlememektedir. Uzun dönemde tüm girdilerin miktarının değiştirilebilir olması, **ölçek** ve **ölçek verimliliği** kavramlarını ortaya çıkarır.

Ölçeğe göre getiri oranı, toplam üründeki yüzde artışın, girdilerdeki yüzde artışa oranı olarak tanımlanır.

Ölçeğe göre getiri = Toplam üründeki yüzde artış / Girdilerdeki yüzde artış

Ölçeğe göre getiri oranı birden büyükse ölçeğe göre artan getiri, bire eşitse ölçeğe göre sabit getiri, birden küçükse ölçeğe göre azalan getiri vardır.

Ölçeğe göre sabit getiri varsa üretim miktarındaki oransal artış girdi kullanımındaki oransal artışa eşittir demektir.

Eğer çıktıdaki artış oranı girdilerdeki artış oranından daha az ise, bu duruma **ölçeğe göre azalan getiri** adı verilir.

Ölçeğe göre artan getiri ise çıktı artış oranı, girdi artış oranından daha fazla ise ortaya çıkar.

MALİYET

Maliyetler bir ürünün üretiminde kullanılan tüm girdilerin (emeğin, sermayenin ve toprağın) maliyet bedellerinin toplamına eşittir ve bu tür maliyetler **muhasebe maliyetleri** olarak adlandırılır.

Fiyat belirlenirken üretim için yapılan harcamaları ifade eden maliyet düzeyinin belirlenmesi önem arz eder.

Doğru bir maliyet belirlemek için sadece muhasebe maliyetlerini göz önünde bulundurmak yeterli değildir, bunun yanında fırsat maliyetlerini de göz önünde tutmak gerekmektedir.

Fırsat maliyeti, herhangi bir üretimi arttırmak için başka bir maldan vazgeçilmesi, vazgeçmek zorunda kaldığımız mal ve/veya kazanç miktarı olarak adlandırılır. Fırsat maliyeti, iktisadi bir seçim yapılırken vazgeçilmek zorunda kalınan ikinci en iyi alternatiftir.

İşletmenin gerçek maliyetleri olan muhasebe maliyetleri ile üretimdeki fırsat maliyetlerinin toplanmasıyla ekonomik maliyet bulunur.

Bir işletmenin üretim yapısını "**üretim**

fonksiyonu" belirlerken, maliyet yapısını da "**maliyet fonksiyonu**" belirlemektedir.

İşletme üretime başlamasa dahi, bazı kaçınılmaz masraflar yapmak zorundadır ve bu kaçınılmaz maliyetlere **sabit maliyetler (TFC)** adı verilir.

Kısa dönemde işletmenin üretim seviyesine bağlı olmayan giderler, işletmenin üretim miktarı azalsa da, artsa da miktarı değişmeyen kaçınılmaz giderlerdir. İşletmeler üretim aşamasında işçi istihdam etmeye ve ara malı girdileri (elektrik, su, demir, çelik, çimento gibi) kullanmaya başlar ve üretilen ürün miktarı arttıkça bu tür maliyetlerde artar.

Üretim miktarına dayalı maliyetlere **değişken maliyet (TVC)** adı verilir.

Ortalama maliyet (AC), toplam değişken maliyetlerle toplam sabit maliyetlerin toplamının, üretim miktarını bölünmesiyle elde edilen tutardır.

Ortalama sabit maliyet (AFC), bir birim üretim miktarına düşen toplam sabit maliyettir ve toplam sabit maliyetin ürün miktarına bölünmesiyle bulunur. Toplam sabit maliyet eğrisi üretim miktarından etkilenmediği için yatay eksene paralel bir doğru şeklindedir.

Ortalama sabit maliyet eğrisi üretim miktarındaki artışa bağlı olarak giderek azaldığı için negatif eğimli bir eğri şeklindedir.

Ortalama değişken maliyet (AVC), toplam değişken maliyetin üretim miktarına bölünmesiyle hesaplanan, bir birim mal üretmek için katlanılan değişken maliyettir.

Marjinal Maliyet (MC), firma üretim miktarını bir birim daha arttırmak isterse toplam maliyetinin nasıl değişeceğini göstermektedir.

Marjinal maliyet ile ortalama maliyet arasında sıkı bir ilişki vardır:

- Marjinal maliyet ortalama maliyetin üstünde seyrettiği sürece ortalama maliyetler de artar.

- Marjinal maliyet eğrisi ortalama maliyet eğrisini ortalama maliyet eğrisinin en düşük olduğu noktada keser ve ortalama maliyet eğrisinin üzerine çıktığı noktadan itibaren ortalama maliyet eğrisi de yükselmeye başlar.

- Marjinal maliyet eğrisi ortalama maliyet eğrisinden daha önce minimuma ulaşmaktadır.

Toplam maliyet eğrisi, toplam sabit maliyet ve toplam değişken maliyet eğrilerinin dikey olarak toplanmasıyla bulunabilir.

Maliyet eğrileri arasındaki ilişkiler şöyle özetlenebilir:

1. Toplam Maliyet eğrisi (TC), Toplam Sabit Maliyet (TFC), ve Toplam Değişken Maliyet (TVC) eğrilerinin dikey olarak toplanmasıyla bulunabilir.
2. Ortalama Maliyet eğrisi (AC), Ortalama Sabit Maliyet (AFC), ve Ortalama Değişken Maliyet (AVC) eğrilerinin dikey olarak toplanmasıyla bulunabilir.
3. Ortalama Sabit Maliyet (AFC) eğrisi üretim miktarı arttıkça sürekli azalmaktadır.
4. Ortalama Maliyet (AC) ve Marjinal Maliyet (MC) eğrileri üretim miktarı artırıldıkça önce azalmakta, bir minimuma ulaşmakta sonra artmaktadırlar.
5. Marjinal Maliyet eğrisi (MC), Ortalama Maliyet (AC) eğrisinden daha önce minimuma ulaşmaktadır.
6. Marjinal Maliyet (MC) eğrisi, Ortalama Maliyet (AC) eğrisini ortalama maliyetin minimum olduğu noktada ve aşağıdan yukarıya doğru kesmektedir.

Kısa dönemde marjinal maliyet (MC), ortalama değişken maliyet (AVC) ve ortalama toplam maliyet (AC) eğrilerinin U harfi biçiminde olmasının sebebi azalan verimler kanunudur.

Uzun dönemde hem sermaye, hem de emeğin ve diğer bütün girdilerin miktarları arttırılabilir. İşletme, ticari hayatı boyunca piyasa koşulları uygun olduğu müddetçe sürekli büyüyecektir ve bu süreçte maliyet düşüşlerinin yanı sıra belli bir büyüklükten sonra ise maliyet artışları ile yüz yüze kalabilecektir.

Uzun dönem ortalama maliyet (LAC), kısa dönem maliyet eğrilerinin minimum noktalarına teğet olan zarf şeklinde bir eğridir.

Bütün faktörlere arttırmak mümkün olduğu için, uzun dönem maliyet eğrisi bir işletmenin en uygun üretim kararlarını verebileceği süre olarak düşünülmelidir.

Uzun dönem maliyet eğrisi, işletme açısından en düşük maliyetli olanakları yansıtmaması nedeniyle kısa dönemde karşılaşılabilecek ortalama maliyetlere görece daha düşüktür.

Ölçek ekonomisi, firmaların büyüklüğünden kaynaklanan unsurlar, maliyetlerin düşürülmesi, verimlilik ve üretimin artması ve bunun yarattığı olumlu sonuçlara **ölçek ekonomileri etkileri** denmektedir.

Ölçeğe göre getiri uzun dönemde, bütün üretim faktörlerinin belli bir oranda arttırılması durumunda, elde edilen ürün miktarında gözlenen artış oranıdır.

- Bütün üretim faktörleri arttırıldığında, üretilen ürün miktarı daha az artmışsa, ölçeğe göre azalan getiri söz konusu olmaktadır.
- Bütün üretim faktörleri arttırıldığında, üretilen ürün miktarı aynı oranda artmışsa, ölçeğe göre sabit getiri söz konusu olmaktadır.
- Bütün üretim faktörleri arttırıldığında, üretilen ürün miktarı daha fazla artmışsa, ölçeğe göre artan getiri söz konusu olmaktadır.

Kısa dönemde en az bir faktör sabittir ve bu yüzden bir faktörde artış sağlanabilirken, diğer üretim faktörü sabit kalmaktadır. Bu şartlar altında azalan verimler kanunu kaçınılmazdır.

Uzun dönemde bütün faktörlerin arttırılabilmesi söz konusudur ve bu yüzden ölçeğe göre getiri kavramı uzun dönemde geçerlidir.

KÂR MAKSİMİZASYONU

Kâr, ürünün satışından elde edilen gelirler ile kullanılmış olan faktörlerin ve ara malların toplam maliyetleri arasındaki farktır.

Kâr, bir mal ve hizmet üretiminde elde edilen gelirin maliyetten yüksek olma durumudur ve bu ilişki ters olması durumunda zarar ortaya çıkar.

Muhasebeciler **muhasebe kârını** firmanın satış hasılatından sadece açık maliyetleri çıkararak hesaplarlar.

Muhasebe Kârı = Satış Hasılatı – Açık Maliyetler

Satış hasılatı (TR), işletmenin üretilen, piyasada satmış olduğu ürün adedi ile ürünün piyasa fiyatının çarpımına eşittir.

Ekonomik kâr, üretici işletmenin üretime devam etmesi için kabulleneceği asgari kazancı ifade eder.

Ekonomik Kâr = Satış Hasılatı – Açık Maliyetler – Örtük Maliyetler

Ekonomik kâr örtük maliyetler nedeniyle muhasebe kârından daha azdır.

Ekonomik kâr eksiye düşerse (ekonomik zarar haline dönüşürse) üretici uzun dönemde ilgili üretim faaliyetinden vazgeçmeyi düşünecektir.

Ekonomik kâr, satış hasılatı toplamından toplam ekonomik maliyetler çıktıktan sonra kalan kısımdır.

Ekonomik kâr varsa diğer üreticilerin dikkatini çekecek ve piyasaya yeni rakipler girecektir.

Ekonomik kâr, bir işletmenin aslında normal kârlılığını da içeren ve onun piyasadan ayrılma kararını vereceği en son bedel olarak tanımlanabilir. Firmanın kâr maksimizasyonu için bulduğumuz genel kural, ekonomik kararların alınmasında önemli bir kuraldır.

İktisatçılar, karar verme sürecinde bir kaynağın ortalama getirisini ve götürüsünü değil, son birimin, yani marjinal biriminin getirisini ve götürüsünü kıyaslarlar.

ÜNİTE 4: MAL VE FAKTÖR PİYASALARI

GİRİŞ

Piyasa, alıcı ve satıcıların para karşılığında mal ve hizmet almak ve satmak için buluştukları yerdir. Yapıları, özellikleri ve rekabet düzeylerine göre piyasaları sınıflandırmak mümkündür: Alışverişe konu olan malların niteliklerine göre piyasalar;

- Mal/hizmet piyasaları ile
- Faktör piyasaları olarak ikiye ayrılmaktadır.

Tüketicilerin gereksinimlerini karşılayan mal ve hizmetlerin el değiştirdiği piyasalar, **mal ve hizmet piyasaları** olarak adlandırılmaktadır. Öte yandan, üretim kararları doğrultusunda işletmelerin yapacakları üretim için gerekli işgücü, hammadde, vb. üretim faktörlerinin alınıp satıldığı ve faktör fiyatlarının belirlendiği piyasalar faktör piyasalarıdır.

Faktör piyasaları; EMEK, DOĞAL

KAYNAKLAR ve SERMAYE PİYASASI'ndan oluşur.

Piyasada var olan rekabetin derecesine göre ise piyasalar;

- Tam rekabet ve
- Eksik rekabet piyasaları olarak iki temel gruba ayrılmaktadır.

TAM REKABET PİYASASI

Tam rekabet piyasası, birçok alıcı ve satıcının benzer ürünleri alıp sattıkları ve hem alıcıların hem de satıcıların piyasa fiyatını etkileyemedikleri piyasa türüdür. Tam rekabet piyasasının varlığı için gerekli temel koşullar şunlardır:

- **ATOMİZE KOŞULU:** Alıcı ve satıcıların piyasa fiyatını etkileyemeyecek kadar çok olmasıdır.
- **MOBİLİTE KOŞULU:** Alıcı ve satıcıların piyasaya giriş ve çıkışlarının serbest olmasıdır.
- **HOMOJENLİK KOŞULU:** Piyasada bulunan alıcı ve satıcılar tarafından alım satımı yapılan malların özelliklerinin tıpatıp aynı olmasıdır.
- **ŞEFFAFLIK KOŞULU:** Hem alıcıların hem de satıcıların piyasada üretilen her malın fiyatı ve kalitesi hakkında tam bilgi sahibi olduğu piyasadır.

Tam rekabet piyasasında homojenlik koşulundan ötürü farklı işletmeler tarafından satılan mallar

arasında tam ikame durumu söz konusudur. Bu durum işletmenin talep eğrisini sonsuzlaştırmaktadır.

Piyasa talep eğrisi (D), tüketicilerin belirli bir dönemde farklı fiyat düzeylerinde satın almak istedikleri mal ve hizmet miktarlarını göstermektedir.

Piyasa arz eğrisi ise (S), piyasa fiyatını etkilemeyecek kadar çok işletmenin farklı fiyat düzeylerinde satmak istedikleri mal ve hizmet miktarlarını göstermektedir. Bir işletmenin toplam hasılatı, malın satış fiyatı (P) ile satış miktarının (Q) çarpımına eşittir:

$$TR = P * Q$$

Ortalama hasılat ise toplam hasılatın üretim (satış) miktarına bölünmesi ile bulunur:

$$AR = TR / Q \text{ ? } AR = P \text{ olur.}$$

Sonuç olarak, işletmenin talep eğrisi ile ortalama hasılat eğrisi üst üste gelmekte ve dolayısıyla ortalama hasılat eğrisine dönüşmektedir.

Tam rekabet piyasasının en önemli özelliği işletmenin üretim miktarındaki değişimin ürünün fiyatını etkilememesidir. Bu ise işletmenin marjinal hasılatının ürünün piyasa fiyatına eşit olması anlamına gelir.

$$MR = P$$

Tam rekabet piyasasında kâr maksimizasyonu için ürünün satış fiyatı marjinal maliyetine eşit olmalıdır;

$$P = MC$$

Yine tam rekabet piyasasında ortalama hasılatın (AR) ürün fiyatına (P) eşit olduğu göz önüne alınırsa; işletmenin KISA DÖNEM DENGİ KOŞULU ;

$$MC = MR = P = AR \text{ olur.}$$

Tam rekabet piyasasında üretim yapan bir işletme, marjinal hasılatı marjinal maliyetinden yüksek olduğu sürece üretimini sürdürecektir böylece toplam kârını arttırmaya devam edecektir. Bunun tam tersi durumda ise, yani marjinal maliyet, marjinal hasılatı geçmeye başladığında ise işletme üretimini azaltacaktır.

Tam rekabet piyasasında faaliyet gösteren bir işletme değişken maliyetlerini karşıladığı sürece faaliyetine devam edip piyasa mal arz edecektir. O yüzden tam rekabetçi bir işletmenin **kısa dönem arz eğrisi**, marjinal maliyet eğrisinin ortalama değişken maliyet eğrisinin üstünde kalan kısmıdır (S:82, Şekil 4.3). KISA DÖNEMDE işletmenin ortalama değişken maliyeti (AVC) ürün fiyatının altında ise üretime devam edecektir. Eğer işletmenin değişken maliyeti ürün fiyatından büyükse kapatma kararı alacaktır.

$$P > AC \text{ Üretme}$$

$$AC > P > AVC \text{ Zarar}$$

$$P < AVC \text{ Kapatma}$$

Tam rekabet piyasasında **MR = P** olduğundan, kârını en çoğa çıkarmak isteyen işletme **P = MC** koşulunu sağlayan üretim miktarını seçmelidir.

Tam rekabet piyasasında UZUN DÖNEMDE dengenin sağlanabilmesi için işletmelerin normal kâr elde etmesi gerekmektedir. Uzun dönemde işletmelerin ekonomik kârı sıfıra eşit olduğunda denge sağlanmış olur.

$$AR = MR = P = MC = \min AC = \min SRAC = \min LRAC$$

UZUN DÖNEM DENGESİ için işletmenin marjinal maliyetinin piyasa fiyat düzeyinde ortalama maliyeti (AC) minimumda kesmesi ve kısa dönem ortalama maliyetinin (SRAC) ile uzun dönem ortalama maliyetinin de (LRAC) minimumda birbirine eşit olması gerekmektedir.

EKSİK REKABET, OLİGOPOL VE TEKELCİ REKABET PİYASALARI

TAM REKABET KOŞULLARINDAN HERHANGİ BİRİ, BİRKAÇI YA DA TÜMÜNÜN AKSAMASI SONUCU ORTAYA ÇIKAN BU PİYASALARA, EKSİK REKABET PİYASALARI DİĞER BİR İFADEYLE AKSAK REKABET PİYASALARI DENİLMEKTEDİR.

Eksik rekabet durumuna göre farklı piyasa türlerinden söz edilebilir. Bu bağlamda; tekel (monopol) piyasalar, monopson piyasalar, oligopol piyasalar, oligopson piyasalar, düopol-düopson piyasalar eksik rekabet piyasalarına örnek olarak verilebilir.

Monopol (Tekel) Piyasalar

Bir mal ve hizmet piyasasında fiyatı bir tek arz edici (satıcı) belirleyebiliyorsa, bu piyasaya **monopol veya tekel** satıcı piyasası denilmektedir. Monopol piyasada, tam rekabet koşulları gerçekleşmemekte, monopol kendi çıkarına göre ürün arz miktarını ve dolayısıyla denge fiyatını belirleyebilmektedir.

Monopollerin özellikleri;

- Yakın ikamesi olmayan bazı mal ve hizmetler için piyasada tek bir arz edicinin olması,
- Arz edicinin fiyatlar üzerinde önemli kontrol gücüne sahip olması,
- Arz ediciyi rekabetten koruyan, piyasaya girişleri engelleyen (ölçek ekonomileri, patentler, hammaddeğin özel sahipliği, kamu ayrıcalığı ve lisans gibi) düzenlemelerin olmasıdır.

Kârını maksimuma çıkarmak isteyen monopolcü, marjinal hasılatını (MR) marjinal maliyetine (MC) eşitleyecektir. Fakat monopol piyasasında oluşan fiyat marjinal hasılatıdan daha büyük olacak, bu da monopole **"TEKEL KÂRI"** elde etme olanağı sağlayacaktır.

Monopol piyasasında **P > MR** olduğundan, bu piyasada oluşan fiyat tam rekabet piyasası fiyatından daha büyük olmaktadır. Bu, bir taraftan tekelin aşırı kâr elde etmesini sağlarken, diğer taraftan daha az

miktarda malın daha yüksek fiyattan satılmasını sağlayarak tüketicilerin refah kaybına neden olur. Günümüzde monopol piyasaların varlığı azalmıştır. Bunun sebebi 21. yüzyılda üretilen birçok mal ve hizmetin ikamesinin de olmasıdır. Teknolojik gelişmelerin hızla yaşandığı günümüz piyasalarında tam anlamıyla monopolcü piyasalardan söz etmek mümkün değildir.

Monopson Piyasalar

Monopson piyasalar, monopol piyasaların tersi olarak ifade edilmektedir. Bu, monopson piyasalarda çok sayıda arz eden karşısında tek bir alıcının piyasadan mal ya da hizmet talep ettiği anlamına gelmektedir. Satıcı tekelinin aksine burada alıcı tekel söz konusudur. Türkiye’de bu piyasaya örnek olarak, haşhaş kabuğunun tek alıcısı olan Toprak Mahsulleri Ofisi verilebilir. İstisnai durumlar hariç, ne olursa olsun Monopson piyasada satın alan işletmenin tek amacı kazancını maksimum yapmaktır. Bir mal ya da hizmetin tek satıcısı ve bu satıcının karşısında tek alıcı var ise, bu piyasaya **iki yanlı monopol piyasa** denilmektedir. Bu piyasada monopolcü ve monopsoncu karşı karşıya olup tarafların hem miktar hem de fiyat üzerinde anlaşması durumu söz konusudur.

Oligopol Piyasalar

Birbirine etki edebilecek kadar az sayıda satıcı ile çok sayıda alıcının karşı karşıya geldiği piyasalara **oligopol piyasalar** denir.

Oligopol piyasalar, alışverişe konu olan malların farklılaştırılmış, olup olmamalarına bağlı olarak yani homojen ya da heterojen olmalarına göre;

- **Tam oligopol (saf oligopol)** ve
- **NOKSAN OLİGOPOL (FARKLILAŞMIŞ, OLİGOPOL)** olarak ikiye ayrılabilir.

Eğer piyasadaki her işletmenin ürettiği mal aynı ise, bu oligopol çeşidine **TAM OLİGOPOL** denilmektedir.

Eğer piyasada alışverişe konu olan malın homojenliği değişmiş, yani farklılaşmışsa bu oligopol çeşidine **NOKSAN OLİGOPOL** (FARKLILAŞMIŞ, OLİGOPOL YA DA HETEROJEN OLİGOPOL) denilmektedir.

Bunun dışında oligopolin oluşma şekline göre şu çeşitleri de sayılabilir:

- Oligopolin oluşturulurken az sayıdaki rakip işletme doğrudan görüşme ve anlaşma yoluyla bunu gerçekleştiriyorlarsa, **gizli anlaşmalarla oligopol** söz konusudur.
- Bir oligopol piyasasında az sayıdaki işletme, kendi hareketine tepki olarak rakibinin tepkisini dikkate alıyor ve kendi politikasını ona göre belirliyor ise buna da **ihtiyari oligopol** denilmektedir.

- Oligopolcü işletmeler, bir grup olarak hareket ederek kârlarını maksimize ediyorsa **tam oligopol** durumu söz konusudur.

- Oligopolcü işletmeler, kârlarını grup halinde maksimize edemezlerse bu durumda **kısmi oligopol** oluşur.

Farklı teoriler altında, özel bir oligopol denge modeli oluşturulabilir. Bu farklı oligopol modellerinden bazıları aşağıda kısaca açıklanmıştır.

FİYAT ÖNDERLİĞİ MODELİ: Az sayıda işletmenin olduğu bir oligopol piyasada diğer işletmelerin lider işletme tarafından belirlenen fiyatı izlemeleridir.

COURNOT’UN DÜOPOL MODELİ: Bu modele göre piyasada homojen mallar üreten iki işletme arasındaki rekabet, malların fiyatı üzerinden değil de satış miktarları üzerinden gerçekleşmektedir.

BERTRAND MODELİ: Üretim yapan işletmelerin miktar üzerinden değil fiyatlar üzerinden rekabet yürütecekleri esas alınmaktadır.

EDGEWORTH MODELİ: Bu modelde genel olarak belirli bir denge fiyatı ve denge miktarı mümkün değildir. Çünkü, piyasadaki fiyat rekabeti nedeniyle üretilen malların miktar ve fiyatları sürekli olarak değişiklik gösterecektir.

CHAMBERLİN MODELİ: Rasyonel davranan işletmeler geçmiş, hatalarını tekrarlamayacaklar ve işletme kârını maksimize eden dengeye doğru hareket edeceklerdir.

SWEEZY MODELİ (DİRSEKLİ TALEP EĞRİSİ

MODELİ): Oligopol bir piyasada bir işletme fiyatlarını indirirse, rakipleri de aynı şekilde fiyatlarını indirirler.

Ancak tam tersi durumda yani işletme fiyatlarını yükselttiğinde ise, bu kez rakipleri fiyatları yükselterek tepkide bulunmazlar.

KARTEL TEORİSİ: Kendi aralarında açık ya da gizli anlaşmaları olan, aynı endüstride faaliyette bulunan işletmelerin dışarıya karşı monopol gibi hareket etmeleri, diğer bir ifadeyle piyasada tek bir işletme gibi davranmalarıdır.

Tekelci Rekabet Piyasası

Bu piyasanın temel özellikleri şunlardır:

- Birbirinden bağımsız olarak hareket eden çok sayıda alıcı ve satıcının olması,
- Farklı satıcıların farklı ürünleri olması,
- Piyasaya giriş-çıkışın nispeten kolay olması,
- Mallar arasındaki ikame ilişkisi ve ürün grubu.

Tekel piyasası ile tekeli rekabet piyasasının kısa dönem dengeleri birbirine benzerdir. Negatif eğimli talep eğrisine sahip tekeli rekabet piyasasında üretim **MR = MC** dengesinde oluşmaktadır. İşletme açısından aşırı kâr, normal kâr veya zarar olabilir (S:88, Şekil 4.6 ve S: 88, Şekil 4.7).

Tam rekabet piyasası ile tekel piyasasının aksine, gerçek piyasayı daha iyi açıklamayı hedefleyen tekeller rekabet piyasası bu hedefine rağmen uzun dönemde tam rekabete yaklaşmaktadır.

FAKTÖR PİYASALARI

Üretim faktörlerinin arz ve talebinin dolayısıyla denge fiyatının belirlendiği piyasalara **faktör piyasaları** denir. **Emek, sermaye, toprak ve girişimci (müteşebbis)** olarak tanımlanan üretim faktörleri işletmelerin mal ve hizmet üretimi için gerekli temel girdilerdir. Bu üretim faktörlerinin fiyatı ise sırasıyla **ücret, faiz, rant ve kâr** dir. Faktör piyasaları elde edilen gelirin üretim faktörleri arasında nasıl dağılacığının belirlendiği piyasalardır.

Üretim faktörleri doğrudan bazı gereksinimleri karşılamak üzere değil de tüketici ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretilecek olan nihai mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılmak üzere gerçekleştirilen **dolaylı talep** tir. Bu nedenle üretim faktörü talebi **türev talep** olarak da nitelendirilir. İşletme açısından talep edilen üretim faktörü miktarı belirlenirken üretime katılan son bir birim faktörün toplam maliyette yaratacağı ek yükü gösteren marjinal faktör maliyeti (MFC) ile ek üretim faktörünün toplam hasılataya katkısını gösteren marjinal ürün geliri (hasılatı) (MRP) dikkate alınacaktır.

Optimal faktör kullanım miktarı ise; **MFC = MRP** eşitliğinin sağlandığı noktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda faktör piyasasındaki işletme açısından;

- **MFC = MRP** Maksimum kâr.
- **MFC > MRP** Üretim faktörü kullanımı azaltılır.
- **MFC < MRP** Üretim faktörü kullanımı artırılır.

Transfer kazancı üretim faktörünün piyasa arzını özendirmek için gerekli gelirdir. Ekonomik rant ise bir faktör sahibinin faktörünü piyasaya sunmak için talep ettiği fiyatın üzerinde elde ettiği gelirdir.

Kârının maksimize etmek isteyen bir işletme, marjinal faktör maliyetini marjinal ürün gelirine eşitleyerek (MFC=MRP), üretimde kullanacağı optimal faktör miktarını belirleyebilir.

EMEĞİN PİYASASI

En temel üretim faktörü olan emeğini arz edenler ile emek talep edenlerin karşılaştığı piyasaya **emek piyasası** denir. Emek arzı genelde heterojen özellik gösterir. Emek talebi ise üretim maliyetleri ve teknolojiye bağlı olarak değişmektedir.

Emek arzı belli bir dönemde ilgili mal ve hizmetin üretildiği piyasada ücret dışındaki koşullar sabitken farklı ücret düzeylerinde işgücünün çalışmaya razı

olduğu süreleri göstermektedir. Emek arzı, 24 saatlik gün içinde işgücünün çalışma zamanı ile boş zaman arasında elde edeceği ücrete bağlı olarak yapmış olduğu tercihle belirlenmektedir.

Ücret artışının boş zamanın fiyatını yükselterek emek arzı üzerinde yarattığı artış yönündeki baskı, **ikame etkisi** dir. Artan ücretlerin tüketim imkânlarını artırarak, bireylerin çalışma saatlerini azaltması ve emek arzının daralması ise **gelir etkisi** dir. Dolayısıyla yüksek ücretin yarattığı ikame etkisi bireyin daha fazla çalışmasına neden olurken, gelir etkisi bireyin çalışma süresini azaltmasına neden olur. Daha yüksek ya da düşük ücretin bireyin çalışma süresinde (emek arzında) yaratacağı etki bu iki etkinin büyüklüğüne bağlı olacaktır.

Emek arz eğrisinin belirli bir ücret düzeyinden sonra geriye bükümlü olmasına **tersine dönen (geriye bükümlü) emek arz eğrisi** denir. İşgücü genelde ücrete duyarlıdır ve ücret arttığında daha çok çalışma isteğindedir. Ancak geriye bükümlü emek arz eğrisi bunun istisnasını oluşturur. Burada işgücü, artan ücret düzeyi karşısında çalışma saatini veya günlerini azaltırken boş zamanını artırmaktadır. Çünkü daha az çalışmasına karşın çok daha fazla gelir elde etmektedir. Yani yüksek ücretin gelir etkisi ikame etkisinden daha büyüktür (S:93, Şekil 4.10).

Talep yasası ile uyumlu olarak emeğin fiyatı olan ücret arttıkça talep edilen emek miktarı azalmakta, denge ücret düzeyi azaldıkça işletmelerin **emek talebi** artmaktadır. Bu nedenle emek talebi negatif eğimli bir doğrudur. Özetle emek talebini belirleyen ücret düzeyidir. İşletmelerin marjinal ürün gelirleri arttıkça (MPR) emek talebi de artmaktadır (S:93, Şekil 4.10).

ARZ VEYA TALEPTEKİ DEĞİŞME ile başlangıç denge ücret düzeyinde eğer talep fazlası ortaya çıkmışsa ücret artacak ve daha yüksek ücret düzeyinde emek piyasası dengesi yeniden sağlanmış olacaktır. Eğer talep artışı arz sabitken gerçekleşmiş ise denge istihdam düzeyi de ücret artışına paralel olarak yükselecektir. Ancak talep sabitken emek arzının azalışından kaynaklı bir talep fazlası ortaya çıkarsa ücret artışına karşın istihdam azalacaktır. Talep sabitken arz artmış ise denge istihdam düzeyi artacak ancak ücret düzeyi azalacaktır. Tam tersi arz sabitken talebin azalmasından kaynaklı bir arz fazlalığı oluşmuşsa ücret düşerken istihdam düzeyi de azalacaktır.

Emeğin üretimden aldığı pay **ücret** tir. Üretime katkı sağlayan emeğin belli dönemde üretimden elde ettiği ücret veya maaş gelirin ulusal para cinsinden ifade edilmesine **nominal ücret** denir. Nominal ücret

enflasyonu içerdiğinden gerçek satın alma gücünü göstermez. Fiyat hareketlerinden arındırılmış gerçek satın alma gücünü gösteren ücrete **reel ücret** denir. Piyasa açısından veri olarak yasal gerekçelerle alınması gereken minimum ücret düzeyine **asgari ücret** denir .

DİĞER ÜRETİM FAKTÖRLERİ- VE FAKTÖR GELİRLERİ-

Sermaye, üretilmiş tüm mal ve hizmetlerdir. Üretimin gerçekleştirilmesinde ve üretimin artırılmasından dağıtımına kadar kullanılan her türlü sermaye aracının artması, ekonomide tüketilen mal ve hizmet miktarını artırır ve emeğin boş zamanını artırır.

Üretimde kullanılan fiziksel sermaye olarak adlandırılan bilgisayar, üretim bandı, robotlar vb. gibi tüm üretim araçlarında zaman içerisinde ortaya çıkan yıpranmaya **amortisman** denir. Bu yıpranmayı gidermek ve aynı üretim düzeyinin gerçekleştirilmesini sağlamak için yapılması gereken harcamalara da **otonom yatırım harcamaları** denir. Sermayenin kullanılmasının karşılığı ise faizdir. Diğer bir ifade ile sermayenin fiyatıdır. O an ekonomide cari değerlerle ifade edilen faiz oranı **nominal**

faiz oranıdır. **Reel faiz oranı** ise enflasyon düzeltmesi yapılmış, yani nominal enflasyon oranından enflasyon farkının çıkarılması ile elde edilmiş net değerdir. Sermayenin getirisinin nasıl hesaplanacağı önemli bir noktadır. Faiz oranının hesaplanmasına ilişkin farklı iktisadi okulların görüşlerini tek bir şekilde ifade ettiğini söyleyebileceğimiz **genel faiz teorisi** sadece sermaye arz ve sermaye talebine veya para arz ve para talebine göre değil, reel değerleri de göz önüne alarak **ödünç verilebilir fon arzı** ve **ödünç verilebilir fon talebi** ne göre faiz oranını belirlemektedir (S:96, Şekil 4.13).

Toprak, üretim için gerekli olan ve doğada bulunan, örneğin madenler, su, orman gibi, tüm kaynaklardır. Toprağın üretimde kullanılmasının karlılığı olan rant, toprak arzının sabit olmasından kaynaklı toprak talebine bağlı olarak ortaya çıkar.

Toprak;

- Üretimde bir defaya mahsus olarak kullanılabilen tükenen doğal kaynaklar ve
- Sürekli kullanılabilen ve bir kez kullanılarak **TÜKETİLEMEYEN DOĞAL KAYNAKLAR** olmak üzere ikiye ayrılır.

Rant ise toprağın fiyatıdır. David Ricardo'ya göre ise bu rant;

- Toprak sahiplerine topraktan faydalanmak üzere ödenen kira anlamındaki **MUTLAK (KITLIK) RANTI** ve
- Verimlilik farkına göre ödenen **FARKLILIK (DİFRANSİYEL) RANTI** olarak ikiye ayrılır.

Rantın; **RANT BENZERİ, KENT RANTI** ve **KALİTE RANTI** gibi çeşitleri de vardır.

Üretim faktörlerini bir araya getirerek mal ve hizmet üretimi yapmak üzere girişimde bulunan kişi **girişimci** dir. Girişimcinin bu faaliyetten elde ettiği kazanç **kâr** dır. İşletmelerin yeni yatırımlar için kaynağı kâr'dır. Kârı açıklamak üzere yazılan başlıca teoriler;

- Schumpeter'in Yenilik Teorisi,
- Knight ve Thünen'in Risk ve Belirsizlik Teorisi,
- Piyasaların Yapısındaki Farklılık Teorisi ve
- Marx'ın Sömürü Teorisi sayılabilir.

Yenilik Teorisi: Girişimcinin dinamik kişiliğinden kaynaklı olarak yeniliklerin üretime uygulanmasının bir sonucudur kâr.

Knight ve Thünen'in Risk ve Belirsizlik Teorisi: Kâr belirsizliğin yarattığı riskin girişimciye getirdiği bir ödüdür.

Piyasaların Yapısındaki Farklılık Teorisi: Piyasaların yapısından kaynaklanan durumun girişimcilerin elde edeceği kazancı etkilemesidir.

Marx'ın Sömürü Teorisi: Kâr üretim sonucu emeğe eksik ödenen üretimdeki payının karşılığı, yani ortaya çıkan ve girişimci tarafından el konulan değerdir.

ÜNİTE 5: MAKROEKONOMİNİN KAPSAMI VE TEMEL MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER

GİRİŞ

Makroekonomistler ekonominin bir bütün olarak nasıl işlediğini açıklamaya çalışan sosyal bilimcilerdir. Bunu yaparken münferit değil, toplulaştırılmış büyüklükler ile çalışırlar.

Makroekonomiyi incelemedeki amacımız; ekonomik olayları açıklamak, makroekonomik değişkenlerin aldıkları değerleri analiz ederek yorumlamaktır.

MAKROEKONOMİNİN KAPSAMI VE TARİHÇESİ

Makroekonominin Kapsamı

Makroekonominin araştırma alanına giren esas olarak beş merkezi sorun bulunmaktadır. Bunlar;

- Çıktı (üretim) ve istihdam düzeyi,
- Fiyat düzeyinin istikrarı,
- Ekonomik büyüme,
- Bütçe açıkları ve kamu borçları ile
- Dış açıklardır.

Bir ekonomide belli bir dönemde üretilen nihai mal ve hizmetlerin değerine **gayrisafi yurt içi hasıla (GSYİH)** denir. Üretilen hasıla ile gelir kavramları özdeş kavramlardır. Bir ekonominin üretim faktörlerinin ne düzeyde istihdam edildiği, ekonominin gelir düzeyine bağlıdır.

Bir ekonomide fiyat düzeyinin sürekli olarak düşmesi (deflasyon) ve de yükselmesi (enflasyon), fiyat düzeyinde istikrarsızlık yaratmaktadır. Günümüzde çoğunlukla enflasyon olarak yaşanan bu istikrarsızlık pek çok insanı etkilemekte, belirsizliği artırarak piyasa mekanizmasının etkinliğini büyük ölçüde azaltmaktadır.

Bir toplum için kişi başına reel gelir veya üretim miktarı ne kadar yüksekse ve ne kadar hızlı artıyorsa, yüksek yaşam standartlarını sürdürmek o denli mümkün olacaktır. Kişi başına geliri arttırmanın yolu da ekonominin mal ve hizmet üretim kapasitesini arttırmaktan geçer.

Bütçe, devletin gelir ve giderlerini gösteren bir belgedir. Bütçe, ekonomide birçok değişkeni etkileyen bir politika aracıdır. Sürekli bütçe açıkları, kamu borçlarını arttırmaktadır.

Bir ülkenin diğer ülkelerle yürüttüğü ekonomik ilişkiler ödemeler bilançosunda incelenir. Ülke ekonomisinin uzun dönemde sağlıklı işleyebilmesi için bu ilişkilerin dengeli bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir.

Makroekonominin Tarihçesi

Ekonomistler 1750'lerden itibaren büyümeye, uluslararası ticarete ve enflasyona ilişkin çalışmalara yer vermiş ancak buna rağmen, makroekonomi 20. yüzyıla kadar ayrı bir disiplin olarak algılanmamıştır. Makroekonominin gelişmesinde üç olay özellikle önemlidir:

- Birincisi, ekonomi ve istatistikçilerin, makroekonomik araştırmaların bilimsel temelini oluşturan verileri toplamayı sistematikleştirmeye başlamalarıdır.
- İkincisi, ekonomik dalgalanmaların, tekrarlanan ekonomik olgular biçiminde tespit edilmiş olmasıdır.
- Üçüncüsü ve en önemlisi ise, 1929'da başlayarak bütün dünyayı etkileyen Büyük Buhran olmuştur. Büyük Buhran'ın başlamasıyla birlikte, başta devlet politikalarının ekonomik çöküntülerin üstesinden gelebileceğini söyleyen J. Maynard Keynes olmak üzere birçok ekonomist ekonominin içinde bulunduğu duruma uygun teorik çerçeveler geliştirmeye çalışmışlardır. Piyasa ekonomilerinin kendi kendilerini düzelttiklerini söyleyen, Milton Friedman öncülüğündeki Monetaristler; kamu politikalarının etkinsizliğini savunan ve rasyonel beklentiler hipotezini öne süren Yeni Klasikler; hem Keynes'in hem de Monetaristlerin hatalı olduğunu savunan Reel ekonomik dalgalanmalar teorisi taraftarları ve Keynes'in temel görüşlerini daha

sağlam teorik temellere oturtmaya çalışan Yeni Keynesyenler bunlardan bazılarıdır.

EKONOMİK PERFORMANSIN ÖLÇÜLMESİ VE TEMEL MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER

Üretim faktörlerinin (emek, toprak ve sermaye) fiili olarak üretim sürecinde kullanılmaları geniş anlamda istihdamı temsil etmektedir. Mevcut kaynakların üretime katılmayan kısmı **EKSİK**

İSTİHDAM veya **İŞSİZLİK** olarak ifade edilir.

Üretim faktörlerinin tam olarak istihdam edilmesi halinde bir ekonominin üretebileceği mal ve hizmetlerin miktarına **potansiyel hasıla, doğal hasıla** ya da **tam istihdam hasılası** adı verilir. Fiili hasılanın potansiyel hasıla düzeyinin altında olduğu durumda ekonomide üretim açığı oluşur.

Dar anlamda istihdam yalnızca emek faktörünü içermektedir. Bu bağlamda, emek faktörünün ekonomik faaliyetlere katılması **İSTİHDAM**; emeğin üretime katılmaması ise **İŞSİZLİK** olarak adlandırılmaktadır.

İşgücü, ülke nüfusundan, çalışma çağı dışındaki nüfus (0- 15 yaş ve 65 yaş üstü olanlar) ile çalışma çağındaki nüfus içerisinde olup da çalışma istek ve kabiliyetinde olmayanların (ev hanımları, öğrenciler, emekliler, mahpuslar, sakatlar, mülk geliri ile geçinenler, askerler, çalışmak istemeyenler...) düşülmesi ile elde edilir.

İşsizlik, çalışma gücünde ve arzusunda olan ve cari ücret düzeyinde çalışmaya razı olup da iş bulamayan işgücünün varlığıdır. **İşsizlik oranı**, işsiz sayısının sivil işgücüne bölünüp 100 ile çarpılması ile elde edilir. **İşgücüne katılım oranı**, işgücünün, çalışma çağındaki nüfusa bölünüp 100 ile çarpılmasıyla elde edilir. Kaçınılması mümkün olmayan üç temel işsizlik türü şunlardır:

- **FRIKSİYONEL (ARIZİ YA DA GEÇİCİ) İŞSİZLİK**, işgücü piyasasındaki olağan hareketlilikten dolayı ortaya çıkan, uzun süreli olmayan işsizlik türüdür.
- **YAPISAL İŞSİZLİK**, ekonomide oluşan yapısal değişikliklerin yol açtığı ve buna bağlı olarak emek talebi yapısındaki değişimler sonucu ortaya çıkan işsizliktir.
- **DEVRESEL İŞSİZLİK**, ekonomide belirli dönemlerde ortaya çıkan işsizliktir. Devresel işsizliğin;
 - Mevsimlik ve
 - Konjonktürel işsizlik olmak üzere iki türü bulunmaktadır.

Doğal işsizlik oranı, ekonomide reel GSYİH'nin potansiyel GSYİH'ye eşit olduğu, daralma ya da genişleme aşamalarının görülmediği, normal zamanlarda var olan işsizlik oranıdır. Birçok

ekonomist, %5 dolayında bir işsizlik oranını **tam istihdam** olarak kabul etmektedir.

İşsizliğin maliyeti;

- Doğrudan ürün ve gelir kaybı,
- İnsan sermayesi kaybı ve
- Suçlardaki hızlı artış olarak sıralanabilir.

Fiyat genel düzeyindeki sürekli artışlar **ENFLASYON** olarak tanımlanır. Fiyatlar genel düzeyi, ekonomideki tüm fiyatların ağırlıklı ortalamasıdır.

Fiyat düzeylerindeki değişimleri incelemek üzere oluşturulan farklı fiyat endeksleri bulunmaktadır. En sık kullanılan üç fiyat endeksi;

- GSYİH deflatörü,
- TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) ve
- ÜFE'dir (Üretici Fiyat Endeksi).

GSYİH deflatörü, bir dönemin nominal GSYİH'sinin reel GSYİH'sine oranı ve baz alınan yıl ile ölçümü yapılan yıl arasındaki fiyat değişiminin bir ölçüsüdür. **TÜFE**, şehirlerde yaşayan tüketicilerin yani hane halkının, sabit bir mal ve hizmetler sepetini satın alma maliyetindeki değişimleri ölçer.

ÜFE, ülke ekonomisinde üretimi yapılan ve yurt içi satışa konu olan ürünlerin genel fiyat düzeylerindeki değişimi kapsamaktadır.

Enflasyonun

maliyetleri, BEKLENMEYEN ve BEKLENEN ENFLASYONUN MALİYETLERİ olarak ayrı ayrı incelenmektedir.

Her ekonomik sistemin temel amacı, insan ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet üretiminde bulunmaktır. Bu nedenle ülke performansının değerlendirilmesinde GSYİH önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Nominal GSYİH, nihai mal ve hizmetlerin parasal değerlerini, cari fiyatlar kullanarak ölçer. Buna kısaca **cari fiyatlarla GSYİH** de denilmektedir

Reel GSYİH, nihai mal ve hizmetlerin parasal değerlerini baz dönemi fiyatları kullanarak ölçer. Reel GSYİH'nin alternatif ismi **sabit fiyatlarla GSYİH** 'dir

Büyüme oranı, Reel GSYİH'deki dönemler (üç aylık, yıllık) itibari ile değişimi ifade eder ve genelde yüzde değişimler olarak açıklanır. Bir değişkenin, herhangi iki dönem arasındaki değişme oranı, bu değişkenin iki dönemdeki değerleri arasındaki farkın, başlangıç dönemindeki değerine bölünmesi ile hesaplanır. Yıllar itibarıyla reel GSYİH genelde artış eğilimi gösterir ve bu eğilim **reel GSYİH trendi** olarak adlandırılır.

GSYİH, bir dönemde bir ülke sınırları içerisinde üretim faktörleri kullanılarak üretilmiş nihai mal ve hizmetlerin piyasa fiyatlarıyla hesaplanmış değeridir.

Nihai mal ve hizmetler, ekonomideki üretici birimlerin üretimde ara malı olarak kullanmayacağı, tüketim, yatırım ve ihracat için kullanıma hazır mal ve hizmetlerdir.

Katma değer, bir malın üretiminin her bir aşamasında o malın değerine yapılan ilavedir. Ekonomide her bir mala ilişkin katma değerler toplamı aynı zamanda o malın piyasa fiyatına eşittir. Ekonomide üretilen bütün katma değerlerin toplanması suretiyle GSYİH'ye ulaşılabilir. Bir ekonomide harcama ve gelir etkileşimleri üç piyasada gerçekleşir:

- Mal ve hizmet piyasaları,
- Faktör piyasaları ve
- Finansal piyasalar.

Bu piyasalarda rol oynayan ekonomik birimler ise dört grupta toplanmaktadır (S:120, Şekil 5.3):

- Hane halkları,
- Firmalar,
- Devlet,
- Dış alem.

GSYİH'nin ölçümü için üç yöntem kullanılır:

- Harcamalar yöntemi,
- Gelirler yöntemi ve
- Üretim yöntemi.

Harcama yöntemiyle GSYİH'nin ölçülmesi, tüketim harcamalarını (C), yatırım harcamalarını (I), devletin nihai tüketim harcamalarını (G) ve net ihracatı (NX) içerir.

Harcama yöntemiyle GSYİH;

GSYİH = C + I + G + NX eşitliği ile elde edilmektedir.

Kamu ve özel sektörde çalışanlara ödenen maaş ve ücretlere ilave olarak, işverenlerin sağlık planlarına katkısı ve maaştan kesilen vergi gibi ödemeler, **İŞGÜCÜ ÖDEMELERİ (W)** kategorisinde yer alır.

KİRA GELİRLERİ YA DA RANT (R); hanehalkı tarafından binalar, arazi gibi mülkiyetin kiraya verilmesi sonucu elde edilen gelirdir.

NET FAİZ; hanehalkı tarafından firmalara stokların finansmanı, yeni fabrika ya da yeni makine alımları için verilen ödünçler karşılığı elde edilen gelirdir.

KÂRLAR; firmaların vergi öncesi elde ettiği gelirler olup, vergi ödemeleri, hisse senedi sahiplerine ödenen kâr payları ya da yeniden yatırım için dağıtılmayan kârlar şeklinde kullanılırlar.

ÜCRET, FAİZ, KİRA ve **KÂR** şeklinde elde edilen bu gelirlere ilave olarak, gelir sayılmayan iki ödemenin de toplama dahil edilmesi gerekir. Bunlar;

- **DOLAYLI VERGİLER**; harcama ve satış vergileri gibi ödemeleri içerir. Bu ödemeler üretim

faktörleri sahiplerine gitmediği için bu tür vergiler gelir sayılmayan ödemelerdir.

- **AMORTİSMANLAR;** yıpranma ve eskime karşılığı olarak da ifade edilebilir. Amortisman karşılıkları aslında eskiyen fabrika ve aletlerin yenilenebilmesi için oluşturulan fonlar olup, dolaylı vergiler gibi gelir sayılmayan ödemelerdir. Gelir yöntemiyle GSYİH'nin ölçülmesi, üretim sürecinde elde edilen çeşitli gelir kalemlerini içerir. Gelir yaklaşımı çerçevesinde;

GSYİH = Ücret + Rant + Faiz + Kâr + Dolaylı vergiler + Amortismanlar şeklinde ifade edilir.

Üretim yöntemiyle GSYİH'nin ölçülmesi, firmaların ürettikleri tüm mal ve hizmetlerin miktarı ile bunların fiyatlarının çarpılması ile ifade edilir. Milli gelir büyüklükleri arasındaki geçişlilik bu yöntemle elde edilmektedir (S:122, Formül).

Reel GSYİH;

- Piyasalara yansımayan üretim,
- Nüfustaki değişimler,
- Boş zaman ve
- Dışsalıkları ölçmez.

Faiz oranı, herhangi bir nedenle ertelenen bir liralık nakdi ödemenin bedeli olup, gelecekte yapılacak ödeme ile şimdiki ödeme arasındaki oransal farktır. Faiz oranları ile ilgili çeşitli ayrımlar söz konusudur.

Kısa ve uzun vadeli faiz oranı, ödemede ortaya çıkan gecikmenin ne kadar süreceğiyle alakalı bir ayrımdır.

Basit faiz, belli bir anapara üzerinden hesaplanıp vade sonunda tekrar aynı anapara üzerinden faiz işletilmesi; **bileşik faiz** ise ilk dönem sonunda tahakkuk ettirilen faizin dönem sonunda anaparaya eklenip gelecek dönem için faizin bu tutar üzerinden yürütülmesi durumlarını ifade etmektedir.

Nominal faiz oranı, herhangi bir ayarlama içermezken; **reel faiz oranı**, nominal faiz oranını bir fiyat endeksi ile deflete ederek ulaşılan orandır. Makroekonomik analizde, ekonomide en çok işlemin yapıldığı faiz (hazine bonosu veya devlet tahvili gibi) esas alınarak değerlendirmeler yapmak anlamlı olacaktır.

Döviz kuru (ER), bir ülkenin para biriminin, diğer ülke para birimi cinsinden değeridir.

Döviz kuru (ER) basitçe, yabancı bir para birimi için ödenen milli para miktarı demektir.

ER = Ulusal para / Yabancı para şeklinde ifade edilmekte ve bu oran aynı zamanda nominal döviz kurunu temsil etmektedir.

Reel döviz kuru (RER); iki taraflı olarak şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$RER = \frac{\text{Ulusal para Yurtiçi fiyat düzeyi}}{\text{Yabancı para Diğer ülkenin fiyat düzeyi}}$$

Düz döviz kuru, bir ülkenin para birimi ile diğerleri arasındaki bir mübadele oranını gösterirken; **çapraz döviz kuru**, iki ülkenin para birimleri arasındaki değişim oranına, bunların yerli para cinsinden ikili kurlarından ulaşılmaktadır.

Devalüasyon, sabit kur sisteminde, resmi makamlarca, ülke parasının değerinin diğer ülke paraları karşısında düşürülmesidir.

Revalüasyon, sabit kur sisteminde, resmi makamlarca, ülke parasının değerinin diğer ülke paraları karşısında yükseltilmesidir.

Esnek kur

sisteminde DEVALÜASYON ve REVALÜASYON kelimelerinin kullanımı hatalıdır. Bunun yerine ÜLKE PARASI DEĞER KAYBETMİŞTİR veya ÜLKE PARASI DEĞERLENMİŞTİR biçimindeki ifadeler kullanılmalıdır.

ÜNİTE 6: MİLLİ GELİR DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ

GİRİŞ

Bir ülke ekonomisinin gelir düzeyi, o ülkenin refah düzeyinin belirlenmesinde önemli bir ölçüttür. Bu ünite, milli gelirin nasıl belirlendiği açıklanmıştır. Bunu açıklarken de Klasik modele alternatif olan Keynesyen model dikkate alınmıştır.

Denge milli gelir düzeyinin oluşumu şöyle ele alınmıştır:

- Birinci aşamada devletin olmadığı dışa kapalı (diğer ülkeler ile ekonomik ilişkilerin olmadığı) bir ekonomide;
- İkinci aşamada bir adım daha ileriye giderek, ekonomiye devleti dâhil edip ve devletin olduğu bir ekonomide denge gelir düzeyinin belirlenmesi,
- Son aşamada ise dışa açık bir ülke ekonomisinde, diğer ülkeler ile mal ve hizmetler üzerine olan ticareti modele dâhil edilerek milli gelir düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

DEVLETİN OLMADIĞI DIŞA KAPALI BİR EKONOMİDE DENGELİ GELİR DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ

Devletin olmadığı dışa kapalı bir ekonomide karşımıza iki tür harcama bileşeni çıkmaktadır. Bunlar,

- Tüketim ve
- Yatırım harcamalarıdır.

Bunların yanında denge gelir düzeyinin elde edilmesine alternatif yöntem olarak YATIRIM-TASARRUF eşitliği yoluyla gösterilmektedir. Burada tüm tasarrufların

hane halkları tarafından yapıldığını ve tüm yatırımların da firmalar tarafından yapıldığını varsayılmaktadır. Devletin olmadığı dışa kapalı bir ekonomide gelir özdeşliğini şu şekillerde yazılır:

$$Y = C + I$$

$$Y = C + S$$

(Y=Harcamalar Bakımından Milli Gelir C= Tüketim I= Yatırım S= Tasarruf)

Tüketim harcamaları, hane halklarının mal ve hizmetler üzerine yaptıkları harcamalardır. Tüketim harcamaları, harcanabilir gelirin (YD) bir fonksiyonudur. Yani, harcanabilir gelirdeki artışlar, tüketim harcamalarının da artmasına yol açar. Dolayısıyla harcanabilir gelir ile tüketim harcamaları arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Diğer koşullar sabitken, tüketim ile harcanabilir gelir arasındaki ilişki tüketim fonksiyonu tarafından belirlenir. Tüketim fonksiyonu, farklı harcanabilir gelir düzeylerinde hanehalklarının ne kadar harcama yapmak istediklerini gösterir. Tüketim fonksiyonunu aşağıdaki gibi yazabiliriz:

$$C = C_0 + cYD$$

Burada tüketim harcamaları (C), otonom tüketim harcamalarından (C₀) ve uyarılmış tüketim harcamalarından (cYD) oluşur. Otonom tüketim harcamaları (C₀), gelir düzeyi sıfırken yapılan tüketim harcamalarını ifade eder.

Devletin olmadığı bir ekonomide harcanabilir gelir (YD), toplam gelire yani GSMH'ye (Y) eşittir.

$$C = C_0 + cY \text{ olur.}$$

Ortalama tüketim eğilimi (APC), her bir yıl için bir ekonomideki tüketim harcamalarının harcanabilir gelire oranıdır ve harcanabilir gelirin ne kadarının tüketim harcamalarına ayrıldığını göstermektedir.

Marjinal tüketim eğilimi (MPC veya

c), hanehalklarının elde ettiği ilave gelirin tüketim harcamasında ne kadar artış yarattığını gösteren orandır. Yani, MPC (veya c), tüketim harcamasındaki değişimin (?C) gelirdeki değişmeye (?Y) oranıdır. Tüketim harcamalarını etkileyen gelir dışındaki diğer temel faktörler; hane halklarının servetleri, bekleyişleri ve faiz oranlarıdır.

Tasarruf, gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Dolayısıyla, gelir ile tüketim arasındaki fark bize tasarrufu verecektir:

$$S = Y - C$$

Tasarruf gelirin tüketilmeyen kısmı olduğuna göre, tüketim fonksiyonundan yola çıkarak tasarruf fonksiyonunu elde edebiliriz:

$$S = Y - (C_0 + cY)$$

Buradan da tasarruf fonksiyonunu şu şekilde elde ederiz:

$$S = Y - C_0 + cY$$

$$S = -C_0 + (1 - c)Y$$

Tasarruf fonksiyonundan görülebileceği gibi, tasarruflar da harcanabilir gelirin artan bir fonksiyonudur. Dolayısıyla tasarruf fonksiyonu bize, diğer koşullar sabitken, tasarruf ile harcanabilir gelir arasındaki ilişkiyi gösterir.

Ortalama tasarruf eğilimi (APS), tasarrufun harcanabilir gelire oranıdır ve harcanabilir gelirin ne kadarının tasarruf edildiğini göstermektedir.

Marjinal tasarruf eğilimi (MPS veya s), harcanabilir gelirde ortaya çıkan artışın ne kadarının tasarruf edildiğini göstermektedir. Yani, MPS, tasarruftaki değişimin (?S) gelirdeki değişmeye (?Y) oranıdır. Bu eğilim pozitif ve birden küçük bir katsayıdır.

$$MPC + MPS = 1 \text{ ya da } c + s = 1 \text{ olmalıdır.}$$

Benzer şekilde, harcanabilir gelir ya tüketildiği ya da tasarruf edildiği için, ortalama tüketim eğilimi (APC) ile ortalama tasarruf eğiliminin toplamı da 1'e eşittir. Firmaların mal ve hizmet üretimine yönelik olarak sermaye mallarına yaptığı harcamalara **yatırım harcaması** denir. Yatırım harcamaları, toplam harcamalarının en çok dalgalanma gösteren bileşenidir.

Yatırımları;

- Otonom ve
- Uyarılmış yatırımlar şeklinde ikiye ayırabiliriz.

Otonom yatırımlar, milli gelirden bağımsız olarak yapılan yatırımlardır. Yani otonom yatırımlar, milli gelirdeki değişmelerden etkilenmezler. **Uyarılmış yatırımlar** ise milli gelirdeki değişmelere bağlı olan yatırımlardır.

Yatırım harcamalarını etkileyen temel faktörler;

- Kâr beklentileri,
- Faiz oranı ve
- Sermaye miktarıdır.

Ekonomide denge kavramı ile ilgili olarak çeşitli tanımlar vardır. Bu tanımlar denge için, "değişme eğiliminin olmadığı durum" ifadesini kullanırlar. Mikroekonomide denge dediğimizde aklımıza arz ve talep gelir. Makroekonomide dengeyi ifade ederken, ilk olarak planlanan toplam harcamaları (toplam talep) tanımlamak yerinde olur. Devletin olmadığı dışa kapalı bir ekonomide toplam talep, tüketim ve yatırım harcamalarından oluşur. Planlanan toplam harcamalar, tüketim ve planlanan yatırım harcamalarından oluşur. Bu durumda toplam harcamaları şu şekilde gösterebiliriz:

$$AE = C + I$$

Burada, toplam harcama fonksiyonunu oluşturan, tüketim ve yatırım fonksiyonlarını açık olarak

yazdığımızda, toplam harcama fonksiyonu şu şekilde olacaktır:

$$AE = C + cY + I$$

Buradan toplam harcama fonksiyonu şu şekilde olur:

$$AE = A_o + cY$$

Toplam harcama fonksiyonunun eğimini ise toplam harcamalardaki artışı, gelirdeki artışa oranladığımızda buluruz:

$$c = \Delta AE / \Delta Y$$

Denge gelir düzeyinin koşulu ise şu şekilde ifade edilir:

$$AE = Y$$

AE'nin yerine Y yazarsak formül şu şekle dönüşür:

$$Y = A_o + cY$$

Buradan da $Y(1 - c) = A_o$ olur.

Y'nin önündeki değeri eşitliğin diğer tarafına atıp Y'yi tek başına bırakırsak, aşağıdaki denge gelir düzeyinin formülünü aşağıdaki elde etmiş oluruz:

$$Y = (1/(1 - c))A_o$$

Daha önceki açıklamalarımızda $Y = C + S$ ve $Y = C + I$ olarak ifade edildiğini göstermiştik.

Öyleyse, $C + S = Y = C + I$ olur.

Bu durumda da C'ler birbirini götürür ve denge eşitliği $S = I$ olur.

Tasarruf paradoksu : Bir ekonomide hanehalklarının gelir seviyelerinde bir değişme yokken daha fazla tasarrufta bulunma istemeleri durumunda, ilginç bir paradoks ortaya çıkabilmektedir. Bu paradoksa göre, hanehalklarının gelirlerinde bir değişme yokken daha fazla tutumlu olmaları, tasarruf düzeyinin artmamasına, bunun yanında gelirin de azalmasına yol açmaktadır.

Çoğaltan, otonom tüketim harcamalarındaki artışın gelir üzerindeki etkisine çoğaltan etkisi denir (S:143, Tablo 6.9).

Çoğaltan katsayısını (?) şu şekilde ifade edebiliriz:

$$\alpha = \frac{1}{1 - MPC}$$

$$\alpha = \frac{1}{1 - c}$$

DEVLETİN OLDUĞU DIŞA KAPALI BİR EKONOMİDE DENGELİR DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ

Toplam harcamalara kamu harcamalarını eklerse yeni toplam harcama fonksiyonumuz şu şekilde olacaktır:

$$AE = C + I + G \text{ (G= Kamu harcamaları)}$$

Artık ekonomiye devlet dahil olduğu için milli gelir harcanabilir gelire eşit değildir. Harcanabilir geliri; milli gelirden (Y) vergileri (TA) çıkarıp, transferleri (TR) eklediğimizde buluruz. Bu durumda,

$$\text{HARCANABİLİR GELİR} = YD = Y - TA + TR \text{ olur.}$$

Harcanabilir gelir eklendiğinde tüketim fonksiyonu;

$$C = C_o + c(Y - TA + TR) \text{ olur.}$$

Tüketim harcamalarının otonom, toplanan vergilerin hepsi gelir üzerinden alındığı ve t oranında alınması durumunda transfer harcamaları ve vergiler şu şekilde ifade edilebilir:

$$TR = TR_o$$

$$TA = tY$$

Bu durumda tüketim fonksiyonu:

$$C = C_o + c(Y - tY + TR_o) \text{ olur.}$$

Yapılan matematiksel işlemlerden sonra tüketim fonksiyonu şu şekle dönüşür:

$$C = C_o + cTR_o + c(1 - t)Y$$

Toplam harcama fonksiyonu ise;

$$AE = A_o + c(1 - t)Y \text{ şeklinde ifade edilir.}$$

Toplam harcama fonksiyonunun eğimini, toplam harcamalardaki artışı, gelirdeki artışa oranladığımızda buluruz:

$$C(1 - t) = \Delta AE / \Delta Y$$

Bu kısımda bilinmesi gereken diğer kavramlar ise şöyle özetlenebilir:

- Gelir vergisinin konulması, gelirden ortaya çıkan bir artışın artık daha düşük bir oranda tüketimi artırmaya yol açacaktır.
- Gelir vergisi oranlarındaki değişme, çoğaltanın ve denge gelir düzeyinin değişmesine neden olur.
- Kamu harcamalarındaki artış veya azalışlar; toplam otonom harcamaların, toplam harcama düzeyinin ve denge gelir düzeyinin değişmesine neden olur.
- Transfer harcamaları da bir otonom bileşen olduğu için, transfer harcamalarının değişmesi toplam otonom harcamaların değişmesine ve buna bağlı olarak da toplam harcamaların ve denge gelir düzeyinin değişmesine neden olur.

DEVLETİN OLDUĞU DIŞA AÇIK BİR EKONOMİDE DENGELİR DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ

Günümüzde artık dışa kapalı ekonomi kalmamıştır. Ülkeler birbirleriyle çeşitli şekillerde ekonomik ilişkiler kurmaktadır. Bu sebeple milli gelir hesaplamasına dış ticaretin etkisi de eklenecektir. Ekonomiyi dışa açtığımızda ülkenin dünyanın geri kalan diğer ülkeleri ile mal ve hizmetler üzerine olan ihracat ve ithalat ilişkilerini dikkate almak gerekir.

ihracat (X), bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin yabancı ülkelere satılmasına denir. Diğer bir ifadeyle ihracat, diğer ülkelerin yurt içi mal ve hizmetlere olan talebini gösterir. Bu bakımdan ihracat, toplam çıktının ve gelirin bir bileşenidir. Yurt dışından mal ve hizmetlerin satın alınmasına ise, **ithalat (M)** denir. İthalat, ihracatın aksine, yurt içi çıktının bir bileşeni değildir. Çünkü ithalattaki mal ve hizmetler ülke

içerisinde üretilmez, diğer ülkelerden ithal edilir. Fakat hanehalklarının toplam tüketim harcamalarına, firmaların toplam yatırım harcamalarına ve kamu harcamalarına baktığımızda, bunların içine ithalat girer. Bu nedenle, toplam çıktıyı (geliri) doğru bir şekilde hesaplayabilmemiz için ithalatın çıkarılması gerekir. Bu bilgiler ışığında dışa açık bir ekonomide planlanan toplam harcamaları şu şekilde gösterebiliriz:

$$AE = C + I + G + X - M$$

Toplam planlanan harcama fonksiyonundaki son iki terim; yani ihracat ile ithalat arasındaki fark (X-M), ülkenin mal ve hizmetler üzerine olan net ihracatını (NX) ifade eder.

İhracatın artması net ihracatı artırırken, ithalatın artması ise net ihracatı azaltacaktır. Net ihracatın artması da, toplam planlanan harcamaların ve gelir düzeyinin artmasına yol açacaktır. Tersine, eğer net ihracat azalırsa, toplam planlanan harcamalar ve gelir düzeyi azalacaktır. İhracat ve ithalat düzeylerinin belirlenmesi için ihracat ve ithalat fonksiyonlarının ve bu fonksiyonlardan yola çıkarak elde edilen net ihracat fonksiyonunu incelemek gerekmektedir. İhracat fonksiyonunu ($X = X_0$) belirleyen faktörler; diğer ülkelerin gelirleri ve döviz kurudur. İthalat fonksiyonunu ($M = M_0 + mY$) belirleyen faktörler ise yurt içi gelir düzeyidir. Yurt içi gelir düzeyi arttığında, ülke vatandaşları yurt dışından daha çok şey satın alacaklardır.

İthalat fonksiyonunun da tüketim fonksiyonu gibi iki kısmı vardır.

- Birincisi, M_0 ile gösterilen otonom kısımdır.
- İkincisi ise, mY ile gösterilen uyarılmış kısımdır.

Burada Y gelir düzeyini, m ise marjinal ithalat eğilimini göstermektedir. Marjinal ithalat eğilimi, marjinal tüketim eğilimine benzer bir şekilde, gelirdeki bir birimlik artışın ne kadarının ithalata gittiğini gösteren birden küçük pozitif bir katsayıdır.

Net ihracat (NX) fonksiyonu ise şu şekilde elde edilir:

$$NX = X - M$$

$$NX = X_0 - (M_0 + mY)$$

$$NX = X_0 - M_0 - mY$$

Net ihracatın pozitif değer alması ($X > M$), toplam harcamaların artmasına; net ihracatın negatif değer alması ($M > X$) ise, toplam harcamaların azalmasına neden olur. Bu durum dikkate alınarak toplam harcama fonksiyonu şu şekilde olur;

$$AE = C + I + G + NX$$

$$AE = C + I + G + (X - M)$$

Eşitliğin sağ tarafındaki her bir harcama fonksiyonunu (tüketim, yatırım, kamu harcamaları, net ihracat) daha

açık bir şekilde göstererek, toplam harcama fonksiyonunu şu şekilde yazabiliriz:

$$AE = C_0 + CTR_0 + C(1 - T)Y + I_0 + G_0 + X_0 - M_0 - mY$$

Elde ettiğimiz eşitlikte otonom harcamaları A_0 olarak gösterip, geri kalanları Y parantezine alırsak; toplam harcama fonksiyonunu aşağıdaki şekilde yazabiliriz:

$$AE = A_0 + [c(1 - t) - m]Y$$

Böylece, devletin olduğu dışa açık bir ekonomide toplam harcama fonksiyonunun eğimini bulabiliriz. Toplam harcama fonksiyonunun eğimini, daha önce olduğu gibi (hem devletin olmadığı hem de olduğu dışa kapalı ekonomilerdeki gibi), toplam harcamalardaki artışı, gelirdeki artışa oranladığımızda buluruz:

$$C(1 - T) - M = ?AE / ?Y$$

Dikkat edilecek olursa, dışa açık bir ekonomide harcama fonksiyonunun eğimi azalmıştır. Çünkü ekonominin dışa açılması ile harcama fonksiyonunun eğimine marjinal ithalat eğilimi (m) eksi olarak girmiş ve eğimin değerinin azalmasına yol açmıştır.

Denge gelir düzeyini, toplam harcama fonksiyonundan yola çıkarak biçimsel olarak da elde edebiliriz. Denge koşulu, toplam harcamaların toplam gelire eşitliği ($AE = Y$) olduğundan, AE 'nin yerine Y yazıp, harcama fonksiyonunu Y için çözümlersek, denge gelir düzeyinin formülasyonunu elde etmiş oluruz. Aşağıda aşama aşama denge gelir düzeyinin nasıl elde edildiği gösterilmiştir:

$$Y = A_0 + [C(1 - T) - M]Y$$

$$Y - Y[C(1 - T) - M] = A_0$$

$$Y[1 - C(1 - T) + M] = A_0$$

Son olarak denge gelir düzeyi şu şekilde belirlenmiş olur:

$$Y = \frac{1}{1 - c(1 - t) + m} A_0$$

Denge gelir düzeyinin eşitliğinde toplam otonom harcamaların önündeki katsayı bize dışa açık bir ekonomideki çoğaltan katsayısını göstermektedir:

$$\alpha_{Dışa\ açık} = \frac{1}{1 - c(1 - t) + m}$$

ÜNİTE 7: PARA VE BANKACILIK

PARANIN TANIMI, İŞLEVLERİ VE ÖLÇÜLMESİ

Mal ve hizmetlerin satın alınmasında ve borçların geri ödenmesinde genel kabul görmüş her şey **para** olarak tanımlanabilir. Bu tanımın alam kazanabilmesi için ise paranın işlevlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

Paranın üç temel işlevi vardır:

- Değişim aracı olması,
- Hesap birimi olması ve
- Değer muhafaza aracı olması.

Mal ve hizmetlerin değişiminde trampa sisteminin kullanılması durumunda işlem maliyetleri artacağından, para bütün ekonomik birimler tarafından kabul edildiği için bir değişim aracı olarak kullanılabilir.

Mal ve hizmetlerin başka mal ve hizmetlerle değiş tokuş edilmesine **trampa** veya **takas** adı verilir. Paranın bir diğer işlevi ise hesap birimi olarak kullanılabilmesidir. 1000 mal çeşidinin bulunduğu bir takas ekonomisinde 499500 fiyata ihtiyacımız varken, paranın kullanıldığı bir ekonomide 1000 çeşit malın alınıp satılabilmesi için sadece 1000 adet, yani mal çeşidi kadar fiyatın bilinmesi yeterlidir. Paranın hesap birimi olarak kullanılması, ihtiyaç duyulan fiyat sayısını düşürerek işlem maliyetlerinin önemli ölçüde azalmasını sağlamaktadır.

Paranın son işlevi ise değer muhafaza aracı olmasıdır. Bireyler gelirlerinin harcamadıkları kısmını tasarruf ederler. Tasarruflar finansal ve reel varlıklar olarak değerlendirilebileceği gibi parasal olarak da değerlendirilebilir. Ancak bu noktada paranın likiditesi önem arz etmektedir.

Likidite, herhangi bir varlığın nakit paraya, diğer varlıklara, mal veya hizmete dönüştürülebilme kolaylığı olarak tanımlanır.

Fiziksel olarak bir değer taşımayan fakat mal ve hizmetlere dönüştürülebilen hazine bonoları ve hisse senetleri veya nakit para gibi şeylere **finansal varlıklar** adı verilir.

Fiziksel olarak da bir değer ifade eden konut, arsa ve tarla gibi gayrimenkuller; altın ve gümüş gibi değerli metaller; elmas gibi değerli taşlar veya otomobil gibi dayanıklı tüketim mallarına **reel varlıklar** adı verilir.

Paranın Ölçülmesi

Dar tanımlı para arzı olarak bilinen **M1**, dolaşımdaki nakit para ve vadesiz mevduatların toplamından oluşur.

M1 = Dolaşımdaki Nakit + Vadesiz Mevduatlar
Dolaşımdaki nakit, bankaların kasalarındaki para hariç olmak üzere kâğıt paralar ile madeni paraların toplamından oluşur. M1 en yüksek likiditeye sahip para tanımıdır. Nakit parayı çok hızlı bir şekilde mal veya hizmete dönüştürebiliriz.

M2 geniş tanımlı para arzıdır. Geniş tanımlı para arzı M1 para arzına ilave olarak, daha az likiditeye sahip olan vadeli mevduatları da kapsar. Buradaki vadeli mevduatlar bankalardaki ve TCMB'deki Türk Lirası ve yabancı para cinsinden vadeli mevduatlardır.

M2 = M1 + Vadesiz Mevduatlar

Vadeli mevduatlar vadesiz mevduatlara göre daha az likiditeye sahiptir. Vadeli mevduatlar ödemeler olarak kullanılamaz fakat kolayca vadesiz mevduata veya nakde dönüştürülebilir.

PARANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Para olarak kullanılan ilk nesneler hayvan kürkleri, tahıl vb. gibi tüketim mallarıydı. Bu nesneler hem tüketim amacıyla talep ediliyor, hem de değişim aracı olarak kullanılıyordu. Para olarak kullanılmasının yanında bir mal olarak da değer taşıyan nesnelere **mal para** adı verilmektedir.

"Sikke" adı verilen ve altın, gümüş gibi değerli maden içeren madeni paralar, genellikle devlet otoritesi tarafından basılırlar ve içerdikleri değerli maden miktarı devlet tarafından belirlenir. Sikkelerin içerdikleri değerli maden miktarının azaltılarak değerinin düşürülmesine **"tağşiş"** adı verilir.

Malların para olarak kullanımına ilginç bir örnek sigaradır. İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefik kuvvetlerin askerlerinin tutulduğu Nazi esir kamplarında sigaranın bir mal para olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu kamplarda sigara, paranın bütün fonksiyonlarını yerine getirmekteydi.

Bugün kullandığımız kâğıt para ve madeni paraların kâğıt ve metal olarak önemli bir değeri yoktur. Bu paraların satın alabildiği mal ve hizmetin değeri kâğıt ve metal olarak değerinin çok üstündedir. Ayrıca bu paraların altın gibi herhangi bir karşılığı da yoktur. Para basımını tekelinde bulunduran merkez bankası istediği kadar para basabilir. Bu şekilde herhangi bir değerli metal karşılığı bulunmayan ve bir mal olarak da değer taşımayan paralara **fiat para** veya **itibari para** adı verilmektedir.

Bugün ödemelerimizde kullandığımız, kâğıt paradan başka araçlar da mevcuttur. Bunlardan biri çeklerdir. **Çekler** ödeme yapan kişinin mevduat hesabından çek tutarı kadar paranın çekti alan kişinin hesabına transfer edilmesi için verilmiş talimatlardır. Karşılıklı ödemeler birbirini iptal ederler ve para transferi gerçekleşmeden ödemeler yapılmış olur. İnternetin gelişmesiyle birlikte, mevduat hesapları arasında para transferi için çekler yerine havale ve EFT (Electronic Funds Transfer) gibi **elektronik para transfer sistemleri** kullanılmaya başlanmıştır. Elektronik para transferine dayalı bir diğer ödeme aracı ise banka kartlarıdır.

Bir diğer para transfer sistemi ise M-Pesa cep telefonu tabanlı bir sistemdir. Bu sistem kullanılarak bir tür elektronik para olan e-float cep telefonu kullanıcıları arasında transfer edilebilmektedir. Cep

telefonu sistemi aracılığıyla kullanılabilirdi için **mobil para** olarak adlandırılmaktadır.

BANKACILIK SİSTEMİ VE PARA ARZI

Bankalar gelecek için tasarruf yapanlarla, yatırım projelerini hayata geçirmek için krediye ihtiyacı olanları bir araya getirirler. Bankaların mevduat kabul edip kredi vermeleri sonucu para arzında gerçekleşen artışa **kaydi para** veya **banka parası** adı verilir.

Bankalar kredi verdikleri yatırım projelerinin karlılığını ve kredi verdikleri kişi ve firmaların güvenilirliklerini kontrol etmek zorundadırlar. Bu nedenle bankalar;

- %100 rezerv bankacılığı ve
- Kısmi rezerv bankacılığı sistemlerinden birini seçerler.

Kısmi rezerv bankacılığında bankaların toplam rezervleri, yasal düzenlemeler nedeniyle tutulan rezervler ile bankanın kendi isteği ile tuttuğu rezervlerin toplamından oluşur.

Toplam Rezervler= Zorunlu Rezervler + Atıl Rezervler

Merkez bankası tarafından belirlenen, bulundurulması gereken en az rezerv miktarına **zorunlu rezervler** adı verilmektedir. Bankaların zorunlu rezervlere ek olarak kendi istekleriyle bulundurduğu rezervler ise **atıl rezervler** olarak adlandırılmaktadır.

Kaydi para yaratılma sürecinin yavaşlamasının iki temel sebebi vardır:

- Bankacılık sisteminden sızıntılar,
- Bankaların kredi vermesinin önündeki engeller.

Kısmi rezerv bankacılığının önemli bir problemi vardır. Müşterilerin hepsi bankadaki bütün paralarını çekmek istemeleri durumunda, bankanın bunu ödeme ihtimali yoktur. Çünkü kısmi rezerv bankacılığının doğası itibarıyla, bankalar kasalarında topladıkları mevduattan çok daha az rezerv bulundururlar. Bütün mevduat sahiplerinin mevduatlarını çekmek için bankalara koşması, yeterli seviyede rezerv bulunduran bankaların da iflasına yol açacaktır. Çünkü bankalar kısmi rezerv bankacılığı yapmaktadırlar. " **Banka panikleri** " olarak bilinen bu durum bankacılık sisteminin işleyemez hale gelmesi demektir.

MERKEZ BANKALARI

Merkez bankaları, ekonomideki para miktarını kontrol etmek ve finansal sektörün sağlıklı çalışmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuş kurumlardır. Merkez bankalarının temel görevi ekonomideki para miktarını ayarlamaktır. Merkez bankaları, her ülkede para basma yetkisine sahip tek kurumdur.

Merkez bankalarının üstlendikleri başlıca işlevleri aşağıdaki gibi sayabiliriz:

- Banknot basımını gerçekleştirmek,
- Finansal piyasaların istikrarını sağlamak,
- Bankaların bankası olarak görev yapmak,
- Devletin bankası olarak görev yapmak,
- En son likidite kaynağı olmak,
- Para politikalarını uygulamak.

Merkez bankasının en önemli işlevlerinden biri para basmaktır. Merkez bankaları kâğıt para basımını tekelinde bulundururlar. Fiat para olan banknotların arkasındaki yasal otorite merkez bankalarıdır.

Merkez bankası, bankacılık sistemini izleyerek sistemin sağlıklı çalışması için gerekli önemleri alır. Bankacılık sisteminin sağlıklı çalışabilmesi için en önemli koşul, insanların bankalara güveninin sağlanmasıdır.

Merkez bankası, BANKALARIN BANKASI olarak nitelendirilir. Gerçekten de bankaların müşterilerine sağladıkları temel bankacılık hizmetlerini, merkez bankasını da bankalara sağlar. Merkez bankası diğer bankaların mevduatlarını kabul eder ve kısa vadeli krediler verir.

Merkez bankası aynı zamanda devlete belli bankacılık hizmetleri sunmaktadır. Yani devletin bankası işlevini üstlenmektedir.

Kriz dönemleri gibi bankacılık sisteminin zor dönemlerinde merkez bankası en son likidite kaynağı olarak görev yapar. Merkez bankasının bu işlevi, bankacılık sektörü için yaşamsal öneme sahiptir.

Merkez bankaları ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için gerekli para politikalarının uygulamasından sorumludur. Para politikalarının uygulanması pratikte para arzının kontrolü ile gerçekleşir.

Merkez bankasının para arzını kontrol etmek için kullanabileceği üç temel araç vardır:

1. Zorunlu rezerv oranları,
2. Açık piyasa işlemleri ve
3. Reeskont oranları.

Merkez bankalarının uyguladıkları para politikalarına bağlı olarak bu üç araçtan bazıları sıklıkla kullanılırken, bazıları ise nadiren kullanılabilmektedir.

Merkez bankasının menkul kıymet satın alması veya elindeki menkul kıymetlerin bir kısmını satması "açık piyasa işlemleri" olarak adlandırılır.

PARA ARZI, PARA TALEBİ VE DENGİ FAİZ ORANI

Paranın değeri satın alabileceği mal veya hizmet ile ölçülür. Buna **paranın satın alma gücü** adı verilir. Mal veya hizmetlerin fiyatlarının artması veya başka bir ifadeyle satın alma gücünün azalması nasıl gerçekleşir? Bütün diğer mal ve hizmetler gibi paranın değerini de paraya olan arz ve talep belirler. Diğer

faktörler değişmemek kaydıyla, paranın arzı arttığında veya paraya olan talep azaldığında paranın değeri düşecektir.

Mal paranın kullanıldığı bir ekonomide para arzındaki artışın etkisini, daha önce bahsi geçen esir kampları örneği üzerinden açıklayabiliriz. Nazi esir kamplarında sigaranın para olarak kullanılabilmesi için sigara arzı sınırlı olmalıdır.

Paranın miktarı ile değeri arasındaki ilişki fiat para için de geçerlidir. Merkez bankası gerekli olandan daha fazla para bastığında fiyatlar artacak ve paranın değeri düşecektir.

Gerçek ekonomilerde yüksek fiyat artışlarının dramatik sonuçları

olabilmektedir. HİPERENFLASYON adını verdiğimiz çok yüksek fiyat artışları, milli paraların kâğıt parçası gibi değersiz hale gelmesi ile sonuçlanabilmektedir. Para arzı ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi iktisatçı Irwing Fisher tarafından geliştirilen paranın miktar teorisi yardımıyla açıklayabiliriz.

$$M \cdot V = P \cdot Y$$

Bu denklemde **M** para arzını, **V** paranın dolaşım hızını, **P** ekonomideki genel fiyat seviyesini, **Y** ise ekonomideki toplam üretim miktarını, yani reel Gayrisafi Yurtiçi Hasılayı (GSYİH) göstermektedir. Fisher paranın dolaşım hızını şöyle ifade etmiştir:

$$V = PY / M$$

Paranın dolaşım hızı nominal gelirin, yani nominal GSYİH'nin para arzına bölünmesiyle elde edilir.

Fisher'e göre paranın dolaşım hızı, insanların bir dönemde kaç kez maaş aldıklarına, kaç kez alışveriş yaptıklarına, yani ne sıklıkla ticari işlem yaptıklarına bağlıdır. Fisher'in miktar teorisi, paranın dolaşım hızının sabit olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre sağ taraftaki değişkenlerden biri değiştiği zaman diğer değişkenler de V sabit kalacak şekilde değişecektir.

Fisher'in teorisi bize para miktarı ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

Para Talebi ve Denge Faiz Oranı

Fisher gibi Klasik iktisatçılara göre, insanlar parayı sadece ödemelerini gerçekleştirmek amacıyla talep ederler. Klasik iktisatçılar daha önce para miktarı ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi açıklarken kullandığımız paranın miktar teorisini, aynı zamanda para talebini açıklamak amacıyla da kullanılmışlardır. Paranın dolaşım hızı V2'yi sabit kabul eden Klasikler, talep edilen para miktarını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

$$M = 1 / V \cdot PY$$

Burada **talep edilen para miktarı (M)**, nominal gelirin, yani nominal GSYİH'nin bir fonksiyonu olarak ifade edilmektedir. Buna göre fiyatlar genel seviyesi

veya reel gelir arttığında ekonomik birimler ödemelerini gerçekleştirmek için daha fazla talep edeceklerdir.

John Maynard Keynes ise insanların üç temel motivasyonla para talep ettiklerini öne sürmüştür:

1. İşlem amacıyla,
2. İhtiyat amacıyla ve
3. Spekülasyon amacıyla.

İşlem amacıyla para talebi insanların günlük, planlanmış harcamalarını ve ödemelerini yapabilmek amacıyla bulundurmak istedikleri para miktarıdır. Gelir seviyesi arttıkça gerçekleştirilen işlem sayısı da artacaktır. Bu nedenle işlem amacıyla para talebi GSYİH'nin bir fonksiyonudur.

Günlük hayatta planlanmış veya önceden öngörülebilen harcamaların dışında, daha önceden öngörülemeyen harcamalar yapılması gerekebilir. Öngörülemeyen ödemeleri gerçekleştirmek amacıyla bulundurulan para miktarı, ihtiyat amacıyla para talebini oluşturur. İhtiyat amacıyla para talebi gelire bağlıdır ve gelir arttıkça artacaktır.

İnsanlar servetlerinin bir kısmını para olarak tutarak, hazine bonosu ve tahvil gibi finansal varlıklardan elde edecekleri faiz getirisinden vazgeçeceklerdir. Faiz oranı yükseldikçe elde para bulundurmanın alternatif maliyeti de artacaktır. Faiz oranı düştüğünde ise elde hazine bonosu ve tahvil gibi varlıklar yerine para bulundurmanın maliyeti azalacaktır. Dahası, para bulundurmanın maliyeti düştüğünde, gelecekteki muhtemel yüksek faizlerden veya diğer yatırım fırsatlarından yararlanmak amacıyla insanlar ellerinde daha fazla para tutacaklardır.

İşte bu şekilde edilen para talebine spekülasyon nedeniyle para talebi denilmektedir. Düşük faiz oranlarında spekülasyon amacıyla para talebi daha fazla olacaktır. Diğer bir ifadeyle, spekülasyon amacıyla talep edilen para miktarı ile faiz oranı arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

ÜNİTE 8: TOPLAM TALEP-TOPLAM ARZ ANALİZİ VE POLİTİKA UYGULAMALARI

TOPLAM TALEP

Toplam talep, ekonomideki tüm sektörler tarafından (hane halkı, firmalar, devlet ve dış alem sektörlerince) çeşitli fiyat düzeylerinde belli bir dönemde talep edilen mal ve hizmetlerin toplam miktarıdır. Toplam talep fiyatlar genel düzeyi ile reel hasıla arasındaki negatif ilişkiyi açıklar ve bu nedenle sol yukarıdan sağ aşağıya doğru eğimlidir.

Toplam talebin negatif eğimli olma nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

- Reel Balans Etkisi,

- Zamanlar arası İkame Etkisi,
- Uluslararası İkame Etkisi.

REEL BALANS ETKİSİ: Reel ankes etkisi ya da servet etkisi olarak da anılır. Fiyatlar genel düzeyi düştüğünde, satın alma gücü artar. Bu durum insanların kendilerini daha zengin hissetmelerini sağlar, böylece daha fazla mal ve hizmet tüketmelerine neden olur. Benzer şekilde fiyatlar genel düzeyi yükseldiğinde satın alma gücü düşer ve tüketiciler daha az harcama yapar.

ZAMANLARARASI İKAME ETKİSİ: Bugün alınacak mal ve hizmetlerin daha sonraki bir tarihe ertelenmesi ya da daha sonraki bir tarihte alınması planlanan mal ve hizmetlerin bugün alınacak olması zamanlar arası ikame etkisi olarak adlandırılır. Zamanlar arası ikame üzerinde önemli bir etken faiz oranıdır. Bu nedenle faiz oranı etkisi olarak da adlandırılır. Faiz oranlarındaki azalma, ödünç almanın maliyetini düşürdüğü için yatırım harcamalarını ve bazı tür tüketim harcamalarını artıracak yüksek faiz durumunda ise, harcamalar ertelenir ve insanlar daha fazla tasarrufa yönelerek tüketimlerini kısma eğilimine girerler.

ULUSLARARASI İKAME ETKİSİ: Ülkedeki fiyat düzeyindeki düşüş ihracatı(X) artırır ve ithalatı(M) azaltır diğer ülkelerin fiyat düzeyleri sabit kaldığı varsayımı altında net ihracat(NX) olumlu etkilenir ve GSYİH düzeyi artar. Tersi durumda ise olumsuz etkilenecektir.

Toplam talep eğrisi üzerindeki hareket ile toplam talep eğrisinin kayması farklı kavramlardır. Fiyatlar genel düzeyindeki değişimin durağan toplam talep eğrisi üzerinde aşağı ve yukarı harekete yol açarken Fiyat dışındaki faktörler toplam talep eğrisinde kaymaya neden olurlar.

Toplam talep eğrisini kaydıran faktörler şöyle sıralanabilir:

- Hükümet politikalarındaki değişimler,
- Hanehalkları ve firmaların bekleyişlerindeki değişimler,
- Uluslararası faktörler,
- Toplam servetteki değişimler.

HÜKÜMET POLİTİKALARINDAKİ

DEĞİŞMELER: Hükümetin kamu harcamaları, transfer ödemeleri ve vergileri kullanarak ekonomiyi etkileme teşebbüsleri maliye politikası olarak adlandırılır.

Genişletici bir maliye politikası uygulanması (kamu harcamalarının ve transfer ödemelerinin artması vergilerdeki azalma) toplam talebi sağa kaydırır ve her fiyat düzeyinde eskiye göre daha fazla harcama yapılır.

Daraltıcı maliye politikası uygulanması ile toplam talep sola kayacak (kamu harcamaları ve transfer ödemeleri azaltılarak vergilerin arttırılması) her fiyat düzeyinde eskiye göre daha az harcama yapılacaktır. Para politikasında ise merkez bankası para arzı ve faiz oranlarını değiştirmek suretiyle toplam talebi etkiler. Genişletici para politikası uygulaması yaptığıında (para arzını arttırmaya yönelik faiz oranlarını düşürmeye yönelik politikalar) toplam talep eğrisini sağa kaydırırken tersi durumda daraltıcı para politikası (para arzını azaltıcı faiz oranlarını artırıcı politikalar) toplam talep eğrisini sola kaydırır.

HANEHALKI VE FİRMALARIN

BEKLEYİŞLERİNDEKİ DEĞİŞMELER: Hanehalkları ve firmaların gelecek hakkındaki iyimser olduklarını varsaydığımızda toplam talep eğrisi sağa kayacak tersi durumda kötümser olduklarını varsaydığımızda ise toplam talep eğrisi sola kayacaktır.

ULUSLARARASI FAKTÖRLERDEKİ

DEĞİŞMELER: Bunlar döviz kurundaki ve yabancıların gelir düzeyindeki değişimlerdir. Döviz kurundaki artışlar ithalat mallarını pahalı hale getireceğinden ithalat azalacak ihracatı artıracak ve toplam talep sağa kayacak tersi durumda ise toplam talep sola kayacaktır.

TOPLAM SERVETTEKİ DEĞİŞMELER: Toplumun servetindeki bir artış toplam talep eğrisini sağa kaydırırken, servetteki bir azalma ise toplam talep eğrisini sola kaydırır.

TOPLAM ARZ (AS)

Toplam arz, belirli bir dönemde çeşitli fiyat düzeylerinde, ekonomideki tüm üreticilerin birlikte arz ettikleri toplam çıktıyı gösterir. Arz edilen toplam çıktı; reel GSYİH olarak ölçülen ve ekonomideki tüm firmalar tarafından üretilen mal ve hizmet miktarıdır. İşte toplam arz, bu toplam çıktı ile genel fiyat düzeyi arasındaki ilişkiyi gösterir.

Ücretlerin ve fiyatların oldukça esnek olduğuna inanıyorsak toplam arz eğrisi düşey olacaktır. Eğer ücretler ve fiyatlar esnek değilse ya da katı (yapışkan) ise toplam arz eğrisi yatay olacaktır. Kısa dönemde toplam arz eğrisinin pozitif eğimli olduğu genel kabul görmektedir. Kısa dönemde pozitif eğimli toplam arz eğrisi, firmaların düşük fiyat düzeylerinde daha az, yüksek fiyat düzeylerinde ise daha fazla toplam çıktı arz edeceklerini gösterir.

Toplam arz eğrisini kaydıran faktörler şöyle sıralanabilir:

- Ücretlerdeki değişimler,
- Teknoloji ve emek verimliliğindeki değişimler,
- Emek dışındaki girdi fiyatlarındaki değişimler.

ÜCRETLERDEKİ DEĞİŞMELER: Yüksek ücret yüksek maliyet olduğundan, veri bir fiyat düzeyinde daha az kâr elde edilmesine neden olur ve toplam arz sola kayarak azalacaktır. Ters durumda ise toplam arz sağa kayacaktır.

TEKNOLOJİ VE EMEK VERİMLİLİĞİNDEKİ

DEĞİŞMELER: Emegın verimliliğı ve teknoloji arttığında firma maliyetleri düşeceğinden bu durum firma kârlılığını artırarak üretimi teşvik eder ve toplam arz eğrisi sağa kayar. Ters durumda ise sola kayacaktır.

EMEK DIŞINDAKİ GİRDİ FİYATLARINDAKİ

DEĞİŞMELER: Bu girdilerin fiyatlarındaki artışlar toplam arz eğrisini sola kaydırırken girdi fiyatlarındaki düşüşler toplam arz eğrisini sağa kaydırır.

TOPLAM ARZ VE TOPLAM TALEP DENGESİ (DENGİ ÇIKTI VE FİYAT DÜZEYİ)

Toplam arz ve toplam talep eğrilerinin birbirlerini kestiğı noktada piyasa dengesi oluşurken bu noktada denge çıktı ve denge fiyat düzeyi de belirlenmiş olur. Toplam arz ve toplam talep eğrisinin konumuna bağılı olarak ekonomik denge belirlenir. Ancak bu dengenin tam istihdam dengesi olması şart değildir. Kısa dönemde tam istihdamdan daha yüksek düzeyde (aşırı istihdam), tam istihdamdan daha düşük düzeyde (eksik istihdam) ya da tam istihdam düzeyinde denge sağlanabilir. Fakat uzun dönemde ekonomi tam istihdamda ve uzun dönem düzey toplam arz eğrisi üzerinde dengeye ulaşır.

Ekonomi kısa dönemde aşırı istihdam denge durumunda ise **enflasyon**, eksik istihdam denge durumunda ise **deflasyon** ortaya çıkar.

Ekonomide **deflasyonist açık** olması durumunda tüm üretim faktörleri için eksik istihdam ve işsizlik sözü konulu olduğundan faktör fiyatları ve ücretler üzerinde düşüşe neden olur ve toplam arz sağa kayar. Bu süreçte genel fiyat düzeyinde düşme gözlenir ki bu deflasyon olarak adlandırılır.

Enflasyonist açık durumunda ise tam tersi süreç yaşanır ve genel fiyat düzeyi yükselir.

Stagflasyonda ise ekonomide yaşanan süreç sonunda genel fiyat düzeyi artarken reel Hasıla düzeyinde azalma görülmektedir.

TOPLAM ARZ VE TOPLAM TALEBE YÖNELİK POLİTİKALAR

Ekonominin performansını etkilemek için, otoritelerce (Hükümet ve merkez bankası) hem toplam talebe yönelik para ve maliye politikaları, hem de toplam arzaya yönelik arz yönlü politikalar (teşvikler, ücret ve fiyatlara müdahaleler) uygulanır.

Maliye politikası, hükümet harcamaları ve vergilerin ayarlanması ile ilgili süreçtir. Eğer ekonomi eksik istihdamda ise, sorunun kaynağı yetersiz harcamalardır.

Yani mal ve hizmetler için toplam talebin az olmasıdır. Eğer ekonomide enflasyon varsa sorunun kaynağı toplam harcamaların fazla olması yani üretebileceğinden daha fazla mal ve hizmet çabalarıdır.

İşsizlik sorunu olduğunda, duruma uygun politika hükümet harcamalarını artırmak, transferleri artırmak, ya da vergileri düşürmek olacaktır. Enflasyonla mücadelede maliye politikası ise vergileri artırmak, kamu harcamalarını, transfer ödemelerini azaltmak olacaktır. Enflasyon ile mücadelede kullanılan maliye politikasının işsizlikle mücadelede kullanılan maliye politikasına göre daha az popüler olduğunu düşünebiliriz. Vergilerin artırılması ve toplum tarafından hoş karşılanmazken kamu hizmetlerinin artırılmasına yönelik harcamalardaki artışlar genelde toplum tarafından beğeni ile karşılanır. Bu nedenle genişletici politikaları uygulamak tercih edilir.

Ekonomiyi istikrara yönelten bazı mali düzenleyicilere **stabilizatör** adı verilir. Ekonomilerde bir takım otomatik stabilizatörler vardır. Bu stabilizatörler toplam harcamalardaki dalgalanmanın şiddetini azaltır, çıktı ve istihdam düzeyi üzerindeki geniş salınmayı önlemeye yardımcı olur. Ekonomiler için özellikle gelir vergisi ve işsizlik ödemeleri güçlü stabilizatörlerdir. Bu stabilizatörler dalgalanmaların büyüklüğünü azaltmasına rağmen, tam istihdam ve istikrarlı fiyatları garanti etmez. Yüksek enflasyonları durduramaz ve ekonomiyi derin bir durgunluk ortamından çıkaramaz.

Maliye politikası uygulamasındaki sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Politik eğilimin yansımaları sorunu,
- Gecikmeler sorunu,
- Dışlama sorunu.

POLİTİK EĞİLİMİN YANSIMALARI SORUNU: hem iktidardakiler için hem de seçmenler için genişletici politikalar çekicidir.

GEÇİKMELER SORUNU: çoğu zaman ekonomideki mevcut sorunu aşmak için politika değişikliğinin öngörüldüğü zamanla gerçekte yapılan değişikliğin ekonomik etkisinin görüleceği zaman arasında önemli bir zaman aralığı bulunur. Bu gecikme sorunu maliye politikasının etkinliğini azaltabilir; Hatta bu durumlarda amaca zararı dokunan değişikliğe dönüşebilir. Bu gecikmelerden birisi teşhis gecikmesidir. Yani, ekonominin sürekli olarak geleceğinin ne getireceği konusunda açık sinyaller

vermemesi durumudur. İkinci sebep ise ihtiyaç tespit edildikten sonra yasa hazırlanması ve onaylanması zaman alır. Bir başka sebep de politikaların yasalaştırılmasından sonra uygulamada görülen gecikme ve ekonominin bu politikaya yanıtındaki gecikmedir.

DIŞLAMA SORUNU: Hükümet kamu harcamalarını finanse etmek için borçlandığında, ekonomide ödünç verilebilir fonlara talep artacaktır. Ödünç verilebilir fonlara talebin artışı ekonomide faiz oranlarının artmasına neden olacaktır. Faiz oranlarındaki artış özel kesim yatırımlarının azalmasına yol açacak ve özel kesim yatırımlarını dışlaması ekonominin büyüme oranında yavaşlama anlamına gelecektir. Para politikası ise ülkenin Merkez Bankası tarafından yönlendirilir.

Merkez bankasının para politikası uygulamalarındaki amaçları;

- Fiyat istikrarı,
- Yüksek istihdam ya da düşük işsizlik,
- Ekonomide büyüme,
- Finansal piyasalarda ve kurumlarda istikrar,

sağlayarak iyi işleyen bir ekonomi yaratmaktır. Fiyat istikrarı, ekonomide belirsizlik ortamının azaltılması, etkinsizliğin azaltılması ve paranın fonksiyonlarını (değişim aracı olma, değer saklama aracı olma) ve değerinin korunması açısından para politikasının önemli bir amacıdır.

Yüksek istihdam ya da düşük işsizlik oranı bir başka amaçtır. İşsizliğin yüksek olması, kapasitelerin eksik kullanımı, ekonomide GSYİH düzeyini potansiyel düzeyin altına düşürür.

Ekonomik büyüme amacı yaşam standardının yükselmesine yönelik önemli bir amaç olup uzun vadede sürdürülebilir olması arzu edilir bir durumdur.

Finansal piyasalarda ve kurumlardaki istikrar oldukça önemlidir. Şayet finansal piyasalar ve kurumlar etkin işlemiyorsa kaynaklar etkin kullanılmaz tasarruf edenler ve ödünç alanlar olumsuz yönde etkilenirler. Merkez Bankası, para politikası araçlarını (açık piyasa işlemleri, zorunlu karşılıklar ve reeskont oranı) kullanarak amaçlara ulaşmayı hedefler.

Para politikası hedeflerine bakıldığında hem işsizlik oranını hem de enflasyon oranını düşük tutabilir. Bu iki değişkeni doğrudan etkileyebilir. Para politikası hedeflerini belirleyerek bu değişkenleri arzulan değerlere yaklaştırabilir. İki temel para politikası hedefi;

- Para arzı ve
- Faiz oranıdır.

Para piyasasında belirlenen faiz oranı mal piyasasını dolayısıyla milli gelir düzeyini etkilemektedir. Para arzı

arttığında faiz oranlarında düşüş olmakta bu mal piyasasında tüketim ve özellikle yatırım harcamalarında artışa neden olmaktadır. Ters durumda ise tüketim ve özellikle yatırım harcamalarında düşüş olmaktadır.

Politika tartışmalarına bakıldığında, ekonomiyi yönlendirmede **Keynesyen düşünce** hükümet müdahalelerini benimserken; **Klasik**

düşünce hükümet müdahalelerine karşı çıkar.

Milton Friedman adıyla anılan **Monetarist**

düşünce ise, ekonomide fiyatlar ve toplam çıktı düzeyinin belirlenmesinde en önemli rolün para arzına ait olduğunu ve para arzının kurala göre sabit bir oranda arttırılmasını şiddetle savunurlar. Klasikler gibi ekonominin aslında istikrarlı olduğunu ve istikrarsızlığın sebebinin ekonominin doğasından değil hükümetin müdahalesi nedeniyle olduğunu savunurlar.

Yeni Klasik düşünce ise, Klasik düşünce üzerine inşa edilmiş olup, iki temel düşünceye dayanır:

- Ücret ve fiyatlar esnektir.
- Gelecek hakkındaki beklayişler rasyoneldir.

Ücret ve fiyatların esnek olması piyasaların arz ve talepteki değişimlere hızlı bir şekilde ayarlanmasına olanak sağlar. Rasyonel beklayişlerin ise bugünkü kararlar üzerinde etki olduğu kabul edilir.

Rasyonel Beklarişler Teorisi, bireylerin mümkün olan tüm bilgiyi kullanarak gelecek hakkında gerçekçi rasyonel beklarişler geliştirileceğini öne sürer. Yeni Klasik ekonomi özellikle beklarişlerin rasyonel biçimde oluşturulması hususunda eleştirilmişlerdir. Özellikle bireyler hem bilgi elde etmede ve analiz etmede akıllıca davranmayabilirler. Hem de bu bilgilere dayanarak daima rasyonel kararlar almayabilirler.

Ekonomistler arasındaki günümüz politika tartışmalarına ilişkin şu özetleme yapılabilir:

- İktisatçıların büyük kısmı ekonominin bir dereceye kadar kendi kendini düzeltme mekanizması bulunduğunu kabul ederler.
- İktisatçılar talep önlü politikaların tam istihdama ayarlanmaları hızlandıracığı hususunda anlaşmazlar.
- Birçok iktisatçı beklarişlerin rasyonel olduğuna inanmaz.
- İktisatçıların çoğu toplam arzı teşvik edecek tedbirleri destekler.

Yeni Klasik ekonomistlerle, Yeni Keynesyen ekonomistlerin görüşleri kısa dönemde farklılıklar göstermektedir. Fakat uzun dönemde bu görüşler örtüşmektedir. Çünkü uzun dönemde her iki görüşün üzerinde uzlaştığı üç temel konu vardır. Bunlar:

1. Tüm ekonomik birimler rasyonel davranırlar. Mevcut olan tüm bilgi setini kullanarak doğru kararlar verirler ve sistematik hata yapmazlar.
2. Uzun dönem toplam arz eğrisi düşeydir, tam istihdam düzeyindedir ve doğal işsizlik oranı geçerlidir .
3. Uzun dönemde para nötrdür. Para miktarındaki değişimler reel çıktı düzeyini etkilemez.

ÜNİTELERİ ÖĞRENELİM

SORU-CEVAP

SORU: İktisadı neden öğrenmeliyiz?

CEVAP: İktisadı; • İçinde yaşanan dünyayı anlamak, • İnsanları ekonomide daha rasyonel ve daha katılımcı olmaya yönleltmek, • Ekonomi politikalarının sınırlarını ve potansiyelini anlamak için öğrenmeliyiz.

SORU: İktisat nasıl bir bilimdir?

CEVAP: İktisat sosyal bir bilimdir. Sosyal bilim insanın davranışlarının incelenmesi ile ilgilidir. Dolayısı ile iktisadın merkezinde insan yer alır. Burada insanların ya tüketici ya da üretici olarak nasıl kararlar aldıkları, insanların birbirlerini nasıl etkilediği ve bir ekonominin nasıl işlediği incelenir.

SORU: İktisat nedir?

CEVAP: İktisat, kıtlık koşulları altında yapılan tercihlerin incelenmesidir.

SORU: Temel iktisadi sorunu ifade eden kavramlar denince ne ifade edilmek istenir?

CEVAP: İktisat literatüründe; • Kıtlık ve • Tercih tüm ekonomilerin karşı karşıya kaldığı temel iktisadi sorunları ifade etmektedir.

SORU: İktisat biliminin temelini oluşturan kıtlık sorunu nedir?

CEVAP: İnsanlar sürekli olarak yaşam standartlarının sınırlarını zorlama ihtiyacı içindedirler. İnsanların sonsuz istekleri ve ihtiyaçları var ancak bunların bir kısmını karşılayabiliyor büyükçe bir kısmını ise ertelemek zorunda kalabiliyorlar. Şu anda sahip olmak istediğimiz çok sayıda şey söz konusu olabilir. Daha geniş bir evde yaşamak, bir arabaya sahip olmak ya da lüks bir tatile çıkmak gibi, bu isteklerimizi karşılayabilmemizi sınırlandıran iki faktörden söz etmek mümkündür: •

Harcama gücümüzün ve • Zamanımızın sınırlı olması. Bu iki durum kabul edelim ki bir kıtlıktır.

6

SORU: İktisatta ki kıtlık sorunu karşısında bireyler nasıl davranır?

CEVAP: Harcama gücümüzün ve zamanın sınırlı olması nedeni ile isteklerimizi bir sıraya sokmak ve bazılarını ertelemek zorunda kalırız. Başka bir ifade ile karşı karşıya olduğumuz kıtlık sorunu bizi tercih yapmaya zorlar. Sınırlı zamanımızı çalışma, eğitim, uyku, alışveriş gibi çeşitli faaliyetler arasında dağıtmamız gerekir. Benzer şekilde, sınırlı harcama olanaklarımızı da kira, beslenme, seyahat gibi mal ve hizmetler arasında dağıtmak zorunda kalırız. Dolayısıyla bir şeyi satın almayı ve yapmayı tercih ettiğimizde, aynı zamanda bir şeyler almamayı ve yapmamayı da tercih ediyoruz demektir.

SORU: Kaynak dendiğinde ne anlatılmak istenir?

CEVAP: Kaynak; ihtiyaçlarımızı karşılayacak mal ve hizmetlerin üretilmesinde kullanılan şeylerdir.

SORU: Kaynakları nasıl sınıflandırabiliriz?

CEVAP: Kaynaklar şöyle sınıflandırılabilir: • İş gücü, • Sermaye, • Toprak.

SORU: İş gücü ne demektir?

CEVAP: İş gücü, mal ve hizmetlerin üretilmesinde insanlar tarafından harcanan zamandır.

SORU: Sermaye ne demektir?

CEVAP: Sermaye, mal ve hizmetlerin üretilmesinde insanlar tarafından kullanılan uzun ömürlü araçlardır. Bu araçlar arasında yer alan bina, makine, teçhizat gibi fiziki sermaye, çalışanların sahip olduğu bilgi ve beceri ise beşeri sermaye olarak adlandırılır.

SORU: Toprak denilince ne anlatılmak istenir?

CEVAP: Üzerinde üretimin gerçekleştirildiği fiziki yüzey ve bu yüzeyin altında ve ya üstünde yer alan doğal kaynaklarında toprak üretim faktörü içerisinde olduğu anlatılmak istenir. Örnek: Petrol, demir Kömür, Ağaçlar.

SORU: Öğretmenin ders esnasında kullandığı tebeşir hangi üretim kaynağı olarak değerlendirilebilir?

CEVAP: İlk bakışta bunu sermaye kategorisi içinde düşünebiliriz; ancak bu bir sermaye unsuru değildir. Çünkü, bu amaçla kullanılan tebeşir uzun ömürlü değildir. Bir aracın sermaye kategorisinde değerlendirilebilmesi için birkaç yıl veya daha uzun bir süre üretim sürecinde kullanılabilmesi gerekir. Tebeşir dersin verilmesi (yani hizmetin üretilmesi) sırasında kullanılır ve biter. Bu nedenle üretim sürecinde kullanılan bu kaynaklar sermaye değil hammadde.

SORU: Kaynakların kıt olması ve bu durumun bizi tercih yapmaya zorlamasındaki sorunlar kısaca nasıl özetlenebilir?

CEVAP: Bu sorunlar, "ne, ne kadar, nasıl ve kimin için üretilmektedir?" soruları ile özetlenebilir.

SORU: Mal ve hizmet ne demektir?

CEVAP: Kaynakların çeşitli şekillerde bir araya getirilmesi ile ortaya çıkan, daha doğru bir ifade ile üretilen ve ihtiyaçları karşılama özelliği bulunan ürünlere mal ve hizmet denir.

SORU: Hizmet konusunu bir örnekle nasıl açıklanabilir?

CEVAP: Klasik müzik konseri fiziki olarak dokunamadığımız ancak üretiminde kıt kaynaklar kullanıldığı ve insan isteklerini giderdiği için hizmet olarak adlandırılır.

SORU: Mal veya hizmetler hangi ölçüye göre kıt olarak adlandırılırlar?

CEVAP: Bir mal veya hizmetin sıfır fiyat düzeyindeki mevcut miktarı toplumun arzuladığı miktardan daha düşükse bu mal veya hizmet kıttır.

SORU: Serbest mal ne demektir?

CEVAP: Günlük yaşamımızda çok az sayıda malın fiyatının sıfır olduğu durumdaki (Bir bedel ödenmediği gerekmediği zaman) miktarı toplumun arzuladığından daha fazla olduğu olan mallara serbest mal denir. Hava ve Deniz suyu genel anlamda serbest mal gurubu olarak kabul edilir.

SORU: Hangi mal gurubu iktisadın konusu değildir?

CEVAP: Serbest mal kategorisinde olan mal ve hizmetler iktisadın konusu değildir. Kıtlık söz konusu olmadığında

İktisadi sorunda olmayacağı için serbest mallar iktisadın ilgi alanı içerisinde yer alamazlar.

SORU: Bir ekonomide kaç tür aktör (katılımcı) vardır?

CEVAP: Bir ekonomide dört tür aktör ya da katılımcı vardır; • Hane halkı, • Firmalar, • Devlet, • Yabancılar.

SORU: Aktörlerden biri olan yabancılar deyimi nedir?

CEVAP: Yabancılar dediğimizde yurt içi piyasalara kaynak ve ürün arz eden, yurt içi piyasalardan kaynak ve ürün talep eden yabancı hane halklarını, yabancı firmaları ve yabancı devletleri kast etmiş oluruz.

SORU: Normatif iktisadi ifade ne demektir?

CEVAP: "Türkiye de işsizlik oranı %10'dan aşağı düşürülmelidir." ifadesi normatif iktisadi ifade demektir. Bu ifade bir görüşü yansıtmaktadır ve bu görüşün gerçek yaşamdan elde edilecek kanıtlarla doğru ve ya yanlış biçimde değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Normatif ifadeler bunu dile getiren kişinin görüşünü, değer yargılarını yansıtan ne olması gerektiğini ile ilgili ifadelerdir. Normatif ifadelerin mutlaka doğru olması gerekmez.

SORU: Rasyonel davranmak ne demektir?

CEVAP: Karar alıcılar kendilerine belirli bir amaç veya hedef belirlerler ve tercihlerini bu amaca ulaşmak yolunda yaparlar. Dolayısı ile kendi çıkarlarına göre hareket ederler. Tüketiciler açısından ele alındığında varsayılan amaç; elde edilen mutluluğu ve ya refahı maksimize etmek, en yüksek düzeye çıkarmaktır. Burada rasyonel davranış, tüketicilerin elde etmeyi beklediği faydayı en yüksek seviyeye çıkaracak tercihleri yapmasıdır.

SORU: İktisadi düşünme tarzının temel prensipleri nelerdir?

CEVAP: İktisadi düşünme tarzının temel prensipleri şöyle sıralanabilir: • Tercihlerin kıtlık koşullarında yapılması, • Karar alıcıların davranış biçimleri ve yapılma süreci, • İktisadi düşünme tarzının mevcut durumla inceleyerek analize başlanması ve ortaya çıkacak değişimin sonuçlarının izlemesi.

SORU: İktisadi nasıl çalışmalıyız?

CEVAP: İktisadi aktif çalışma yöntemi ile çalışmalısınız. Yani masanızda oturarak, elinizde bir kalem ve önünüzde boş kâğıt bulundurarak bu kitabı okumalı, belirli aralıklarla (örneğin; ünite içinde her ana başlığı okumayı tamamladığınızda) kitabı kapatmanız ve öğrendiklerinizi not etmeniz yararlı olacaktır. Her bir mantıksal çıkarımdaki adımları listelemeniz, öğrendiğiniz her bir modeldeki sebep sonuç basamaklarının kökenine inmeniz ve modeli temsil eden grafikleri yeniden kendi başınıza çizmeniz önerilir.

SORU: Teorik inceleme sürecinin ikinci aşaması nedir?

CEVAP: Teorinin uygulanacağı ilişkiyle ilgili varsayımların yapılmasıdır. Bu varsayımlardan en önemlisi, daha önce değinilen, diğer şartlar sabittir varsayımdır. Bu varsayımın yapılmasındaki amaç ilgili değişkenlerin belirlenmesi ve sorunun açıklanmasında önemli olabilecek diğer değişkenlerin sabit kaldığını varsayarak belirlenen değişkenler arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşabilmektir.

SORU: Teorik inceleme sürecinin üçüncü aşaması nedir?

CEVAP: Üçüncü aşama hipotezin ortaya konmasıdır. Hipotez, seçilen değişkenlerin birbirleri ile nasıl bir ilişki içerisinde olduklarını ifade eden teori anlamına gelir.

SORU: İktisatçılar belirli bir iktisadi birimin nasıl davranacağı yerine neden gurutadaki kişilerin ortalama davranışlarını tahmin etmeye çalışırlar?

CEVAP: McDonald's temel ürünlerinden biri olan BigMac fiyatını Yarı yarıya düşürürse, restoran yöneticisi hangi müşterilerin daha fazla BicMag alacağını bilemez ancak ortalama olarak bir tespitle bulunarak BicMac satışlarının ne kadar artacağını doğru biçimde belirleyebilir.

SORU: Pozitif iktisadi ifade ne demektir?

CEVAP: "Türkiye de işsizlik oranı %10 düzeyindedir" ifadesi pozitif iktisadi ifadedir. Gerçek yaşamdan elde edilecek kanıtlarla bu ifadeyi desteklemek veya reddetmek mümkündür. Pozitif ifadeler ne olduğu ile ilgilidir.

SORU: İktisadi analiz nedir?

CEVAP: İktisadi tercihlerin nasıl yapıldığı ve bunların ekonomi üzerindeki etkilerinin neler olduğunu açıklayabilmek amacıyla, iktisatçıların Teoriler veya

modeller geliştirmesi iktisadi analiz olarak adlandırılır. Bir iktisadi teori veya model sözel olarak açıklanabileceği gibi grafiksel ve matematiksel olarak da geliştirilebilir. Bir iktisadi teori veya model, gerçek yaşamla ilgili tespitlerde bulunabilmek amacıyla kullanılan iktisadi ilişkilerin basitleştirilmiş biçimde ifade edilisidir.

SORU: İktisadi sorunların analiz edilmesinde bilimsel yöntem olarak adlandırılan teorik inceleme süreci kaç aşamadan oluşur?

CEVAP: Teorik inceleme süreci; • Birinci aşama, • İkinci aşama, • Üçüncü aşama ve • Dördüncü aşama olmak üzere dört aşamadan oluşur.

SORU: Mikro iktisat nedir?

CEVAP: İktisadın insan davranışı ve insanların piyasa, endüstri, firma ve birey gibi nispeten küçük birimlerle ilişkili tercihlerini inceleyen bölümüdür. Mikro iktisadın konuları arasında, bireysel ekonomik kararların oluşturulması, kaynak dağılımı, fiyatlar, üretim ve gelir dağılımının belirlenmesi vardır.

SORU: Makro iktisat nedir?

CEVAP: Bir bütün olarak ekonomiyi ve toplulaştırılmış ekonomik davranışı inceleyen bölümüdür. Makro iktisat; milli gelir, para, bankacılık, enflasyon, ekonomik büyüme gibi makro konuları inceler. Makro iktisatta genel fiyat düzeyi üzerinde durulur. Makro iktisat mal ve hizmetlerin toplam talebi ile ilgilenir.

SORU: Teorik inceleme sürecinin dördüncü aşaması nedir?

CEVAP: Bir teorinin geçerliliği, bu teori ile yapılan tespitlerin kanıtlarla karşılaştırılması suretiyle test edilir. Hipotezin test edilebilmesi için incelenen değişkenler üzerinde yoğunlaşmak gerekirken diğer faktörlerinde kontrol edilmesi gerekir. Zira bu test sonucuna göre, kanıtlarla uyumlu olmaması halinde teorinin reddedilmesi veya daha iyi tespitlerde bulunmaya olanak tanıyacak yenisi getirilinceye kadar kullanılması gerekir.

SORU: Üreticiler nasıl davranırlarsa rasyonel davranmış olurlar?

CEVAP: Üreticiler kendi çıkarları doğrultusunda tercihler yaparlar. İktisatçılar her üreticinin elde ettiği kâr maksimize etmek amacına sahip olduğunu varsayarlar. Burada kâr bir ürünün satışından elde edilen kazanç ile

bunu üretmek için kullanılan maliyet arasındaki olumlu farktır. Kâr maksimizasyonu amacının bir sonucu üreticinin üretimi gerçekleştirebilmek için mümkün olan en az kaynağı kullanma eğilimine sahip olacağı şeklinde ifade edilir. Gerekli olandan daha fazla kaynak kullanmak üretimin maliyetini arttıracak ve sonuçta kâr azalacaktır. Bu da rasyonel olmayan bir davranıştır.

SORU: Teorik inceleme sürecinin birinci aşaması nedir?

CEVAP: İncelenen iktisadi sorunla ilgili temel değişkenlerin belirlenmesi ve tanımlanmasıdır. Değişken farklı olası değerler alabilen bir ölçüttür. Belirlenen değişkenler, geliştirilecek teorinin temel unsurları oldukları için son derece dikkatli seçilmeleri gerekir.

SORU: Aktörlerden biri olan piyasalar denilince ne anlaşılır?

CEVAP: Piyasalar, alıcı ve satıcıların karşı karşıya gelerek değişim (takas) işlemini gerçekleştirdikleri ortamlardır. Bu ortamlar çoğu zaman fiziki mekânlar biçiminde (Süper marketler alışveriş merkezleri ve borsalar gibi) olsalar da alıcı ve satıcının iletişim kurabildiği diğer ortamları da (Radyo ve TV reklamları, internet ortamı, telefon hattı gibi) kapsamaktadır. Bu araçlar satışa sunulan ürünlerin kalitesi, miktarı ve fiyatı konusunda ekonomik aktörlere bilgi sağlamaktadır. Mal ve hizmetlerin alınıp satıldığı piyasalar ürün piyasaları, kaynakların alınıp satıldığı piyasalar ise kaynak piyasalarıdır. En önemli kaynak piyasası iş gücü piyasasıdır.

SORU: İktisadi kararlarımızı nasıl ve ne için alırsınız?

CEVAP: İktisadi kararlarımızı alırken bir eylemin olası yarar ve maliyetlerini öngörerek rasyonellik ilkesini gerçekleştirmek üzere karar alırsınız.

SORU: İktisadın bölümleri nelerdir?

CEVAP: İktisadın bölümleri şöyle sıralanabilir: • Makro iktisat, • Mikro iktisat.

SORU: Karar alma sürecinde tercihlerimizi ne etkiler?

CEVAP: Karar alma sürecinde elde edilen yararlarda veya katlanılan maliyetlerde meydana gelen değişme tercihlerimizi etkiler. Örneğin: Taksi taşıma ücretlerinde ciddi bir düşüş yaşanırken alternatiflerin fiyatında bir değişiklik olmazsa daha çok ekonomik birimin taksiyi tercih edeceği aşikârdır.

SORU: Marjinal analiz nedir?

CEVAP: Marjinal analiz, mevcut durumlar değiştiğinde ortaya çıkacak durumun incelenmesidir. Örneğin: Bir çiftçi daha çok gübre kullandığında buğday üretiminin ne kadar artacağına bakar. Bu süreçte çiftçi daha çok gübre kullandığında üretim maliyetlerinin ne kadar artacağı ve dolayısı ile kârının ne kadar artacağı veya azalacağı ile ilgilenir.

SORU: İktisadi düşünme tarzında yapılan hatalar nelerdir?

CEVAP: İktisadi düşünme tarzında yapılan hatalar şöyle sıralanabilir: • Diğer şartlar sabitken, • Birlikte değişim, • Nedensellik ve tümlene yanlılığı.

SORU: Diğer şartlar sabittir varsayımını nasıl açıklanabilir?

CEVAP: Bu varsayıma göre, bir iktisadi olgu incelenirken, bu olguyu etkileyen değişkenlerden belirli bir tanesinin değiştiğini, diğer değişkenlerin ise sabit kaldığını kabul ederiz. Bu varsayım analizleri basitleştirmenin temel araçlarından bir tanesidir.

SORU: Birlikte değişim- nedensellik ne demektir?

CEVAP: İktisadi düşünme tarzı sürecinde yapılan bir yanlışlık iki değişkenin sergilediği birlikte değişim ilişkisi ile değişken arasındaki nedensellik ilişkisinin birbirine karıştırılmasıdır. Birbiri ile ilişkisi olmayan iki değişkenin aynı anda tesadüfi olarak birlikte değişiyor olması birinin diğerinin nedeni ve ya sonucu olduğunu göstermez.

SORU: Tümlene yanlılığı nedir?

CEVAP: Bir gurup bireylerden oluştuğuna göre, birey için doğru olanın gurup içinde doğru olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Eğer böyle düşünüyorsak tümlene yanlılığına düşmüş oluruz. Bir birey olarak davrandığımızda, bağırarak konuşmamız karışımızdakilerin bizi daha iyi anlamasını sağlayabilir. Acaba bu durum odadaki herkesin bağırarak konuşması durumunda herkesin birbirini daha iyi anlayacağı anlamına mı gelir? Aksine, bırakın herkesin birbirini daha iyi anlamasını tam bir karmaşa yaşanacak, gürültü kirliliği ortaya çıkacaktır. Bireysel olarak davrandığımızda doğru olan guruptaki herkesin aynı şeyi yapması durumunda doğru olmayacaktır.

SORU: Kaynaklar nelerdir?

CEVAP: Kaynaklar; mal ve hizmet üretiminde kullanılan doğa ya da insanlar tarafından sağlanan tüm araçlardır.

SORU: Marjinal fayda ne demektir?

CEVAP: Marjinal fayda, belirli bir zaman diliminde bir maldan, bir birim daha fazla tüketilmesi sonucunda ortaya çıkan toplam faydadaki değişme olarak tanımlanır. Kısaca ilave tüketilen birimin sağladığı fayda marjinal fayda olup, MU harfleriyle sembolize edilir.

SORU: Kıtık ekonomi biliminin ortaya çıkış nedeni nedir?

CEVAP: Mevcut kaynakların isteklerimizi karşılayamaması sonucu var olan kıtık ekonomi biliminin ortaya çıkış nedenidir. Çünkü ekonomi bilimi, kaynakların kıt olması nedeniyle insanların yaptıkları tercih ve bu tercihler sonucunda insanlar arasındaki ekonomik etkileşimleri inceler.

SORU: Doğa tarafından sağlanan kaynaklar nelerdir?

CEVAP: Doğa tarafından sağlanan kaynaklar; su, petrol, mineraller, vahşi yaşam, orman vb. binlerce varlığı içerir. Tüm bu doğal kaynakları ifade etmek için toprak terimi kullanılır. Toprak ne kadar çok olursa olsun sınırları vardır. Bu sınırlılık yüzünden kullanımı için alternatifleri arasında tercih yapılmasını zorunlu kılar.

SORU: Tercih yapmak neyle ilgilidir?

CEVAP: Tercih yapmak fayda ve maliyetle ilgilidir. Tüm ekonomik birimler yapacakları tercihlerde en çok fayda sağladıkları mal ve hizmetlere yöneleceklerdir. Bu mal ve hizmetleri mümkün olabildiğince en düşük maliyetle elde etmeye çalışarak net faydalarını maksimize edeceklerdir.

SORU: İnsanlar tarafından sağlanan kaynaklar nelerdir?

CEVAP: İnsanlar tarafından sağlanan kaynaklar kısaca şöyle açıklanabilir: • İnsanlar tarafından sağlanan kaynaklar içinde ilk olarak doğrudan emek faktörü gösterilebilir. Emek, mal ve hizmet üretmek için gerekli fiziksel ve zihinsel çalışmalardır. Emek de bir tür kıt kaynaktır. Çünkü hem zamanı sınırlıdır, hem de kalifiye eleman sayısı çok fazla değildir. • Girişimci, emeğin özel bir türü olup, yeni ürünler geliştirmek için sınırlı kaynakları birleştiren, risk alan kişilerdir. • İnsanlar tarafından sağlanan bir başka kaynak ise sermaye olarak adlandırılan ve diğer malları üretmek için kullanılan

makinelere, araçlar ve fabrikalardır. Ekonomi biliminde sermaye kavramı ile fiziksel sermaye, malları ifade edilir ve bu kavram finansal sermayeden farklıdır. Finansal sermaye fiziksel sermaye üzerinde mülkiyet hakkını ifade eder.

$$\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y}$$

SORU: Toplam fayda "en yüksek düzeye" ulaştıktan sonra ilave tüketimin toplam faydaya katkısı nasıl olur?

CEVAP: Toplam fayda en yüksek düzeye ulaştıktan sonra ilave tüketimin toplam faydaya katkısı negatif değer almaktadır.

SORU: Marjinalistler neyi ispatlamaya çalışmışlardır?

CEVAP: Marjinalistler azalan marjinal fayda varsayımını kullanarak, bireyin bir mala ilişkin talep eğrisinin negatif eğimli olduğunu ispatlamaya çalışmışlardır.

SORU: İktisadi faaliyet ne demektir?

CEVAP: Tüm ekonomik birimlerin kıtlıkla mücadele etme eylemleri iktisadi faaliyet olarak tanımlanır. Tüm iktisadi faaliyetler isteklerle kaynaklar arasındaki dengesizliği azaltarak, insanların refahını artırmaya yöneliktir.

SORU: İktisadın tanımı nasıl yapılır?

CEVAP: Genelde iktisadın tanımı, kıtlık ve iktisadi faaliyet kavramları kullanılarak yapılır ve iktisat; halkın sınırsız isteklerini karşılamak için sınırlı kaynakların nasıl kullandığını araştırır. Kıtık, beraberinde tercih sorununu da yaratır.

SORU: Serbest mal ne demektir?

CEVAP: Kıtılığı çekilmeyen mallara serbest mallar denir. Bir serbest malı kullanmakla başka alternatiflerden vazgeçilmez, dolayısıyla serbest mal için bir bedelde ödenmez. Hava serbest malla örnek olarak gösterilebilir.

SORU: Herhangi bir X malı için marjinal fayda (MU_x) nasıl formüle edilir?

CEVAP: Marjinal fayda formülü aşağıda verilmiştir: $MU_x = \frac{\Delta TU_x}{\Delta Q_x} = \frac{\Delta TU_x}{\Delta Q_x} \times \frac{Q_x}{Q_x} = \frac{\Delta TU_x}{\Delta Q_x} \times \frac{Q_x}{Q_x}$ malı toplam faydasındaki değişme/ x malı miktarındaki değişme

SORU: Kıtık nedir?

CEVAP: Bireylerin ve toplumların karşı karşıya bulunduğu temel ekonomik sorun kıtlıktır. Kıtlık, isteklerimizin sahip olduğumuz kaynaklarda daha fazla olması durumunda ortaya çıkar. Toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin doğasından gelen isteklerin sınırsız olması ve ekonominin bu istekleri karşılayacak kadar kaynaklara sahip olmaması ekonomi ilminin ortaya çıkış nedenidir.

SORU: Kaynakları kaç gruba ayırılır?

CEVAP: Kaynaklar üç gruba ayrılabilir. Bunlar; • Toprak, • Emek ve • Sermayedir. Bu kaynaklar aynı zamanda üretim faktörü ya da girdi olarak da adlandırılırlar. Kaynaklar ne kadar çok olursa olsun sınırlıdır.

SORU: Herhangi bir X malı için marjinal fayda (MU_x) neyi gösterilir?

CEVAP: Herhangi bir X malı için marjinal fayda (MU_x) toplam fayda fonksiyonunun eğimini ya da değişme oranını gösterir.

SORU: Para ile ölçüldüğünde faydayı açıklarken izlenen yöntem nasıldır?

CEVAP: Para ile ölçüldüğünde faydayı açıklarken izlenen yöntem şöyle olur: Tüketici, ilave bir birim mal tüketmek için vazgeçmek istediği paranın miktarı ile faydasını açıklar. Tek bir mal durumunda (Örneğin x malı) tüketici ya bu x malını satın alır, ya da gelirini para biçiminde elinde tutar. Dengenin sağlanabilmesi için x'in marjinal faydasının tam olarak x'in fiyatına eşit olması gerekir. Dengede $MU_x = P_x$ olur.

SORU: $MU_x > P_x$ ise tüketici nasıl davranır?

CEVAP: $MU_x > P_x$ ise tüketici x malı tüketimini arttıracak (bu durumda MU_x azalacak) ve gelirini daha az para olarak tutacaktır.

SORU: Tüketicinin toplam tatmin düzeyi hangi durumda maksimum olur?

CEVAP: Sadece $MU_x = P_x$ durumunda toplam tatmin düzeyi maksimum olur.

SORU: Azalan fiyat karşısında tüketicinin talep edeceği mal miktarı nasıl etkilenir?

CEVAP: Tüketicinin azalan fiyat karşısında talep edeceği mal miktarı artacaktır. Fiyat ile miktar arasında ters ilişki vardır.

SORU: Talep Kanunu ne demektir?

CEVAP: Fiyat arttığında talep edilen mal ve hizmet miktarının azalması veya fiyat düştüğünde talep edilen miktarın artması Talep Kanunu olarak tanımlanmaktadır.

SORU: Tüm ekonomilerin yanıt aradığı üç temel sorudan biri olan "mal ve hizmet üretiminin kimler için yapılacağı" sorunu nasıl çözülür?

CEVAP: Mal ve hizmet üretiminin kimler için yapılacağı sorunu, ekonomideki üretimin toplum üyeleri arasında nasıl paylaştırılacağına ilişkindir. Toplumun ürettiği çıktı, tüm üyeler arasında eşit bir şekilde mi paylaşılmalı? Yoksa çok üreten, daha fazla mal mı almalı? Çalışamayacak durumda olanlar ve çalışmak istemeyenlere ne kadar pay verilmeli? Bunlar tamamen bölüşüm sorunudur.

SORU: Bölüşüme ilişkin karar almada neler etkilidir?

CEVAP: Bölüşüme ilişkin karar almada, her toplum geleneksel ve kültürel değerlerden etkilenerek ekonomik sistemleri çerçevesinde çözüm ararlar.

SORU: Ekonomilerin işleyiş sistemleri nelerdir?

CEVAP: Ekonomilerin işleyiş sistemleri ile ilgili olarak; • Bir uçta piyasa ekonomileri, • Diğer uçta ise kumanda ekonomileri yer almaktadır. • Bu iki uç sistem dışında her iki sistemin bir kısım yönlerini kabul eden, dünya üzerinde en yaygın biçimde gözlemlenen karma ekonomik sistem ise her ülkede farklı olarak uygulanmaktadır.

SORU: Piyasa ekonomisinde neyin, nasıl ve kimler için üretileceği konusu nasıl belirlenir?

CEVAP: Piyasa ekonomisinde neyin, nasıl ve kimler için üretileceği konusu, birbirlerinden bağımsız; • Bireysel tüketiciler, • Üreticiler, • Hükümetler ve • Diğer organizasyonların kararlarına bağlı olup, bunlar piyasalarda birbirleri ile etkileşim içindedirler.

SORU: Piyasa ekonomisinde temel koordinasyonu ne sağlar?

CEVAP: Piyasa ekonomisinde temel koordinasyonu piyasada belirlenen fiyatlar sağlar.

SORU: Serbest piyasa sisteminin diğer adı nedir?

CEVAP: Serbest piyasa sistemine çoğu kez fiyat sistemi de denir.

SORU: Serbestçe oluşan fiyatların piyasa ekonomisinde üstlendiği roller nelerdir?

CEVAP: Serbestçe oluşan fiyatlar piyasa ekonomisinde önemli roller üstlenirler. Bunlar; • Fiyatlar, neyin üretileceği ve tüketileceği konusunda sinyal görevi üstlenirler. • Fiyatlar, insanların tüketimlerine ve üretimlerine yönelik teşvik mekanizması oluştururlar. • Fiyatlar, bölüşüm mekanizması üzerine önemli görev üstlenir.

SORU: Piyasa ekonomisinin iyi işleminin koşulları nelerdir?

CEVAP: Piyasa ekonomisinin iyi işlemesi için; • Fiyat düzeyinin istikrarlı olması, • Mülkiyet hakkının insanlara tanınması, • Piyasalara müdahalede bulunulmaması gerekmektedir. Tüm piyasa ekonomilerinde devlet iç ve dış güvenliği sağlar ve mülkiyet haklarının oluşumuna da katkı yapar.

SORU: Kumanda ekonomilerinin işleyişi nasıldır?

CEVAP: Kumanda ekonomileri ya da merkezi plan ekonomilerinde, temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır. Hükümetin kontrolünü elinde bulunduranlar merkezi plan çerçevesinde insanların ne yapacağını, üretim ve tüketim tercihlerini ve gelirin bölüşümünü kontrol altında tutarlar.

SORU: Kumanda ekonomilerinde piyasada fiyatlar nasıl belirlenir?

CEVAP: Kumanda ekonomilerinde çoğu fiyatlar hükümet tarafından belirlenir ve ekonomide etkisizliklerin ortaya çıkmasına neden olur.

SORU: Etkin işleyen bir ekonomide üretim imkânları eğrisi üzerinde nerede olunacağı nasıl belirlenir?

CEVAP: Etkin işleyen bir ekonomide üretim imkânları eğrisi üzerinde nerede olunacağı, toplumun tercihi göre belirlenir. İnsanların tercihleri ise, mallardan ne kadar hoşlandıkları ile ilgilidir. Bir kez tercihler

belirlendikten sonra ekonomide hangi mal ve hizmetin ne kadar üretileceği, dolayısıyla ne kadar tüketileceği de belirlenmiş olur.

SORU: Fayda ne demektir?

CEVAP: Fayda, bireyin tüketilen mal ve hizmetten elde edeceği memnuniyettir.

SORU: Faydayı ölçen birime ne ad verilir?

CEVAP: Faydayı ölçmek için "util" adı verilen bir birim ya da doğrudan para kullanılır.

SORU: Faydanın ölçülebileceğini öne sürenler hangi adla anılmaktadır?

CEVAP: Bu gruba sayısalcılar ya da kardinalistler denilmektedir.

SORU: Faydanın ölçülemeyeceğini öne sürenler hangi adla anılmaktadır?

CEVAP: Faydanın ölçülemeyeceğini ileri sürenlere sırasalcılar ya da ordinalistler denilmektedir. Bunlara göre; insanlar bir malı diğerinden daha çok beğendiklerini söyleyebilirler. Ancak ne kadar daha fazla fayda elde ettiklerini söyleyemezler.

SORU: Toplam fayda ne demektir?

CEVAP: Belirli bir zaman diliminde, bireyin diğer mal ve hizmetlerden olan tüketimi sabit iken, bir malın çeşitli miktarlarının tüketilmesi sonucu ulaşılan tatmin düzeyi toplam fayda olarak tanımlanır ve TU harfleriyle sembolleştirilir.

SORU: Üretim imkânları sınırı eğrisi hangi koşullar dikkate alınarak çizilmekte?

CEVAP: Üretim imkânları sınırı belirli bir zaman diliminde, veri kaynak arzı ve sabit bir teknolojiye göre çizilmekte, farklı malların etkin üretimi altında birbirlerine dönüşümünü göstermektedir.

SORU: Üretim imkânları eğrisinin kayması neyi ifade eder?

CEVAP: Üretim imkânları eğrisinin sağa kayması, daha fazla yatırım demektir. Bu da ülkenin sermaye stokunu arttıracaktır. Dolayısıyla üretim imkânları sınırı eğrisindeki kayma, kaynakların ne kadarının yatırım

malları ve ne kadarının tüketim malları arasında tahsis edildiğine bağlıdır.

SORU: Ekonomik büyümenin sonuçları nelerdir?

CEVAP: Ekonomik büyüme nedeniyle toplumun bütün bireyleri kazançlı çıkacak ve refah düzeyi yükselecektir. Ancak buradan tüm bireylerin aynı oranda kazançlı çıkacakları anlamı çıkarılmamalıdır. Bazı kesim daha fazla kazançlı çıkarken, bazı kesim daha az kazançlı çıkar, hatta çıkmayabilir de. Bu durum tamamen ekonomideki gelişmelere ve gelir dağılımına bağlıdır.

SORU: Tüm ekonomilerin yanıt aradığı üç temel soru nedir?

CEVAP: Tüm ekonomilerin yanıt aradığı üç temel soru; • "Neler üretilecek?" • "Nasıl üretilecek?" • "Kimler için üretilecek?" ya da "Nasıl paylaşılacak?" biçimindedir.

SORU: Ekonomik mal ne demektir?

CEVAP: İnsanların sahip olmak istediklerinde bir bedel ödemeleri gereken mallar, ekonomik mal olarak tanımlanırlar.

SORU: Üretim imkânları sınırı eğrisinin şekli nasıldır?

CEVAP: Üretim imkânları sınırı, orijine göre içbükey çizilmiş bir eğridir.

SORU: Üretim imkânları sınırı eğrisinin şeklinin içbükey olmasının nedeni nedir?

CEVAP: Üretim imkânları eğrisinin iç bükey olmasının nedeni artan fırsat maliyeti ile ilgilidir.

SORU: Her ilave bilgisayar giderek daha fazla tereyağı üretiminden vazgeçmeyi gerektirmektedir. Bu durum, neyi ifade etmektedir?

CEVAP: Bu durum, artan fırsat maliyeti olarak ifade edilir.

SORU: Artan fırsat maliyeti neyi ifade eder?

CEVAP: Artan fırsat maliyeti; bir malın daha fazla üretilmesi için diğer maldan artan miktarlarda vazgeçilmesi gereken bir durum olarak tanımlanır.

SORU: Fırsat maliyeti nasıl analiz edilir?

CEVAP: Fırsat maliyetini analiz etmenin bir yolu da, üretim imkânları sınırı eğrisine çizilen teğetlerin eğimini incelemektir. Çizilen teğetlerin eğiminin negatif işaretlisi marjinal dönüşüm oranı olarak tanımlanır.

SORU: Marjinal dönüşüm oranı neyi ifade eder?

CEVAP: Marjinal dönüşüm oranı; bir maldan bir birim daha fazla üretmek için öteki maldan ne kadar fedakarlık etmek gerektiğini göstermektedir. Bu, fırsat maliyeti tanımı ile aynıdır.

SORU: Fırsat maliyeti, üretim imkânları sınırı eğrisiyle nasıl ölçülür?

CEVAP: Fırsat maliyeti, üretim imkânları sınırı eğrisine çizilen teğetin eğimi ile ölçülebilir.

SORU: Tereyağı ve bilgisayar arasındaki marjinal dönüşüm oranı nasıl hesaplanır?

CEVAP: Marjinal Dönüşüm Oranı = - ?T/ ?B dir. ?T ile tereyağı miktarındaki değişim, ?B ile de bilgisayar üretimindeki değişim açıklanmaktadır.

SORU: Fırsat maliyeti değişmiyorsa, böyle bir durumda üretim imkânları sınırı eğrisi nasıl şekil alır?

CEVAP: Fırsat maliyeti değişmiyorsa, her üretim düzeyi için bir sabite eşit ise, böyle bir durumda doğru şeklinde bir üretim imkânları sınırı eğrisi ile karşı karşıya kalırız.

SORU: Fırsat maliyetinin artan olması durumunda, üretim imkânları sınırı eğrisi nasıl şekil alır?

CEVAP: Fırsat maliyetinin artan olması durumunda, üretim imkânları sınırı eğrisi orijine göre içbükey olacaktır ve bu durum ekonomide en yaygın karşılaşılan durumdur.

1

SORU: Talep eğrisinde kayma ne demektir?

CEVAP: Talep eğrisinde kayma durumu, talep eğrisinin paralel olarak sağa veya sola doğru bir bütün olarak yer değiştirmesidir.

SORU: Talep eğrisindeki kaymaların nedeni nedir?

CEVAP: Talep eğrisindeki kaymaların nedeni, malın fiyatı dışındaki talebi etkileyen faktörlerde meydana gelen değişimlerdir.

SORU: Piyasa arz şedülü nedir?

CEVAP: Piyasa arz şedülü, belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde piyasada etkileşimde bulunan tüm üreticilerin arz etmeye hazır oldukları mal miktarlarını gösteren tablodur. Aslında piyasa arz şedülü, değişik fiyat düzeylerinde üreticilerin tamamının arz etmek istedikleri mal miktarlarının yatay olarak toplanmasıdır.

SORU: Arzı etkileyen faktörler nelerdir? Bunların fonksiyonel gösterimi nasıldır?

CEVAP: Firmaların bir maldan daha çok veya az arz etmelerine neden olan faktörler; • Malın fiyatı (Px), • Girdi fiyatları (PI), • İlgili malların fiyatları (Po), • Teknoloji (tec), • Beklentiler (e), • Firma sayısı (n) ve • Kamu politikaları (pol) şeklinde sıralanabilir. Bu durum fonksiyonel bir formda ifade edilirse aşağıdaki şekilde yazılabilir: $X \text{ malı arzı} = Q_{sx} = f(P_x; P_i, P_o, \text{tec}, s, e, n, \text{pol})$ Diğer koşulların değişmediği ve sabit kaldığı varsayımı gereği, yukarıda sunulan arz fonksiyonunda fiyat dışındaki değişkenlerin üzerlerine değişmedikleri göstermek için tire konulmuştur. $X \text{ malı arzı} = Q_{sx} = f(P_x)$ Bu fonksiyona göre x malı arzı sadece x malı fiyatından etkilenmektedir. Dolayısıyla fonksiyonel formu daha basit hale getirilerek aşağıdaki şekilde yazılabilir:

SORU: Piyasa talep eğrisi nedir?

CEVAP: Piyasa talep eğrisi, bireysel tüketici talep eğrilerinin yatay olarak toplanmasıdır. Bir malı tüketen piyasadaki tüm tüketicilerin toplam talebini gösteren eğridir.

SORU: Talep eğrisi üzerindeki bir noktadan aşağıya doğru bir hareketin nedeni nedir?

CEVAP: Talep eğrisi üzerindeki bir hareketin nedeni o malın fiyatında meydana gelen değişimdir. Aşağıya doğru bir hareket olması ise o malın fiyatının düşmesinden kaynaklanır.

SORU: Tamamlayıcı mal nedir?

CEVAP: Tamamlayıcı mal, birbiri yerine kullanılamayan ancak birlikte kullanıldığında bir ihtiyacı gideren mallardır. Örneğin, otomobil lastiği ve otomobil, otomobil-benzin, çay-şeker vs.

SORU: Piyasa nedir?

CEVAP: Piyasa, tüketicilerin ve üreticilerin arasında gerçekleşen ekonomik işlemleri yani birbirleriyle mal ve hizmet için alışverişte bulunmalarını ve karşılıklı bilgi edinmelerini kolaylaştırıcı düzenlemelerdir.

SORU: Talep edilen miktar, gerçekte satın alınan miktar ile aynı olmak zorunda mıdır?

CEVAP: Talep edilen miktar, gerçekte satın alınan miktar ile aynı olmak zorunda değildir. Bazı zamanlarda, talep edilen miktar satın alınabilir mal ve hizmet miktarından fazla veya az olabilir. Örneğin talep edilen miktar satın alınabilir mal ve hizmet miktarından fazla olduğunda satın alınan miktar, talep edilen miktardan az olur.

SORU: Talep eğrisi nedir?

CEVAP: Talep eğrisi, diğer şeyler değişmez iken, talep edilen mal miktarı ile malın fiyatı arasındaki ilişkiyi yansıtır. Fiyat ile talep arasındaki ters yönlü ilişkiden dolayı negatife eğimli bir eğridir.

SORU: Talep edilen miktarın talep eğrisi üzerindeki ifadesi ve anlamı nedir?

CEVAP: Talep edilen miktar talep eğrisi üzerindeki bir noktadır, yani belirli bir fiyat düzeyindeki tüketicilerin satın almaya hazır olduğu miktardır.

SORU: Talep edilen miktar nedir ne anlama gelir?

CEVAP: Belirli bir zamanda belirli bir fiyatta tüketicilerin satın almaya hazır oldukları mal ve hizmet miktarıdır.

SORU: Talep nedir?

CEVAP: Talep, belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde satın alınmak istenilen mal ve hizmet miktarıdır.

SORU: İkame mal nedir?

CEVAP: Aynı ya da birbirine çok yakın istek ve ihtiyacımızı gideren, birbiri yerine kullanılabilen mallara ikame mallar denir.

SORU: Bir firmanın mal ve hizmet arz edebilmesi için gerekli koşullar nelerdir?

CEVAP: Bir firmanın mal ve hizmet arz edebilmesi için gerekli koşullar şöyle sıralanabilir: • Firmanın mal ve hizmet arz edebilmek için gerekli kaynak ve teknolojiye

sahip olması, • Gerçekleştireceği mal ve hizmet arzından kâr elde edebilecek olması, • Mal ve hizmet üretmeyi planlaması, • Ürettiği malları satabilecek olması.

SORU: Arz kanunu nedir?

CEVAP: Arz kanunu; diğer şeyler sabitken, yüksek fiyat düzeylerinde malın arz edilen miktarının yüksek olmasını; düşük fiyat düzeylerinde ise malın arz edilen miktarının düşük olmasını ifade eder. Yani bu kanun bize arz edilen mal miktarının fiyatla aynı yönlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir.

SORU: Normal mal nedir?

CEVAP: Normal mal, gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallardır.

SORU: Düşük mal nedir?

CEVAP: Düşük mal, gelir arttıkça talebi azalan ve gelir azaldıkça talebi artan, bu mallardır.

SORU: Bir malın ikamesinin fiyatı arttığında söz konusu malın talebi ve talep eğrisi nasıl değişir?

CEVAP: İkame mallar aynı ya da benzer ihtiyacı gideren mallar olduklarından tüketiciler daha ucuz olanı tercih edeceklerdir. Dolayısıyla; bir malın talep eğrisi, diğer şeyler sabitken onun ikamesi olan malın fiyatında bir artış meydana gelmesi durumunda sağa kayacak yani o mala olan talep artacaktır.

SORU: Piyasa talep şedülü nedir?

CEVAP: Piyasa talep şedülü, belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde piyasada etkileşimde bulunan tüm tüketicilerin talep ettikleri ya da satın almaya hazır oldukları mal miktarlarını gösteren tablodur. Aslında piyasa talep şedülü değişik fiyat düzeyinde tüketicilerin tamamının talep ettiği ya da satın almaya hazır olduğu mal miktarlarının yatay olarak toplanmasıdır.

SORU: Bireysel talep eğrisi nedir?

CEVAP: Bireysel talep eğrisi, tek bir tüketiciye ait farklı fiyat ve talep miktarlarını gösteren eğridir.

SORU: Piyasayı temizleyen fiyat nedir?

CEVAP: Piyasa dengesinin sağlandığı noktadaki denge fiyatı, piyasayı temizleyen fiyattır. Bu noktada aşırı arz (artık) veya aşırı talep (kıtlık) söz konusu değildir.

SORU: Arz eğrisi nedir?

CEVAP: Arz eğrisi, diğer şeyler değişmez iken arz edilen mal miktarı ile malın fiyatı arasındaki ilişkiyi gösterir. Arz edilen miktar ile fiyat aynı yönde değiştiği için pozitif eğimli bir eğridir.

SORU: Talep şedülü, nedir?

CEVAP: Talep şedülü, tüketicinin talebini etkileyen diğer şeyler değişmez iken, belirli bir zaman diliminde mal ve hizmet talep eden tüketicilerin değişik fiyat düzeylerinde satın almak istedikleri mal ve hizmet miktarını yansıtan tablodur.

SORU: Talep eğrisi üzerinde bir noktadan başka bir noktaya hareketin nedeni ve anlamı nedir?

CEVAP: Talep eğrisi üzerindeki bir nokta, o noktaya karşılık gelen fiyat düzeyinde talep edilen mal miktarını ortaya koyar. Talep eğrisi üzerindeki bir hareket, fiyat düzeyindeki bir değişmeden kaynaklanır ve o da talep edilen mal miktarının değiştiğini gösterir.

SORU: Arz ve talep eğrilerinin eş anlı ve aynı yönlü sağa kaymaları durumunda denge fiyatı ve denge miktarı ne olur?

CEVAP: Bu durumda her iki eğri de aynı anda ve aynı oranda sağa kayacağından denge fiyatının ne olacağı belirsiz iken denge miktarı artacaktır.

SORU: Arz şedülü nedir?

CEVAP: Arz şedülü, üreticinin arzını etkileyen diğer faktörler değişmez iken, belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde üreticinin arz etmeye hazır olduğu mal miktarını yansıtan tablodur.

SORU: Aşırı arz (artık) nedir?

CEVAP: Aşırı arz (artık), veri fiyat düzeyinde arz edilen miktarın talep edilen miktardan fazla olma durumudur. Aşırı arz ya da artığın ortaya çıkması üreticiler tarafından piyasaya sunulan malların bir kısmının alıcı bulamadığı yani satılamadığı anlamına gelmektedir.

SORU: Aşırı talep (kıtlık) nedir?

CEVAP: Aşırı talep (kıtlık), veri fiyat düzeyinde talep edilen miktarın arz edilen miktardan fazla olma durumudur. Aşırı talep ya da kıtlık durumunun varlığında, tüketiciler satın almak istedikleri miktarda mal satın alamazlar.

SORU: Arz sabit iken talebin artması durumunda denge fiyatı ve denge miktarı nasıl değişir?

CEVAP: Mal arzının sabit olması, bir başka deyişle arz eğrisinin değişmediği ve mal talebinin arttığı yani talep eğrisinin sağa kaydığı bir durumda denge fiyatı ve denge miktarı artacaktır.

SORU: Talep sabit iken arzın azalması durumunda denge fiyatı ve denge miktarı nasıl değişir?

CEVAP: Mal talebinin sabit olması, bir başka deyişle talep eğrisinin değişmediği ve mal arzının azalması yani arz eğrisinin sola kaydığı bir durumda denge fiyatı artarken denge miktarı düşecektir.

SORU: Talep eğrisinde kaymaya neden olan faktörler nelerdir?

CEVAP: Talep eğrisinde kaymaya neden olan faktörler şöyle sıralanabilir: • Tüketicinin geliri, • İlişkili malların fiyatları (ikame ve tamamlayıcı mallar), • Tüketicinin zevk ve tercihleri, • Tüketicilerin beklentileri, • Tüketici sayısı.

SORU: Bir malın fiyatında meydana gelen bir artışın mala ait talep eğrisi üzerindeki etkisi nedir?

CEVAP: Malın fiyatındaki artış tüketicinin o maldan daha az talep etmesine neden olacaktır. Bu durum aynı talep eğrisi üzerinde mevcut fiyat ve talep miktarından daha yukarıdaki bir fiyat ve daha düşük bir talep miktarını gösteren noktaya hareket edilmesine neden olacaktır.

• —
34

SORU: Talebi etkileyen faktörlerin taleple ilişkisinin fonksiyonel formda gösterimi nasıldır?

CEVAP: Bir malın fiyatı (P_x), o malın talep edilen miktarını etkileyen en önemli faktördür. Diğer koşullar sabitken, diye ifade edilen diğer değişkenler, tüketicinin geliri (I), ilişkili malların fiyatları [ikame (P_s) ve tamamlayıcı mallar (P_c)], tüketicinin zevkleri (s), tüketicilerin beklentileri (e), tüketici sayısı (n) şeklinde sıralandığında fonksiyon aşağıdaki şekilde gösterilir: X

malı talebi= $Q_{dx} = f(P_x ; T, P_c, P_s, s, e, n)$ Diğer koşullar sabit varsayımı gereği, yukarıda sunulan talep fonksiyonunda fiyat dışındaki değişkenlerin üzerlerine, değişmedikleri varsayımını göstermek için tire konulmuştur. Bu fonksiyona göre x malı talebi sadece x malı fiyatından etkilenmektedir. Dolayısıyla fonksiyonel formu daha basit halde aşağıdaki şekilde yazılabilir: X malı talebi= $Q_{dx} = f(P_x)$

SORU: Talebi etkileyen faktörler nelerdir?

CEVAP: Talebi etkileyen faktörler şöyle sıralanabilir: • Malın fiyatı, • Tüketicinin geliri, • İlişkili malların fiyatları (ikame ve tamamlayıcı mallar), • Tüketicinin zevk ve tercihleri, • Tüketicilerin beklentileri, • Tüketici sayısı.

SORU: Yüksek fiyat düzeylerinde arz edilen mal miktarının yüksek olmasının altında yatan neden nedir?

CEVAP: Bunun nedeni üretimde geçerli olan artan fırsat maliyetidir. Fırsat maliyeti artan malın üretilmesinin sebebi, diğer malın fiyatı sabit iken onun fiyatının artıyor olmasıdır. Vazgeçilen malın fiyatı değişmez iken, fiyatı artan maldan daha fazla üretmek firmanın kâr maksimizasyon amacı ile uyumlu olacaktır. Fiyatın fırsat maliyetinin üzerinde olduğu durumda firma üretimini artıracaktır. Dolayısıyla fiyat artışı arz edilen mal miktarını artırır.

SORU: Talep bir şeye duyulan eğilim, istek ve arzu olarak ifade edilmektedir. Ancak bir şeyi istemek onun iktisadi anlamda talep edildiği anlamına gelir mi?

CEVAP: Bir şeyi istemek onun iktisadi anlamda talep edildiği anlamına gelmez. Çünkü iktisadi açıdan, bir mala ilişkin talepten bahsedebilmek için üç koşul yerine gelmelidir: • O mala karşı istek olmalı, • O malı satın alma planı olmalı, • O malı satın alabilecek alım gücü olmalı. Kısaca talep fiilen satın alınmak istenen miktardır.

SORU: Talep eğrisinin bir bütün olarak eski konumuna göre sağa kayması ne anlama gelir?

CEVAP: Talep eğrisinin bütün olarak sağa kayması talebin artması anlamına gelir. Sola kayması ise talebin azalması anlamına gelir.

SORU: Tüketicinin gelirinde meydana gelen bir değişimin talep üzerindeki etkisi nedir?

CEVAP: Diğer koşullar değişmez iken, tüketicilerin gelirlerinde meydana gelen bir artış, onların alım gücünü

artırır, yani mallara olan talebi artırır. Fiyat sabit iken tüketicinin gelirinin artması sonucu talep artmakta yani talep eğrisi sağa kaymaktadır. Gelir azaldığında da talep azalmakta ve talep eğrisi sola kaymaktadır.

40

SORU: Denge fiyatı ve denge miktarı nedir?

CEVAP: Arz ve talep analizinde denge, talep ve arzın birbirine denk olduğu bir yerdir. Bu noktada; denge fiyat ve miktarı belirlenir. Denge fiyatı, talep edilen miktarın arz edilen miktara eşit olduğu noktada oluşan fiyattır. Denge miktarı ise denge fiyatında alınan ve satılan mal ve hizmet miktarının birbirine eşit olduğu noktayı gösteren yerdir.

SORU: Arz edilen miktar nedir ne anlama gelir?

CEVAP: Arz edilen miktar; belirli bir zamanda, belirli bir fiyatta üreticilerin satmaya hazır oldukları mal ve hizmet miktardır. Arz edilen miktar, gerçekte satılan miktar ile aynı olmak zorunda değildir. Bazı zamanlarda, arz edilen miktar, satışı yapılan mal ve hizmet miktarından fazladır ve böylece satılan miktar arz edilen miktardan az olur.

SORU: Arz nedir?

CEVAP: Arz, belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde firmaların piyasaya sunmaya istekli oldukları mal ve hizmet miktarıdır.

SORU: İkame etkisi nedir?

CEVAP: İkame etkisi; diğer şeyler sabit iken tüketicinin, fiyatı artan mal yerine onun ikamesi olan malı kullanması olarak tanımlanır. Bu durumu şöyle açıklayabiliriz: Bir malın fiyatı yükseldiğinde, malın nispi (göreceli) fiyatı artar. Bir başka deyişle, malın fiyatı arttığında fırsat maliyeti artmış olur. Bir malın ikamesinin varlığında, tüketiciler fiyatı yükselen malı daha az satın alırken, onun ikamesi olan, fiyatı değişmeyen ve görece daha ucuz hale gelen malı daha fazla satın alırlar. Bu durum fiyat değişiminin ortaya çıkardığı ikame etkisidir.

SORU: Gelir etkisi nedir?

CEVAP: Gelir etkisi; diğer şeyler sabit iken, malın fiyatının artması sonucu, tüketicinin reel gelirinin azalması durumudur. Bir malın fiyatı yükseldiğinde, fiyatın gelire göre nispi oranı artar. Yani gelir değişmezken, malın fiyatında bir artışın meydana

gelmesi tüketicilere eskisi kadar mal satın alma imkânı vermez. Dolayısıyla, tüketiciler fiyatı yükselen maldan daha az satın alırlar. Bu durum fiyat değişiminin ortaya çıkardığı gelir etkisidir.

SORU: Talep kanunu nedir?

CEVAP: Diğer şeyler sabitken, yüksek fiyat düzeylerinde talep edilen mal ve hizmet miktarının az olması; düşük fiyat düzeylerinde ise talep edilen mal ve hizmet miktarının yüksek olmasıdır. Kısaca talep kanunu fiyat ile talep edilen miktar arasındaki ters yönlü ilişkiyi ifade eder.

SORU: Talep edilen mal ve hizmet miktarının fiyatla ters yönlü bir ilişki içinde olmasının nedeni nedir?

CEVAP: Talep edilen mal ve hizmet miktarının fiyatla ters yönlü bir ilişki içinde olmasının iki nedeni vardır. Bunlar; • İkame ve • Gelir etkileridir.

SORU: Talep esnekliğinin sıfır olması durumunda talep eğrisinin şekli nasıldır?

CEVAP: Esnekliğin sıfır olması o mal için tüketicinin fiyat ne olursa olsun satın aldığı miktarı değiştirmeyeceği sonucu çıkar. Örneğin günlük belli dozda alınması gereken ilaç gibi, bu durumda talep eğrisi yandaki şekilde görüldüğü gibi dikey bir doğru şeklini alır.

SORU: Tam esnek talep nedir?

CEVAP: Esneklik değerinin sonsuza eşit olmasıdır. Bu durumda talep, tam esnek talep olarak tanımlanır.

SORU: Tam esnek talep durumunda talep eğrisinin şekli nasıldır?

CEVAP: Tam esnek talep söz konusu ise talep eğrisi grafiksel olarak yatay düz bir doğru şeklinde gösterilir (S:77, Grafik 4.4, b).

SORU: Talebi inelastik olan bir mal için, fiyat arttığında tüketicinin bu mala yaptığı harcama miktarı nasıl değişir?

CEVAP: Tüketici için talebi inelastik mal fiyat değişimlerine fazla tepki veremediği maldır. Örneğin günlük alınan ekmeğe yaptığımız harcama miktarı artacaktır.

SORU: Negatif eğimli doğrusal talep fonksiyonlarında, talep eğrisinin üzerindeki noktalarda esneklik değerleri nasıldır?

CEVAP: Tüm negatif eğimli doğrusal talep fonksiyonlarında; • Talep eğrisinin orta noktası birim esnekliği gösterirken, • Orta noktasının üzeri esnek, • Bu noktanın altı ise inelastik talebi göstermektedir (S:79, Grafik 4.5).

6

SORU: Esnekliği her noktada bire eşit olan talep fonksiyonuna ait talep eğrisinin şekli nasıldır?

CEVAP: Esnekliği her noktada bire eşit olan talep eğrisi Sayfa 77, Grafik 4.4'deki Panel (c)'de görüldüğü gibidir. Bu geometrik şekil ikizkenar hiperbol olarak adlandırılır.

SORU: Birim esnek talebe sahip bir malın fiyatı * arttığında bu malın toplam hasılatında (TR) nasıl bir değişme olur?

CEVAP: Eğer esneklik birim esnek ise ($E_d = 1$) yani 1'e eşit ise; Miktardaki yüzde (%) değişme fiyattaki yüzde (%) değişmeye eşit olacaktır. Böyle malların fiyatındaki değişme aynı oranda miktardaki ters yönde bir değişme tarafından dengelenecektir. Sonuç olarak birim esnek mallar için fiyat hangi yönde değişirse değişsin toplam hasılat değişmez.

SORU: Bir mal veya hizmetin fiyat esnekliğini etkileyen faktörler nelerdir?

CEVAP: Talep esnekliğinin büyük ya da küçük olmasını belirleyen faktörler şöyle sıralanabilir: • Ürün için ikame edilebilirliğin derecesi, • Ürünün tüketici bütçelerindeki önemi, • Malın tatmin ettiği ihtiyacın niteliği (zorunlu ve lüks mal), • Kısa ve uzun dönem.

SORU: Talep esnekliğinin alabileceği değerler ve bu değerlerin anlamı nedir?

CEVAP: Talep esnekliğinin alabileceği değerler ve bu değerlerin anlamı şöyle sıralanabilir: • $E_d < 1$ için inelastik talep ya da esnek olmayan talep, • $E_d = 1$ için birim esnek talep, • $E_d > 1$ için esnek talep terimleri kullanılır.

SORU: Talep eğrisinin biçimi ile esneklik arasında nasıl bir ilişki vardır?

CEVAP: Göreceli olarak yatık bir talep eğrisi, tüketicilerin fiyat değişmelerine karşı duyarlı olduğunu gösterir. Oysa nispeten dik bir talep eğrisi tüketicilerin fiyat değişmelerine karşı daha duyarsız olduğunu ifade etmektedir.

SORU: Talep eğrisinin eğimi aynı zamanda esnekliği verir mi?

CEVAP: Talep eğrisinin esnekliği bu eğrinin eğimi ile aynı şey değildir. Talep eğrisinin eğimi (P/Q) fiyattaki değişimin talep edilen miktardaki değişmeye oranı olarak tanımlanır. Yine eğim hesaplanırken birim belirtilir. Bu yüzden farklı malları karşılaştırdığımız zaman, eğim fiyata karşı duyarlılığın iyi bir ölçüsü olmamaktadır.

SORU: Talebin fiyat esnekliği nedir?

CEVAP: Talebin fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığının ölçüsüdür. Bir malın fiyatı düştüğünde, tüketicilerin bu maldan daha fazla alacağını bilsek bile, ne kadar daha fazla alacağını bilmek de aynı şekilde önemlidir. İşte fiyat değiştiği zaman talep edilen miktarın ne kadar değiştiğinin ölçüsü talep esnekliğidir.

SORU: Bir malın fiyatı % 10 arttığında talep edilen miktardaki değişme ne olur?

CEVAP: Talep kanununa göre fiyat arttığında talep azalır. Ancak fiyattaki %10'luk artışa karşılık talepteki azalmanın ne oranda olacağı, o malın talep esnekliğine bağlıdır.

SORU: Tüketici bütçesinde büyük paya sahip malların talep esnekliği hakkında ne söylenebilir?

CEVAP: Bir malın tüketici bütçesinde büyük paya sahip olması o malın fiyatı arttığında tüketiciye olan yükü artacaktır. Bu yüzden bu malların fiyatındaki değişme konusunda tüketici daha hassas davranacaktır. Dolayısıyla hassasiyetin artması esnekliğin yüksek olacağı anlamına gelmektedir. Sonuç olarak malların tüketici bütçesindeki payı ile esneklik değeri doğru orantılıdır.

SORU: Talebin gelir esnekliği nedir?

CEVAP: Gelir esnekliği, parasal gelirden ortaya çıkan yüzde bir oranındaki bir değişiklik sonucu talep miktarında meydana gelen yüzde değişimdir.

SORU: Esneklik değeri ile zaman arasındaki ilişki nasıldır?

CEVAP: Fiyat değişiminin ardından geçen süre ile esneklik değeri ilişkisi doğru orantılıdır. Yani kısa dönemde esneklik az iken uzun dönemde artmaktadır.

SORU: Tam inelastik talep nedir?

CEVAP: Esneklik katsayısının olası en düşük değeri sıfırdır. $E_d = 0$ olması durumunda fiyattaki bir değişim talep edilen miktarda hiçbir değişmeye neden olmayacaktır. Bu durum tam inelastik talep olarak tanımlanır (S:77, Grafik 4.4, a).

SORU: İkame esnekliği -2 olan tavuk etinin ikamesi olan kuzu eti fiyatı %10 arttığında, tavuk eti talebi ne olur?

CEVAP: Kuzu eti fiyatı %10 arttığında ikamesi olan tavuk etine olan talep artacaktır. Ancak bu artışın ne kadar olacağı ikame esnekliğine bağlıdır. İkame esnekliği -2 olduğuna göre talep artışı fiyattaki değişimin iki katı olacaktır. Bu durumda kuzu eti fiyatındaki %10'luk artış tavuk eti talebini * arttıracaktır.

SORU: Esneklik genel olarak neyi ifade eder?

CEVAP: Genel olarak esneklik; bir ekonomik değişkenin bir başka ekonomik değişkene karşı olan duyarlılığının ölçüsüdür. Esneklik kısaca duyarlılık, hassasiyet derecesi olarak ifade edilebilir.

SORU: Bir mala ait gelir esnekliğinin $E_l = -2$ olmasının anlamı nedir?

CEVAP: Gelir esnekliği katsayısı pozitif veya negatif olabilir: • $E_{dc} > 0$ ise Normal mal (pozitif), • $E_{dc} < 0$ ise Düşük mal (negatif)

SORU: Arz esnekliği nedir?

CEVAP: Arz esnekliği, üreticilerin fiyat değişimlerine karşı duyarlılıklarını ölçmektedir: • Fiyat değişikliğine karşı arz esnekliğinin yüksek olması durumunda, fiyatlar artarsa üreticilerin üretimlerini büyük miktarda arttıracaklarını açıklar. • Arz esnekliğinin düşük olması ise;

fiyat arttığı zaman üreticilerin üretimlerini çok az arttırabileceğini gösterir.

SORU: Arz esnekliğinin alabileceği değerler ve anlamı nedir?

CEVAP: Arz esnekliği değerleri tıpkı talepte olduğu gibi sıfır ile sonsuz arasında değer alır. Ancak talepte negatif iken arzda daima pozitif değer alır. Aşağıdaki şekilde sınıflandırılır: • $E_s < 1$ için inelastik arz, • $E_s = 1$ için birim esnek arz, • $E_s > 1$ için esnek arz olarak nitelendirilir.

SORU: Arz esnekliğini etkileyen faktörler nelerdir?

CEVAP: Tüm ürünler ya da tüm üreticiler aynı arz esnekliğine sahip değildir. Bu farklılığın nedenleri şöyle sıralanabilir: • Üretimde ayarlamaların gerçekleşmesi için izin verilen süre, • Geleceğe ait beklentiler.

SORU: Orta nokta esnekliği, ark esnekliği ya da yay esnekliği nedir?

CEVAP: Yay esnekliği, iki nokta arasındaki ortalama esnekliği ölçmektedir.

SORU: Talebi esnek olan bir malın fiyatı düştüğünde bu malı satan satıcının toplam hasılatı nasıl değişir?

CEVAP: Bilindiği gibi toplam hasılat fiyat ile miktarın çarpımıdır ($P \cdot Q = TR$). Miktardaki artış toplam hasılatı yukarı doğru çekecektir, ancak bu toplam hasılatı aşağı doğru çeken fiyattaki azalışla dengelenir. Eğer miktardaki yüzde değişim fiyattaki yüzde değişimden büyük ise talep esnektir ve fiyat düştüğü zaman toplam hasılat artar. Sonuç olarak talebi esnek olan bir malın fiyatı düştüğünde TR artacak, fiyat arttığında ise TR azalacaktır.

SORU: Ekonomistler arz-talep modeli/analizleri ile neleri amaçlamaktadır?

CEVAP: Ekonomistlerin arz-talep modeli/analizleri ile amaçladıkları şöyle sıralanabilir: • Fiyatlar hakkındaki geçmişteki gözlemleri açıklamak için. • Farklı koşullar altında bu fiyatlardaki değişimleri tahmin etmek için.

SORU: Arz-talep modeli/analizi çerçevesinde çeşitli türlerdeki hükümet politikaları neleri analiz eder?

CEVAP: İlgili model çerçevesinde hükümet politikaları; • Fiyatı, • Miktar kontrolünü ve • Vergilemeyi analiz eder.

SORU: Arz-talep modeli/analizi ile hükümetlerin hedefi nedir?

CEVAP: Arz-talep modeli ile hükümetlerin hedefi tüketici ve üretici refahını olumlu yönde arttırmaktır.

SORU: Fiyat kontrolleri nedir?

CEVAP: Fiyat kontrollerinde hükümetler yasa ya da düzenlemelerle belirli bir mal ya da hizmetin fiyatını tespit etmekte ya da fiyatlara sınırlama getirmektedirler.

SORU: Fiyat kontrollerini nasıl örneklendirilebilir?

CEVAP: Fiyat kontrolleri şöyle örneklendirilebilir: • Asgari ücret, • Kira kontrolleri, • Tarımsal destekleme fiyatları.

SORU: Miktar kontrollerine ne örnek verilebilir?

CEVAP: Miktar kontrollerine kotalar örnek verilebilir.

SORU: Fiyat kontrollerine en çok nerede rastlanır?

CEVAP: Fiyat kontrollerine en çok nerede • Emek piyasasında, • Tarımsal ürünlere ilişkin piyasalarda, • Kira kontratlarında rastlanır.

SORU: Fiyat uygulamaları nasıl belirlenir?

CEVAP: Fiyat uygulamaları sonucunda bir mal ya da hizmet için; • Asgari ücret ve • Taban fiyat belirlenmektedir.

SORU: Asgari ücret ödemesi ile hükümetler neyi amaçlamaktadır?

CEVAP: Asgari ücret ödemesi ile düşük ücretliler korunmaktadır.

SORU: Destekleme alımları ile hükümetler neyi amaçlamaktadır?

CEVAP: Destekleme alımları ile hükümetler çiftçileri korumayı amaçlamaktadır.

SORU: Taban fiyat uygulamasında amaç nedir?

CEVAP: Taban fiyat uygulamasında amaç mal ve hizmet arz edenleri korumaktır.

SORU: Denge fiyatı düzeyi nedir?

CEVAP: Denge fiyat düzeyi, piyasadaki arz ve talep eşitliğinin diğer bir değişle dengenin sağlandığı fiyat ve miktar düzeyidir.

•

13

SORU: Taban fiyat uygulamasında denge fiyat düzeyi ile ifade edilen nedir?

CEVAP: Piyasadaki arz ve talep eşitliğini denge düzeyini gösterir. Taban fiyat uygulamasında denge fiyat düzeyi piyasaya devlet müdahalesi etmeden önceki piyasa dengesidir. Piyasanın kendiliğinden oluşturduğu arz ve eşitliği/dengesidir.

SORU: Hükümetler piyasada oluşan arz ve talep eşitliğinin oluşturduğu denge fiyatına neden müdahale ederler?

CEVAP: Piyasa denge fiyatı düşük bulduğu için.

SORU: Hükümetler piyasada oluşan arz ve talep eşitliğinin oluşturduğu denge fiyatına hangi yönde müdahale eder?

CEVAP: Hükümetler piyasada oluşan arz ve talep eşitliğinin oluşturduğu denge fiyatına artış yönünde müdahale ederler. Piyasa denge fiyatının üstünde bir fiyat belirlenir.

SORU: Hükümetler taban fiyat uygulamasında ne yapar?

CEVAP: Hükümetler taban fiyat uygulamasında piyasada oluşan denge fiyat düzeyine müdahale ederek piyasa denge fiyatı üzerinde bir fiyat belirler.

SORU: Taban fiyat uygulamasının ekonomiye etkisi nasıl olur?

CEVAP: Taban fiyat uygulaması sonucunda fiyatın denge fiyatın üzerindeki bir fiyat düzeyinde belirlenmesi ortaya arz fazlası çıkarmaktadır.

SORU: Taban fiyat uygulaması sonucunda ekonomide oluşan arz fazlalığında karşısında hükümetin ne yapması gerekmektedir?

CEVAP: Taban fiyat uygulaması sonucunda ekonomide oluşan arz fazlasını hükümetin alıp stoklaması gerekmektedir.

SORU: Taban fiyat uygulamasının tüketiciye olan olumsuz etkileri nelerdir?

CEVAP: Taban fiyat uygulamasının tüketiciye olan olumsuz etkileri şöyle sıralanabilir: • Denge fiyatın üstünde bir fiyat olması, • Stoklama maliyeti.

SORU: Tavan fiyatı nedir?

CEVAP: Hükümetin uygulanacak en yüksek fiyatı belirlemesine tavan fiyat denir.

SORU: Tüketici artığı nedir?

CEVAP: Tüketici artığı, tüketicinin bir mal için ödemeyi arzu ettiği fiyat ile gerçekte satın aldığı fiyat arasındaki farktır. Aslında tüketici artığı piyasaya katılım sonucu alıcıların sağladığı faydayı ölçmeye yarar.

SORU: Tüketici artığı neyi ölçer?

CEVAP: Tüketici artığı piyasaya katılım sonucu alıcıların sağladığı faydayı ölçmeye yarar.

SORU: Bağlayıcı bir tavan fiyat uygulamasıyla ortaya çıkan kıtlık ekonomide hangi sorunu yaratır?

CEVAP: Bağlayıcı bir tavan fiyat uygulamasıyla ortaya çıkan kıtlık ekonomide tayinlama sorununu yaratır.

SORU: Hükümet maksimum tavan fiyat uygulamasında denge fiyatın altında bir fiyat belirlenmesi ekonomide yarattığı problemler nelerdir?

CEVAP: Hükümet maksimum tavan fiyat uygulamasında denge fiyatın altında bir fiyat belirlenmesinin neden olduğu sorunlar şöyle sıralanabilir: • Kıtlık yaşanması, • Talep fazlası yaşanması, • Tayinlama sorunu yaşanması, • Karaborsa fiyatı, • Düşük kaliteli üretim, • Arz daralması.

•
SORU: Toplam artığın büyümesine ne sebep olur?

CEVAP: Miktarı artırmak toplam artığın talebin büyümesine neden olur.

SORU: Toplam artığın büyümesi ekonomiye nasıl etki eder?

CEVAP: Toplam artığın büyümesi ekonomide refahın artmasına sebep olur.

SORU: Üretilen her bir birim başına vergi konulması piyasayı nasıl etkiler?

CEVAP: Üretilen her bir birim başına vergi konulması piyasada alışveriş hacmini daraltmaktadır.

SORU: Üretici artığı nedir?

CEVAP: Üreticilerin her ilave birimi üretmek için kabul etmeye hazır oldukları minimum fiyatlarla piyasada oluşan denge fiyatı arasındaki farkının toplamı üretici artığıdır.

SORU: Tavan fiyat uygulamalarında kıtlık ya da talep fazlası yaşanmasının nedeni nedir?

CEVAP: Hükümet maksimum tavan fiyat uygulamasında denge fiyatın altında bir fiyat belirlenmesi karşısında üretici firmaların fiyatı düşük bularak üretimi kısımlardır. Üretici firmaların üretimi kısımları sonucunda o üretimi kısılan mala ilişkin kıtlık ya da talep fazlası yaşanmaktadır.

SORU: Üretici artığı nasıl hesaplanır?

CEVAP: Her bir üreticinin piyasaya katılımı sonucu elde ettiği fayda ya da artık açıklanmaktadır.

SORU: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, talebin fiyat esnekliği sonsuzsa talep eğrisinin konumu nasıldır?

CEVAP: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, talebin fiyat esnekliği sonsuz olduğunda talep eğrisi yatay bir doğru olarak gösterilir.

SORU: Talep eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, arz eğrisi sonsuz esnek olduğunda talep eğrisi nasıl çizilir?

CEVAP: Talep eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, arz eğrisi sonsuz esnek olduğunda talep eğrisi aşağıya doğru eğimlidir.

SORU: Serbest bir piyasada arz ve talep dengesi alıcı ve satıcıyı nasıl etkiler?

CEVAP: Serbest bir piyasada arz ve talep dengesi alıcı ve satıcıların elde ettikleri toplam faydayı maksimize etmektedir.

SORU: Toplam fayda nasıl hesaplanır?

CEVAP: Toplam faydayı değerlendirme yöntemi piyasaya katılım sonucu tüketicilerin ve üreticilerin elde ettikleri toplam artığın hesaplanmasıdır.

SORU: Toplam artık nedir?

CEVAP: Bir piyasa için toplam artık; malın alıcılar açısından toplam değeri, yani alıcıların ödemeyi arzuladıkları değer ile bu malları üreten üreticilerin toplam maliyetleri arasındaki farktır.

SORU: Tayinlama nedir?

CEVAP: Tayinlama, hükümetin maksimum tavan fiyat uygulamasında denge fiyatın altında belirlenmesi karşısında üretici firmaların fiyatı düşük bularak üretimi kısımlarıdır. Üretici firmaların üretimi kısımları sonucunda o üretimi kısılan mala ilişkin oluşan kıtlıktır. Kıtlık ekonomide tayinlama sorununu ortaya çıkarır. Her tüketici belirli miktarda malı alabilecek, daha fazlasını alamayacaktır. Tayinlama uzun kuyrukların oluşmasına yol açarak, tüketicilerde zaman kaybına neden olacaktır. Satıcılar ise, kendi müşterilerine, yakınlarına öncelik vererek, ekonomide karmaşıya yol açabileceklerdir.

SORU: Tüketici artığı neyle yakından ilişkilidir?

CEVAP: Tüketici artığı bir mal veya hizmet için talep eğrisi ile yakın ilişkilidir. Çünkü talep eğrisi tüketicilerin her bir miktar düzeyi için ödeme arzularını göstermektedir.

SORU: Piyasada oluşan fiyat düzeyi neyi gösterir?

CEVAP: Piyasada oluşan fiyat düzeyi ise bu mal için gerçekte ödedikleri tutardır.

SORU: Tüketici artığı alanı nedir?

CEVAP: Talep eğrisi altında ve piyasa fiyatı üzerindeki alan tüketici artığıdır.

SORU: Tüketici artığını ne artırır?

CEVAP: Denge fiyatının azalması tüketici artığını büyütecektir. Çünkü bir taraftan mevcut miktar için tüketiciler daha az öderken diğer taraftan bu düşük fiyattan yeni tüketiciler piyasaya girecektir.

SORU: Bağlayıcı tavan fiyat uygulaması az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde neye sebep olur?

CEVAP: Karaborsa fiyatının oluşmasına sebep olur.

SORU: Bağlayıcı tavan fiyat uygulamasının neden olan karaborsa fiyatı nedir?

CEVAP: Bağlayıcı tavan fiyat uygulaması az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde karaborsa fiyatın oluşmasına neden olabilir. Bu durumda insanlar devlet kontrolü dışında karaborsa fiyatı ile tavan fiyat arasında anlaşmaya göre bir fiyat uygulayarak malların gizli-saklı satışına neden olurlar.

SORU: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahip olduğunda, talebin fiyat esnekliği sıfır olduğunda talep nasıl etkilenir?

CEVAP: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahip olduğunda, talebin fiyat esnekliği sıfır olduğunda fiyatta meydana gelecek değişme talep miktarını etkilememektedir.

SORU: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, talebin fiyat esnekliği sıfır olduğunda talep nasıl geometrik düzlemde nasıl çizilir?

CEVAP: Arz eğrisinin eğiminin 0 ile ? arasında fiyat esnekliğine sahipken, talebin fiyat esnekliği sıfır olduğunda talep eğrisi geometrik düzlemde miktar eksenine dik bir doğru olarak çizilir.

SORU: Vergi yükünün kimin üzerine ne kadar yansyacağı ne şekilde belirlenir?

CEVAP: Vergi yükünün kimin üzerine ne kadar yansyacağı arz ve talep esnekliğine göre belirlenir.

SORU: Vergi uygulamaları neye sebep olur?

CEVAP: Vergi uygulamaları hem üreticilerin hem de tüketicilerin refah kaybına sebep olur.

47

SORU: Tüketici artı alanının büyük olması neyi gösterir?

CEVAP: Tüketici artığı alanının büyük olması ekonomide refah düzeyinin arttığını yansıtır.

SORU: Üretici artığı hangi eğri ile yakından ilişkilidir?

CEVAP: Üretici artığı arz eğrisi ile yakından ilişkilidir.

SORU: Her bir üretim düzeyi için arz eğrisi üzerindeki fiyat seviyesi neyi gösterir?

CEVAP: Her bir üretim düzeyi için arz eğrisi üzerindeki fiyat seviyesi marjinal üreticinin maliyetini gösterir.

SORU: Arz eğrisi neyi gösterir?

CEVAP: Arz eğrisi, firmaların üretimlerini bir birim arttırdıklarında karşılaşacakları ek maliyetleri gösterir.

SORU: Toplam artık nasıl açıklanabilir?

CEVAP: Tüketici artığı, piyasa denge fiyatı ile talep eğrisi arasındaki alanı, üretici artığı ise denge fiyatı ile arz eğrisi arasındaki alanı vermektedir. Tüketici artığı ile üretici artığının yanı sıra her ikisinin toplamı ise toplam artık vermektedir. Serbest bir piyasada bu toplam artık maksimuma ulaşmaktadır.

SORU: Emek piyasasında denge nasıl sağlanır?

CEVAP: Arz ve talep kanuna göre emek piyasasında denge, emek arz eğrisi ile emek talep eğrisinin kesiştiği denge noktada oluşur.

SORU: Birim satış vergisi nasıl dağıtılır?

CEVAP: Uygulanan birim satış vergisinin üretici ve tüketici tarafından hangi miktarda yüklenileceği arz ve talep eğrilerinin eğimleri belirler.

SORU: Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha olmasının etkisi nedir?

CEVAP: Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha küçük olması durumunda, verginin daha büyük kısmı üretici tarafından tüketiciye yansıtılabilecektir.

SORU: Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha büyük olmasının etkisi nedir?

CEVAP: Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha büyük olması durumunda, birim satış vergisinin daha büyük kısmını üretici yükleneyecektir.

SORU: Tüketici refahı değişir mi?

CEVAP: Hükümetler uyguladıkları politikalarla piyasa fiyatını etkilediklerinden tüketici refahı da değişir.

SORU: Tüketici refahındaki kayıp ve kazançlar nasıl hesaplanır?

CEVAP: Fiyat değişimine bağlı olarak ortaya çıkan tüketici artığındaki değişim ile tüketicilerin refahındaki kayıp ve kazançlar hesaplanabilir.

SORU: Hükümetler neden tavan fiyatı uygular?

CEVAP: Hükümetin tavan fiyat uygulamasının sebebi denge fiyatı yüksek bulan tüketicileri desteklemektir.

SORU: Firmalar üretimlerini neye göre arttırırlar?

CEVAP: Firmalar üretimlerini ilave birimin satışından elde edecekleri gelirin (bu birim fiyatının) ilave birimi üretmekle katlanacak maliyete eşit olacağı seviyeye kadar sürdürecektir.

•
60

SORU: Emek piyasasında denge durumunda iş gücünün aldığı ücretin asgari ihtiyaçları karşılayacak düzeyin altında gerçekleşmesi neye sebep olur?

CEVAP: Emek piyasasında denge durumunda iş gücünün aldığı ücretin asgari ihtiyaçları karşılayacak düzeyin altında gerçekleşmesi ekonomide sosyal adaletsizliğe neden olur.

SORU: Vergi yükünün tüketici ve üretici arasında hangi miktarda paylaşılacağı nasıl belirlenir?

CEVAP: Vergi yükünün tüketici ve üretici arasında hangi miktarda paylaşılacağı arz ve talep eğrilerinin eğimi belirler.

SORU: Vergi uygulamaları arz eğrisini nasıl etkiler?

CEVAP: Vergi uygulamaları arz eğrisinin sola kaymasına neden olur.

SORU: Vergi uygulamaları sonucunda arz eğrisinin sola kayması sonucu dengeyi nasıl değiştirir?

CEVAP: Vergi uygulamaları arz eğrisinin sola kaymasına neden olurken, artan fiyatlar da talep edilen mal ve hizmet miktarının azalmasına neden olacaktır.

SORU: Vergiler kimleri etkiler?

CEVAP: Vergiler tüketici ve üretici davranışlarını etkiler.

SORU: İthalat kotaları nedir?

CEVAP: İthalat kotası, belli bir dönem boyunca, ithal edilecek ürün miktarı üzerine bir tavan koyulmasıdır.

SORU: İthalat kotaları neden uygulanır?

CEVAP: İthalat kotaları, ithal mallarına sınırlama ve uluslar endüstrileri korumak için uygulanır.

SORU: İthal kotaların amacı nedir?

CEVAP: İthal kotalarının ilk amacı ulusal endüstrileri diğer ülke üreticilerinin rekabetinden korumaktır.

SORU: Vergi niçin uygulanır?

CEVAP: Hükümetler hem kamusal amaçları gerçekleştirmek için gerekli olan geliri sağlamak, hem de piyasa sonuçlarını etkilemek için yapılan ekonomik faaliyetleri vergilendirir.

SORU: Vergiler nasıl uygulanır?

CEVAP: Vergiler bazen belli bir miktar, bazen belli bir gelir üzerinden alınan pay şeklinde olabilir.

SORU: Vergi türleri nelerdir?

CEVAP: Vergi türleri şöyle sıralanabilir: • Sabit miktarlı vergiler/Baş vergileri, • Spesifik vergiler/Miktarsal vergiler, • Ad valorem vergiler/Oransal vergiler, • Kişisel gelir vergisi, • Kurumlar vergisi.

SORU: Üretim kotası nedir?

CEVAP: Üretim kotası, devletin arz edilen mal veya hizmet miktarını sınırlayarak, tam rekabet koşullarında oluşmuş olan piyasa fiyatını üreticilerin lehine artırması yönündeki bir politikayı tanımlamaktadır.

SORU: Üretim kotalarının, fiyat kontrollerinden farkı nedir?

CEVAP: Üretim kotalarının fiyat kontrollerinden farkı, hükümetin miktar kontrollerine yönelmesidir.

SORU: Herhangi bir piyasa yapısı içinde faaliyet gösteren bir firmayı söz konusu piyasada faaliyette bulunmaya motive eden temel unsur nedir?

CEVAP: İlgili temel unsur, kârını en yüksek düzeye çıkarma (kâr maksimizasyonu) güdüsüdür.

SORU: Azalan verimler yasası uzun dönemde de geçerli midir?

CEVAP: Uzun dönemde üretimimde kullanılan tüm girdiler değişken girdiler olduğundan dolayı, azalan verimler yasası bu dönemde geçerliliğini yitirir.

SORU: LRAC eğrisi de kısa dönem ortalama toplam maliyet eğrileri (ATC'ler) gibi "U" şeklinde bir eğridir. Fakat LRAC ve ATC eğrilerinin "U" biçiminde olmasının nedenleri birbirinden farklıdır. Bu farklılık nereden kaynaklanmaktadır?

CEVAP: Kısa dönem ortalama toplam maliyet eğrisi, azalan verimler kanunu nedeniyle "U" biçiminde bir sekile bürünür. Diğer taraftan uzun dönemde bu kanun geçerli değildir. Çünkü azalan verimler kanunun geçerli olabilmesi için kısa dönemde olduğu gibi üretim faktörlerinden en az birinin sabit olması gerekir fakat uzun dönemde sabit girdi yoktur aksine uzun dönemde tüm girdiler değişkendir. Uzun dönemde ortalama maliyet eğrisinin "U" biçiminde olmasının nedeni ise, firmaların üretim sürecinin başlangıcından belli bir üretim seviyesine kadar ölçek ekonomileriyle çalışıyor olması ve daha sonraki üretim düzeylerinde ise negatif ölçek ekonomileriyle çalışıyor olmasıdır.

SORU: Bir satış işlemi üretimden sayılır mı?

CEVAP: Bir satış işlemi de üretimdir çünkü burada ürüne en fazla değer veren kişilerin buna sahip olması mülkiyet faydası sağlamaktadır.

SORU: Üretim nedir?

CEVAP: İnsan ihtiyaçlarını doğrudan veya dolaylı bir biçimde gidermeye yönelik mal ve hizmetleri sunma çabasına üretim denir.

SORU: Negatif ölçek ekonomileri nedir?

CEVAP: Üretim ölçeği arttıkça uzun dönem ortalama maliyetlerin artmasına negatif ölçek ekonomileri denir.

SORU: Uzun dönemi kısa dönemden ayırt eden en belirgin özellik nedir?

CEVAP: Uzun dönemde artık sabit girdi yoktur ve dolayısıyla tüm girdiler değişken girdi durumundadır.

SORU: Emeğin marjinal verimliliğini her bir birim ilave emek girdisi için bir öncekine göre arttığı bölge nasıl adlandırılır?

CEVAP: Bu bölge, artan marjinal verimlilik bölgesi olarak adlandırılır.

SORU: Emeğin birim fiyatı ve emeğin marjinal ürün hasılasını birbirine kıyasladığımızda firma hangi durumda emek girdisinin üretimde kullanım miktarını arttırmaya devam ederken, hangi durumda emek girdisinin üretimde kullanım miktarını azaltır?

CEVAP: Firma; • $MRPL > w$ olduğu sürece emek girdisinin üretimde kullanım miktarını arttırmaya devam ederken, • $MRPL < w$ olduğu sürece ise emek girdisinin üretimde kullanım miktarını azaltmaya devam eder. Bu emek girdisi kullanımını arttırma veya azaltma işlemi $MRPL = w$ eşitliği sağlanana kadar devam eder.

SORU: Firmaların üretip piyasaya sunacağı mal ve hizmetlerin miktarını ne belirler?

CEVAP: Firmaların üretip piyasaya sunacağı mal ve hizmetlerin miktarını söz konusu mal ve hizmetlerin üretimi için katlanacakları maliyetler ile mal ve hizmetin piyasadaki satış fiyatı belirler.

• —
11

SORU: Bir girdiye ait marjinal ürün hasılası (MRP) hangi formül yardımıyla hesaplanabilir?

CEVAP: Bir girdinin marjinal fiziksel ürününün MPP ve X malının piyasa fiyatının P_x ile gösterildiği durumda, bir girdiye ait marjinal ürün hasılası (MRP) aşağıdaki formülü yardımıyla hesaplanır: $MRP = (MPP) \times (P_x)$

SORU: İmalat nedir?

CEVAP: Ham madde veya ara mallarını üretim sürecinden geçirerek onların fiziksel şekil ve görünümünü değiştirip yeni bir ürün elde etme işlemine imalat denir.

SORU: Her bir emek birimine ait marjinal fiziksel ürün düzeyi ortalama fiziksel ürün düzeyinin üzerinde (yani $MPPL > APPL$) ise, bir birim emek başına düşen ürün miktarı (APPL) ne yönde değişim gösterir?

CEVAP: Bu durumda bir birim emek başına düşen ürün miktarı (APPL) yükselecektir.

SORU: Açık maliyet nedir?

CEVAP: "Açık maliyet" firmanın üretim sürecinde kullanacağı ve başkalarının mülkiyetinde bulunan girdiler için satın alma veya kiralama bedeli olarak yaptığı gerçek ödemelere denir. Açık maliyetler muhasebe hesaplarına yansıtılıp muhasebeleştirilen maliyetlerdir. Bundan dolayı, açık maliyetler muhasebeleştirilen maliyet olarak da adlandırılır.

SORU: Ölçek ekonomileri nedir?

CEVAP: Üretim ölçeği arttıkça uzun dönem ortalama maliyetlerin azalmasına ölçek ekonomileri denir.

SORU: Firma nedir?

CEVAP: İnsan ihtiyaçlarını karşılayacak olan mal ve hizmetlerin üretimini gerçekleştirip satışa sunan ekonomik birime de firma denir.

SORU: Her bir emek birimine ait marjinal fiziksel ürün düzeyi ortalama fiziksel ürün düzeyinin altında (yani $MPPL < APPL$) ise, bir birim emek başına düşen ürün miktarı (APPL) ne yönde değişim gösterir?

CEVAP: Bu durumda bir birim emek başına düşen ürün miktarı (APPL) azalacaktır.

SORU: Marjinal maliyetin hem ATC hem de AVC'den daha küçük olduğu durumda ATC ve AVC hangi eğilimdedir?

CEVAP: Bu durumda ATC ve AVC azalma eğilimdedir.

SORU: Optimum (ideal) üretim ölçeği nedir?

CEVAP: En düşük maliyetle üretimin gerçekleştirildiği üretim ölçeğine optimum (ideal) üretim ölçeği denir.

SORU: Bir firmanın elde edebileceği kâr düzeyini belirleyen ana bileşenler nelerdir?

CEVAP: Bir firmanın elde edebileceği kâr düzeyini belirleyen iki ana bileşen vardır. Bunlar; • Firmanın hasılat yapısı ve • Maliyet yapısıdır.

SORU: Değişken maliyetler nasıl tanımlanır?

CEVAP: Üretim miktarına bağlı olan ve dolayısıyla üretim miktarıyla birlikte değişen maliyetlere değişken maliyetler denir.

SORU: Emeğin marjinal fiziksel ürünün sıfır olduğu durumda bu düzeyden sonra üretime katılacak her bir birimlik ilave emek girdisinin üretime katkısı nasıl olacaktır?

CEVAP: Bu düzeyden sonra üretime katılacak her bir birimlik ilave emek girdisinin üretime katkısı negatif olacaktır.

SORU: Uzun dönem toplam değişken maliyet ve uzun dönem toplam maliyet arasında fark olmamasının sebebi nedir?

CEVAP: Uzun dönemde tüm üretim faktörleri değişebildiği için, uzun dönem toplam değişken maliyet ve uzun dönem toplam maliyet arasında fark yoktur. Uzun dönemde sadece LRAC ile gösterilen uzun dönem ortalama maliyetler vardır.

SORU: Ölçeğe göre getiri nedir?

CEVAP: Tüm üretim faktörlerinin (girdilerinin) aynı oranda arttırıldığı durumda toplam ürün miktarının ne oranda değişeceğini gösteren ölçüte ölçeğe göre getiri denir.

SORU: $MPPL/W = MPPK/r$ eşitliği neyi ifade etmektedir?

CEVAP: Bu eşitliğe göre, firma üretim maliyetlerini minimize eden optimal girdi bileşimine ulaşabilmek için, her bir girdiye ilişkin harcama yaparken parayı iki girdi (emek ve sermaye girdileri) arasında öyle bir bölüştürmelidir ki, emek girdisine harcadığı son lira ile sermaye girdisine harcadığı son liranın üretime katkıları (marjinal fiziksel ürünleri) eşit olsun. Eşitliğin sağlandığı durumda, emek girdisi için harcanan son liranın emek girdisinden alınıp sermaye girdisine transfer edilmesi toplam ürün miktarında bir artış sağlamazken, aksine toplam ürün miktarında azalmaya yol açabilir. Diğer taraftan, bu eşitliğin sağlanmadığı durumda, girdilerden

birini diğeriyle ikame ettiğimizde (yani birinin yerine diğeri kullandığımızda) toplam ürün miktarı artar.

SORU: Uzun dönemin kısa dönemden farkı nedir?

CEVAP: Kısa dönem analizinde bir firmanın üretim miktarı ile maliyetlerini ilişkilendirirken firmanın işletme büyüklüğünün (ölçeğinin) değişmeyip sabit kaldığını varsaydık. Ancak, firmalar her zaman mevcut işletme büyüklüğünde üretim yapmazlar. Uzun dönem kısa dönemin aksine, firmalara işletme büyüklüklerini değiştirebilme imkânı tanır. Yani firma uzun dönemde mevcut fabrikasını genişletebilir veya istediği büyüklükte yeni bir fabrika kurabilir.

SORU: Azalan verimler kanunu neyi ifade etmektedir?

CEVAP: Azalan verimler kanunu, diğer üretim faktörlerinin üretimde kullanılan miktarları sabit iken sadece tek bir üretim faktörünün üretimde kullanılan miktarı arttırıldığında üretimin belli bir düzeyinden sonra değişken girdinin her bir ilave biriminin toplam üretim düzeyine sağladığı ürün katkı miktarlarının sürekli azaldığı durumu ifade eder.

SORU: Ortalama değişken maliyet nedir?

CEVAP: Ortalama değişken maliyet, firmanın bir birimlik üretimi başına düşen toplam değişken maliyet miktarıdır.

SORU: Üretim fonksiyonu nasıl gösterilir?

CEVAP: $Q = f(L, K, T, t)$ şeklinde gösterilir.

SORU: Emeğin ortalama fiziksel formülü nedir?

CEVAP: $APPL = TPPL/L$ şeklinde gösterilir.

SORU: Ölçeğe Göre Getiri oranının 1'e eşit 1'den büyük ya da 1'den küçük çıkması ne anlama gelmektedir?

CEVAP: Bu oran: 1'e eşit çıkıyorsa üretimde ölçeğe göre sabit getiri; 1'den küçük çıkıyorsa üretimde ölçeğe göre azalan getiri; 1'den büyük çıkıyorsa üretimde ölçeğe göre artan getiri var demektir.

SORU: Emek girdisine ait marjinal fiziksel ürün nasıl gösterilir?

CEVAP: Emek girdisine ait marjinal fiziksel ürün MPPL kısaltmasıyla gösterilir ve bu kısaltma emeğin marjinal fiziksel ürünü şeklinde okunur.

• —
SORU: Firma belli bir üretim düzeyini gerçekleştirebilmek için her bir girdiden ne miktarlarda kullanacağına karar verirken, her bir girdiye ait hangi değerleri dikkate alır?

CEVAP: Firma belli bir üretim düzeyini gerçekleştirebilmek için her bir girdiden ne miktarlarda kullanacağına karar verirken, her bir girdinin fiyatını ve marjinal fiziksel ürününü (MPP'sini) dikkate almak zorundadır.

SORU: Üretim fonksiyonundan hareketle bir firmanın gerçekleştirebileceği maksimum üretim düzeyi nelere bağlıdır?

CEVAP: Üretim fonksiyonundan hareketle; • Bir firmanın gerçekleştirebileceği maksimum üretim düzeyi (Q); • Üretim sürecinde kullanılan emek (iş gücü) (L), • Sermaye (K), • Doğal kaynak (T) ve • Teknoloji (t) düzeyine bağlıdır.

SORU: Marjinal fiziksel ürün neyi ifade etmektedir?

CEVAP: Marjinal fiziksel ürün, diğer girdilerin üretim sürecinde kullanılan miktarları sabitken, üretim sürecinde kullanılan emek miktarında meydana gelecek bir birimlik artış karşısında toplam fiziksel ürün miktarının kaç birim değiştiğini gösterir.

SORU: Bir firmanın üretim faaliyetinde bulunabilmek için katlandığı toplam maliyet (TC) nelerden oluşur?

CEVAP: Toplam maliyet (TC), toplam sabit maliyetler (TFC) ile toplam değişken maliyetlerin (TVC) toplamından oluşur. Toplam maliyetler aşağıdaki eşitlik yardımıyla gösterilebilir: $TC = TFC + TVC$

SORU: Sabit maliyetler nasıl tanımlanır?

CEVAP: Üretim miktarına bağlı olmayan ve dolayısıyla üretim miktarıyla birlikte değişmeyen maliyetlere sabit maliyetler denir.

SORU: Ölçeğe göre getiriye ilişkin kaç durum söz konusudur?

CEVAP: Ölçeğe göre getiriye ilişkin üç ayrı olası durum söz konusudur ve bu durumlar: Ölçeğe göre sabit getiri (verim), ölçeğe göre artan getiri (verim) ve ölçeğe göre azalan getiridir (verimdir).

SORU: Ölçeğe göre getiri nasıl formülleştirilebilir?

CEVAP: Ölçeğe göre getiri şu şekilde formülleştirilebilir; Ölçeğe Göre Getiriye = Toplam Ürün Düzeyindeki Yüzdesel Değişim/Girdilerdeki Yüzdesel Değişim

SORU: Değişken girdiler nasıl tanımlanır?

CEVAP: Her bir zaman dilimi için üretilen ürün miktarındaki değişime karşı üretim sürecinde kullanılan miktarları değişen girdilere değişken girdiler denir.

SORU: Ekonomik maliyet nelerin toplamından oluşur?

CEVAP: Ekonomik maliyet, açık maliyetler ile örtük maliyetlerin toplamından oluşur.

SORU: Kısa dönemde diğer girdiler sabitken üretim sürecinde değişken girdi olarak sadece hangi girdi kullanılmaktadır?

CEVAP: Kısa dönemde diğer girdiler sabitken (yani diğer girdilerin üretimde kullanılan miktarları üretim düzeyinde meydana gelecek olan artış veya azalışlar karşısında değişmiyor iken), üretim sürecinde değişken girdi olarak sadece emek girdisi kullanılmaktadır.

SORU: Toplam fiziksel ürün nedir?

CEVAP: Üretim sürecinde kullanılan değişken girdinin farklı miktarları için elde edilen farklı çıktı düzeylerine toplam fiziksel ürün denir.

SORU: Ortalama sabit maliyet hangi formülle hesaplanır?

CEVAP: Ortalama sabit maliyet (AFC), sabit maliyetler toplamının üretim miktarına bölünmesiyle elde edilir ve aşağıdaki formülle hesaplanır: $AFC = \text{Toplam Sabit Maliyetler} / \text{Üretim Miktarı} = TFC/Q$

SORU: Bundan dolayı, ATC eğrisinin görünümü neden genelde yayvan "U" şeklinde bir eğridir?

CEVAP: Başlangıçta, uzmanlaşma ile birlikte artan verimlilik nedeniyle üretimin artan oranda artması

ATC'nin hızla azalmasına yol açar. Daha sonra optimal kapasiteye ulaşıldığında ise bir birim üretim başına düşen en düşük maliyet düzeyine ulaşılmış olunur. Bu minimum seviyesinden sonra ise, azalan marjinal verimlilik bir birim üretim başına düşen maliyetlerde artışa yol açar ve böylelikle ATC artmaya başlar. Bundan dolayı, ATC eğrisinin görünümü genelde yayvan "U" şeklinde bir eğridir.

SORU: Sabit girdiler nasıl tanımlanır?

CEVAP: Belli bir zaman dilimi için üretilen ürün miktarındaki değişime karşın üretim sürecinde kullanılan miktarları değişmeyen girdilere sabit girdiler denir.

SORU: Marjinal maliyet nedir?

CEVAP: Marjinal maliyet, firmanın üretimini bir birim arttırması durumunda toplam maliyet düzeyinde meydana gelen değişimi ifade eder.

SORU: Üretim sürecinin temel birimi kimdir?

CEVAP: Üretim sürecinin temel birimi firmadır.

SORU: Üretim fonksiyonu nasıl tanımlanır?

CEVAP: Belli bir teknoloji düzeyi dâhilinde, alternatif girdi bileşenlerine tekabül eden maksimum çıktı düzeyleri arasındaki teknik ilişkiyi gösteren fonksiyona üretim fonksiyonu denir.

SORU: Firma için bir girdinin marjinal ürün hasılasının söz konusu girdinin fiyatına eşitlendiği durumdaki girdi düzeyi üretim sürecinde kullanılabilinecek optimal (ideal) girdi düzeyini verir. Emek girdisinin birim fiyatının gösterildiği durumda, bu optimal girdi kullanım düzeyi şartını emek girdisi için nasıl ifade edebiliriz?

CEVAP: Aşağıdaki eşitlik yardımıyla ifade edilebilir: Emegin marjinal ürün hasılası = Emegin birim fiyatı veya $MRPL = w$

SORU: Emegin marjinal fiziki ürününün artmakta olduğu üretim bölgesinde ve emegin marjinal fiziki ürününün azalmakta olduğu üretim bölgesinde MC ne yönde hareket eder?

CEVAP: Emegin marjinal fiziki ürününün azalmakta olduğu üretim bölgesinde MC artmaktadır. MPPL'nin maksimum olduğu ürün düzeyinde MC minimumuna ulaşır.

SORU: Eğer söz konusu girdi emek girdisi ise bu durumda emek girdisine ait marjinal ürün hasılası nasıl hesaplanır?

CEVAP: Eğer söz konusu girdi emek girdisi ise bu durumda emek girdisine ait marjinal ürün hasılası aşağıdaki formülü yardımıyla hesaplanır: $MRPL = (MPPL) \times (Px)$

53

SORU: Marjinal maliyet (MC) hangi formülle hesaplanır?

CEVAP: Marjinal maliyet (MC) aşağıdaki formülle hesaplanır: $MC = \frac{\text{Toplam Maliyetteki Değişim}}{\text{Üretim Miktarındaki Değişim}} = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$

SORU: Ortalama sabit maliyet nedir?

CEVAP: Ortalama sabit maliyet, firmanın bir birimlik üretimi başına düşen toplam sabit maliyet miktarıdır.

SORU: Ölçeğe göre artan getiri hangi durumda söz konusudur?

CEVAP: Eğer üretim sürecinde tüm girdileri aynı oranda arttırdığımızda üretimdeki artış girdilerdeki artıştan daha fazla bir oranda gerçekleşiyor ise, bu durumda ölçeğe göre artan getiri var demektir. Mesela; üretimde kullanılan tüm girdiler iki katına çıkarıldığında (*0 arttırıldığında), üretim miktarı üç kat (%300) artıyorsa bu üretim sürecinde ölçeğe göre artan getiri söz konusudur.

SORU: Ürün nedir?

CEVAP: Belli bir mal veya hizmetin üretimine yönelik olarak üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak) üretim sürecinde kullanılması sonucunda elde edilen çıktıya ürün denir.

SORU: İktisatçıların ve muhasebecilerin maliyet kavramını tanımlaması neden farklıdır?

CEVAP: Bu fark maliyetin açık ve örtük olmasından kaynaklanmaktadır. Muhasebeciler maliyeti hesap dökümlerine dayalı tanımlarken, iktisatçılar maliyet kavramını daha geniş bir tanımın içine oturtur.

SORU: Üretim sürecinde kullanılan bazı girdilerin miktarını hemen arttırmanın mümkün olmadığı gerçeğinden hareketle girdileri kaçça ayrılır?

CEVAP: Bu gerçekten hareketle girdileri; • Sabit girdiler ve • Değişken girdiler olmak üzere iki gruba ayrılır.

SORU: Elde edilen ürünün bir yerden başka yere taşınması da üretim midir?

CEVAP: Elde edilen ürünün bir yerden başka yere taşınması da üretimdir ve böyle bir durumda yer faydası sağlanmış olunur.

SORU: Kısa dönem nasıl bir zaman dilimini ifade eder?

CEVAP: Kısa dönem, üretim fonksiyonunda yer alan girdilerden sadece bir tanesinin üretim ile birlikte değiştirilebildiği ve geriye kalan diğerlerinin değiştirilemediği zaman dilimini ifade eder.

SORU: Bir firmanın kısa dönemde karşılaştacağı iki maliyet türü vardır. Bunlar nelerdir?

CEVAP: Bir firmanın kısa dönemde karşılaştacağı iki maliyet türü; • Değişken ve • Sabit maliyetlerdir.

SORU: Emegın marjinal fiziksel ürün formülü nedir?

CEVAP: $MPPL = \frac{TPPL}{L}$ şeklinde gösterilir.

SORU: Emek girdisine ait toplam fiziksel ürün hangi kısaltma ile gösterilir?

CEVAP: Emek girdisine ait toplam fiziksel ürün TPPL kısaltması ile gösterilmektedir ve bu kısaltma, emegın toplam fiziksel ürünü şeklinde okunur.

SORU: Ortalama değişken maliyet hangi formülle hesaplanır?

CEVAP: Ortalama değişken maliyet (A VC), toplam değişken maliyetin çıktıya bölünmesiyle elde edilir ve aşağıdaki formülle hesaplanır: $AVC = \frac{\text{Toplam Değişken Maliyetler}}{\text{Üretim Miktarı}} = \frac{TVC}{Q}$

• —

SORU: Ortalama toplam maliyet nedir?

CEVAP: Ortalama toplam maliyet, firmanın bir birimlik üretimi başına düşen toplam maliyet miktarıdır.

SORU: Ölçeğe göre azalan getiri hangi durumda söz konusudur?

CEVAP: Eğer üretim sürecinde tüm girdileri aynı oranda arttırdığımızda üretimdeki artış girdilerdeki artıştan daha az bir oranda gerçekleşiyor ise, bu durumda ölçeğe göre azalan getiri var demektir. Mesela; üretimde kullanılan tüm üretim faktörleri dört katına çıkarıldığında (%400 arttırıldığında), ürün miktarı iki kat (*0) artıyorsa bu üretim sürecinde ölçeğe göre azalan getiri söz konusudur.

SORU: Marjinal ürün hasılası nedir?

CEVAP: Marjinal ürün hasılası, bir girdiye ait marjinal fiziksel ürün miktarı ile ürünün piyasa fiyatının çarpımı sonucu elde edilen toplam parasal gelirdir.

SORU: İktisatçılar ve muhasebeciler kâr hesaplamasını nasıl yaparlar?

CEVAP: ârın hesaplanmasında iktisatçılar açık ve örtük maliyetlerin toplamından oluşan ekonomik maliyeti kullanırken, muhasebeciler kâr hesaplamasında sadece açık maliyetleri kullanır. Muhasebeciler tarafından hesaplanan muhasebe kârı; Muhasebe kârı = (toplam hasılat) – (toplam açık maliyetler) şeklinde hesaplanırken; iktisatçılar tarafından hesaplanan ekonomik kâr; Ekonomik kâr = (toplam hasılat) – (toplam açık maliyetler + toplam örtük maliyetler) veya Ekonomik kâr = (muhasebe kârı) – (toplam örtük maliyetler) olarak hesaplanır.

SORU: TFC'nin bir doğru şeklinde olmasının nedeni nedir?

CEVAP: TFC'nin bir doğru şeklini almasının nedeni, üretimin sıfır düzeyi de dâhil olmak üzere herhangi bir üretim düzeyinde toplam sabit maliyetlerin değişmeyip aynı seviyede kalıyor olmasıdır.

SORU: Firma, üretim düzeyini arttırabilmek için ne yapmalıdır?

CEVAP: Firma, üretim düzeyini arttırabilmek için üretim sürecinde kullandığı girdileri arttırmak zorundadır.

SORU: Örtük maliyet nedir?

CEVAP: Örtük maliyet gerçekte herhangi bir parasal ödeme yapılmayan ancak bir alternatiften vazgeçilmesi

nedeniyle ortaya çıkan maliyettir. İktisatçılar maliyet hesaplamalarına açık maliyetin yanında bu örtük maliyeti de dâhil etmektedirler. Kısaca örtük maliyetler firma sahiplerinin firmanın üretiminde kullandıkları kendi kaynaklarına ilişkin fırsat maliyetleridir. Örtük maliyetler muhasebeleştirilemeyen maliyetler olarak da çağrılır.

SORU: Emeğin ortalama fiziksel ürünü nedir?

CEVAP: Emeğin ortalama fiziksel ürünü, bir birim emek girdisi başına düşen ürün miktarı olarak tanımlanır ve APPL kısaltması ile gösterilir.

SORU: Ölçeğe göre sabit getiri hangi durumda söz konusudur?

CEVAP: Eğer üretim sürecinde tüm girdileri aynı oranda arttırdığımızda üretimdeki artış girdilerdeki artışla aynı oranda gerçekleşiyor ise, bu durumda ölçeğe göre sabit getiri var demektir. Örneğin; üretimde kullanılan tüm üretim faktörleri iki katına çıkarıldığında (*0 arttırıldığında), üretim miktarı da iki kat (*0) artıyorsa bu üretim sürecinde ölçeğe göre sabit getiri söz konusudur.

• —
74

SORU: Emeğin ortalama fiziki ürününün artmakta olduğu üretim bölgesinde ve emeğin ortalama fiziki ürününün azalmakta olduğu üretim bölgesinde AVC ne yönde hareket eder?

CEVAP: Emeğin ortalama fiziki ürününün artmakta olduğu üretim bölgesinde A VC azalmakta, emeğin ortalama fiziki ürününün azalmakta olduğu üretim bölgesinde AVC artmaktadır. APPL'nin maksimum olduğu ürün düzeyinde AVC minimumuna ulaşır.

SORU: Endüstri nedir?

CEVAP: Endüstri, aynı ürünü üreten firmalar topluluğudur.

SORU: Artan maliyetli endüstriler nedir?

CEVAP: Gerçek iş hayatında ise firmaların ATC eğrileri genişleme dönemlerinde yukarıya kayarken, daralma dönemlerinde aşağıya kaymaktadır. Firmanın uzun dönem ATC'sinin piyasa daralması ve genişlemesine uygun davranış sergileyen bu endüstriler artan maliyetli endüstrilerdir.

SORU: Fiyat alıcı kavramı nedir?

CEVAP: Üretim Fiyat alıcı, sattığı ürünün piyasa fiyatı üzerinde hiçbir kontrol gücü olmayan ve piyasada belirlenen fiyatı veri olarak alan satıcıdır. Rekabetçi bir piyasada üretici olan bir şirket fiyat alıcıdır, diğerleri gibi kârlarını çoklulaştırmayı amaçlar.

SORU: Kısa dönem firma arz eğrisi nedir? Nasıl elde edilir?

CEVAP: Her fiyat düzeyinde, arz edilen miktar, kabaca, firmanın kâr maksimizasyonu (veya zarar minimizasyonu) çıktısı olarak ifade edilebilir. Üretilen ilave çıktı, firmanın kârını artırıyor veya kayıplarını azaltıyorsa, firma daha çok çıktı üretme kararı verecektir. Aynı şekilde, eğer çıktı düzeyindeki bir birimlik azalma firma kârını artırıyor veya kaybını azaltıyorsa, firma çıktı miktarını azaltacaktır. Çıktı düzeyindeki ayarlamalar olası her değişimin kâr artırımı veya kayıp azaltımı ışığında devam eder. Piyasa fiyatındaki artış her seferinde firmanın artan miktarlarda çıktı üretmesi anlamındadır. Bu durumda minimum AVC'nin P'ye eşit olduğu nokta veri olmak üzere, MC eğrisinin bu nokta ve üzerindeki kısmı firmanın arz eğrisini oluşturacaktır. Çünkü firma denge üretim düzeyini belirlerken $MR = MC$ kuralını izler. Firma tam rekabette $P = MR$ olduğu için $P = MC$ eşitliğinden hareket ederek üretimini ayarlayacaktır. Dolayısıyla AVC'nin minimum düzeyi üzerindeki MC eğrisi firmanın arz eğrisidir.

SORU: Kısa dönemde kar maksimizasyonu nasıl gerçekleşir?

CEVAP: Kâr maksimizasyonu, bir firmanın marjinal gelirinin marjinal maliyete eşit olduğu durumdaki çıktı düzeyinde gerçekleşir. İlave çıktının maliyetten çok hâsılat sağlaması durumu devam ettikçe, firmanın kârı artacağından firma daha fazla üretim yapacaktır. Eğer ilâve çıktının marjinal maliyeti marjinal hasılatını aşıyorsa, firmanın kâr düzeyi, çıktı arttıkça azalacak veya kayıp artacaktır. Kâr maksimizasyonu koşulu olarak isimlendirilen bu genel kural tüm piyasalardaki firmalar için geçerlidir.

• —
6

SORU: Tam rekabet piyasasındaki firmaların marjinal maliyetleri niçin ortalama maliyetlerine eşittir? Fiyat düzeyi değişirse, bu eşitlik bozulur mu?

CEVAP: Tam rekabet piyasasındaki firma fiyat alıcıdır. Firma malın fiyatını değiştiremediği için firmanın ortalama ve marjinal hasılatı her çıktı düzeyi için sabittir

ve piyasa fiyatına eşittir. Fiyat düzeyi değişirse bu eşitlik bozulmaz. Eğer fiyat artarsa, ortalama maliyet ve marjinal maliyet de artar. Eğer fiyat düşerse, her iki maliyet de düşer.

7

SORU: Tam rekabet koşullarında firmaların kar düzeylerini kısa dönemde nasıl belirlerler?

CEVAP: Kâr düzeyinin belirleyicisi maliyet ve hâsılat düzeyleridir. Kısa dönemde yapısı ne olursa olsun tüm piyasalarda firmaların karşılaşacağı maliyetler aynıdır. Bu nedenle, tam rekabet koşullarında üretim yapan bir firma iki tür maliyetle karşılaşacaktır. Bu maliyetler; • Sabit maliyet ve • Değişken maliyettir. Firmanın hâsılat düzeyi ise, mevcut koşullar altında firmanın üretmeye karar verdiği çıktı miktarı ile piyasa tarafından belirlenen fiyatın çarpımına eşittir.

SORU: Tam rekabetçi firmalar gerçek yaşamda mevcut mudur?

CEVAP: Gerçek yaşamda tam rekabet piyasasının özelliklerini tümünü aynı anda taşıyan endüstriler nadirdir.

SORU: Marjinal hasılat nedir? Nasıl bulunur?

CEVAP: Marjinal hâsılat (MR), ilave çıktı miktarı nedeniyle toplam hâsılatta meydana gelen değişimdir. Tam rekabet piyasasında firmalar fiyat alıcı olduklarından, ilave bir birim çıktı ile elde edilecek hâsılat, ancak fiyat düzeyi kadar olacaktır. Dolayısıyla her ilave birimin toplam hâsılatı etkisi sadece piyasa fiyatı kadar olacaktır. Aşağıdaki eşitlikte bu durum basit bir denklem şeklinde özetlenmektedir: $MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{(P \times Q_2) - (P \times Q_1)}{(Q_2 - Q_1)} = P \times \frac{(Q_2 - Q_1)}{(Q_2 - Q_1)} = P$

10

SORU: Sabit maliyetli endüstrinin uzun dönem arzı nedir?

CEVAP: Sabit maliyetli endüstrinin genişlemesi veya daralması faktör fiyatlarını, dolayısıyla üretim maliyetlerini etkilemez. Grafiksel olarak firmaların piyasaya giriş veya çıkışı firmaların uzun dönem ATC eğrilerini kaydırmayacaktır. Bu durum, endüstrinin üretim faktörlerine olan talebin bu üretim faktörlerine olan toplam talebe kıyasla küçük olduğunda meydana gelir. Endüstri üretim faktörlerinin fiyatlarını ve

maliyetleri önemli derecede etkilemeksizin genişler veya daralır. Piyasaya girişler veya çıkışlar endüstri çıktı miktarını etkilemesine rağmen fiyat düzeyi, genellikle, ATC'nin minimumuna eşit olduğu başlangıç fiyat düzeyinde gerçekleşir. Tam rekabet piyasasında giriş ve çıkışların tamamlandığı çeşitli uzun dönem denge fiyat-miktar kombinasyonlarını gösteren eğriye uzun dönem arz eğrisi denir.

11

SORU: İktisatçılar endüstriyi kaç ayrı piyasa yapısı içerisinde gruplandırmakta ve incelemektedirler?

CEVAP: İktisatçılar endüstriyi dört ayrı piyasa yapısı içerisinde gruplandırmakta ve incelemektedirler. Bunlar; • Tam rekabet, • Tam monopol, • Monopolcü rekabet ve • Oligopoldür.

12

SORU: Bu dört piyasa yapısı rekabet düzeyi en çoktan en aza doğru nasıl sıralanabilir?

CEVAP: Bu dört piyasa yapısı rekabet düzeyi en çoktan en aza doğru şöyle sıralanarak kısaca açıklanabilir: • Tam rekabet standartize edilmiş (Her üreticinin çıktısının diğer üreticilerinkiyle tıpa tıpa aynı olmasıdır. Örneğin; buğday gibi) bir ürünün çok sayıda firma tarafından üretilmesiyle karakterize edilir. Yeni firmalar endüstriye çok kolay girebilir veya endüstriden aynı kolaylıkla çıkabilir. • Monopolcü rekabet farklılaştırılmış (mobilya, giysi, kitap gibi) ürün üreten nispi olarak çok, endüstri için yeterli sayıda firmayla karakterize edilir. Fiyat dışı rekabet stratejilerinin yaygın olarak kullanıldığı bu endüstriye hem girmesi hem de çıkması oldukça kolaydır. • Oligopol farklılaştırılmış (otomobil, beyaz eşya gibi) veya standardize edilmiş (demir, çelik gibi) ürünün az sayıda satıcısıyla karakterize edilir. Her firma rakiplerinin kararları tarafından etkilenir. Bu nedenle firmalar fiyatlarını ve çıktılarını belirlerken rakiplerinin kararlarını dikkate almak zorundadır. • Monopol ikamesi olmayan ürün veya hizmetin tek satıcısının (doğalgaz, elektrik veya su dağıtım şirketi gibi) olduğu piyasa yapısıdır. Yeni firmaların girişi engellendiği için, tek firma tüm endüstriyi kapsamaktadır. Monopol eşi olmayan tek ürünü ürettiği için ürün farklılaştırmasına gitmez.

13

SORU: Tam rekabet koşullarında firmaların piyasa fiyatı üzerinde kontrolleri var mıdır?

CEVAP: Tam rekabet koşullarında firmaların piyasa fiyatı üzerinde kontrolleri yoktur. Firmalar piyasa fiyatını kabullenirler.

14

SORU: Kısa dönemde tatil yörelerindeki oteller sezonun dışında neden faaliyette bulunmak istemezler?

CEVAP: Eğer piyasa fiyatı AVC'ye eşit olursa, firma değişken maliyetini karşılayabilmekte, ancak hiçbir çıktı düzeyi için sabit maliyetleri karşılayamamaktadır. Bu durumda, firma gelecekte fiyatların artacağına inanıyorsa, kısa dönemde üretimi geçici olarak durduracaktır. Örneğin; tatil yörelerindeki restoranlar, oteller ve kayak merkezleri gibi işletmeler tatil sezonunun dışında faaliyette bulunmazlar. Ancak bu piyasadan da çekip gitmezler. Sadece bir süre için işi geçici olarak bırakırlar.

15

SORU: Tam rekabetçi firmanın karşılaşacağı talep eğrisi nasıldır?

CEVAP: Tam rekabet koşulları altında, firmalarca üretilen malların birbirinin tam ikamesi olması ve firmaların fiyat belirleme gücünün olmaması nedeniyle, firmalar piyasa fiyatı dışında bir fiyattan mallarını veya hizmetlerini satamaz. Tam rekabet piyasasındaki firma eğer ürünün fiyatını artıracak olursa, ürününü satamayacaktır. Bunun sebebi, piyasadaki tüm alıcıların tam bilgiye sahip olmasıdır. Bu koşul altında, rasyonel tüketici birbirinin aynı olan mallardan birine daha fazla ödeme yapmayı kabul etmeyecektir. Dolayısıyla firmanın karşılaşacağı talep eğrisinin esnekliği sonsuz olacaktır. Tam rekabetçi firma fiyat alıcı olduğu için karşılaşacağı talep eğrisi tam esneklik.

16

SORU: Tam rekabet piyasasının özellikleri nelerdir?

CEVAP: Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının olması gerekir. Bu koşulun bir sonucu olarak, hiçbir alıcı ya da satıcı fiyatları etkileyemez ve firmalar birbirlerinden bağımsız hareket eder. Piyasada yer alan taraflar, yani alıcı ve satıcılar, piyasa arz ve talebini etkile- yemeyecek kadar küçüktür. Bu durum atomize koşulu olarak da adlandırılmaktadır. Piyasadaki firmalar tarafından satılan ürünler homojen olmalıdır. Bu piyasadaki her firma

tarafından satılan ürün, başka bir firma tarafından satılan ürünün tam ikamesidir. Homojenlik koşulu olarak da adlandırılan bu özellik nedeniyle, tüketiciler aynı olduklarına inandıkları ürünün, çok sayıda satıcıları arasında tercih yapabilir. Piyasadaki taraflar fiyat, kalite vb. konular hakkında tam bilgiye sahip olmalıdır. Açıklık ya da tam bilgi koşulu olarak da adlandırılan bu özellik çerçevesinde, tüketiciler seçeneklerin tümüne ait bilgiye sahiptir. Firmalar piyasaya çok kolay girebilmeli ve çıkabilmelidir. Örneğin; kaynaklar, kaynak akışkanlığını engelleyen kamusal düzenlemeler olmaksızın piyasanın içine veya dışına hareket edebilir. Bu durum mobilite koşulu olarak da isimlendirilmektedir.

17

SORU: Kısa dönemde normal (sıfır ekonomik) kâr nedir?

CEVAP: Normal (sıfır ekonomik) kâr bir endüstride firmaları o endüstride kalmak için tatmin edecek kadar yüksek, yeni firmaların endüstriye girişlerini teşvik edemeyecek kadar düşük olan kârdır. Bu üretim düzeyinde $ATC = P$ olduğu için firmanın birim başına normal üstü kâr sıfırdır. Firmanın normal kâr elde ettiği bu piyasa fiyatına başabaş fiyat denir. Bu fiyat düzeyinde firma başabaş noktasında üretim yapmaktadır. Bu fiyat düzeyinde firmanın çıktı düzeyini belirlediği noktaya ise kısa dönem başabaş noktası denir.

18

SORU: Kısa dönemde firmalar karlarını maksimize etmek ya da zararlarını minimize etmek için hangi durumlarla karşılaşır?

CEVAP: Kısa dönemde firmaların amacı ya kârlarını maksimize etmek ya da zararlarını minimize etmektir. Firma bu amacına, piyasada oluşan fiyata bağlı olarak ulaşacaktır. Piyasa fiyatı oluştuğunda, firma kendisini şu üç durumdan birinde bulacaktır: • Piyasa fiyatı ekonomik kâr yapabilecek kadar yüksektir. • Piyasa fiyatı firmanın faaliyetine devam edebileceği ancak zararda üretim yapabileceği düzeydedir. • Piyasa fiyatı firmanın en iyi tercihinin faaliyetini geçici olarak durdurması ve fiyat artışlarını beklemesini gerektirecek ya da piyasadan tamamen çıkacak düzeydedir.

19

SORU: Tam rekabet piyasasında firma çıktı kararını hangi kurala göre alır? Firma üretim kararı aldığı çıktı

düzeyinde kar mı, zarar mı yaptığına nasıl karar verecektir?

CEVAP: Tam rekabet piyasasındaki firma çıktı kararını $MC = MR$ kuralına göre verir. Bu çıktı düzeyinde firmanın $AR > ATC$ ise firma kârını maksimize eder. Eğer $AR < ATC$ ise bu durumda firma zarar yapar. Bu durumda kritik konu, firmanın zararını minimize etme gayreti içine mi gireceği, yoksa piyasadan çıkma kararı mı vereceğidir. Eğer $AR > AVC$ ise firma değişken maliyetlerini karşıladığı için piyasada kalma ve zararını minimize etmeye çalışacaktır. Eğer $AR < AVC$ ise firma hiçbir maliyetini karşılayamamaktadır ve piyasadan çıkma kararı verir.

SORU: Bu dört piyasa yapısı, firmaların hangi özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır?

CEVAP: Bu piyasa yapıları; • Piyasadaki firma sayısı, • Firmaların fiyat belirleme güçleri, • Satılan ürünün özelliği, • Firmanın uzun dönem kâr düzeyi, • Piyasaya giriş ve çıkış serbestlik düzeylerine göre sınıflandırılır. Sınıflandırmada kullanılan bu faktörler aynı zamanda rekabet koşullarının da belirleyicisidir.

•

21

SORU: Tam rekabetçi firma piyasa fiyatı arttıkça nasıl davranış sergiler?

CEVAP: Tam rekabetçi firma AVC 'nin minimum noktasının altındaki fiyat düzeylerinde işi bırakmakta ve piyasadan çekilmektedir. Buna karşın minimum $AVC = P$ düzeyinden itibaren fiyat arttıkça firma üretimini arttırmaktadır. Çünkü firma yüksek fiyat düzeylerinde, genellikle, kârlarını arttırmak için çıktı miktarlarını arttırmaktadırlar.

SORU: Tam rekabetçi firma uzun dönemde piyasa koşullarındaki değişikliğe bağlı olarak piyasaya girişler nasıl gerçekleşir?

CEVAP: Piyasa koşullarındaki değişikliğe bağlı olarak, firma ve piyasa dengesi değişecektir. İlk olarak normal üstü kâr oluşması durumunda piyasaya girişler incelenecektir. Tam rekabet koşullarının işlediği bir piyasada, kişilerin gelirlerinde bir artış olduğunu varsayalım. Arz ve talep bölümünden hatırlanacağı gibi, piyasa talep eğrisi sağa kayacaktır. Talepteki bu artış piyasa fiyatlarının yükselmesine neden olacaktır. Fiyat yükseldiğinde, ATC eğrisinin minimum düzeyi piyasa denge fiyatının altında kalacağından, tam rekabetçi

firma çıktı miktarını arttırarak, ekonomik kâr elde edilir. Firmanın kısa dönem yeni denge çıktı düzeyi oluşacaktır. Bu değişim sonunda firmanın elde edeceği kâr normalüstü ya da aşırı kâr yeni firmaların piyasaya girmesini sağlayacak, böylece daha çok çıktı üretilecektir. Piyasaya yeni firmaların girişi normalüstü kâr ortadan kalkıncaya kadar devam edecektir.

SORU: Toplam hasılat nedir? Nasıl bulunur?

CEVAP: Toplam hâsılat (TR), firmanın ürettiği mal ve hizmet miktarının (Q) piyasa fiyatlarıyla (P^*) değeridir. Bu durumda firmanın toplam hasılatı aşağıdaki formülle hesaplanır: $TR = Q \times P^*$

SORU: Ortalama hasılat nedir? Nasıl bulunur?

CEVAP: Ortalama hâsılat (AR), toplam hâsılatın çıktı miktarına bölünmesiyle belirlendiği için, fiyat her çıktı düzeyi için aynı olduğundan, toplam hâsılatın, çıktı miktarına bölünmesiyle yine piyasa fiyatına ulaşılır. Yani ortalama hâsılat, her çıktı düzeyi için aynıdır. Aşağıdaki eşitlik bu durumu özetlemektedir: $AR = TR/Q = Q \times P^*/Q = P^*$

SORU: Uzun dönemde firma dengesi nasıl gerçekleşir?

CEVAP: Firmalar kısa dönemde ölçeklerini ya da kapasitelerini değiştiremezler. Üretim düzeylerini, kapasite kullanım oranını değiştirerek ayarlar. Buna karşın, uzun dönemde tüm girdiler değişken olduğundan, firmalar ölçeklerini ya da kapasitelerini değiştirebilirler. Yeni firmalar piyasaya girebilir ya da zarar eden firmalar piyasadan çıkabilir. Uzun dönemde tam rekabet piyasasında faaliyet gösteren firma dengesi; $A TC$ 'nin minimum olduğu üretim düzeyinde gerçekleşir. Bu üretim düzeyi firma için optimum ölçek olup, firmanın tam kapasiteyle etkin olarak çalıştığını gösterir. Firmanın MC eğrisi daima ATC 'nin minimum noktasından geçtiğinden, uzun dönemde tam rekabetçi firmalardan hiçbiri aşırı kâr veya zarar durumunda bulunamaz. Piyasa giriş ve çıkışların tamamlandığı uzun dönemde piyasada varolan tüm firmalar sıfır ekonomik kâr elde eder. Bunun anlamı; $MC = MR = AR = P = \min ATC$ 'dir. Uzun dönemde sadece tek firma için değil, endüstrideki tüm firmalar için piyasa koşulları değişmediği sürece normal kâr düzeyinde oluşan dengede bir değişim olmaz. Böylece normal kâr düzeyinde mevcut firmalar piyasada kalırken, yeni firmaların bu piyasaya girişini teşvik edecek herhangi bir faktör yoktur. Dolayısıyla endüstri içinde de denge sağlanmış olur. Tüm firmalar için tesis optimum ölçekte

kurulur ve tam kapasiteyle çalışır. Bu etkin işleyiş sürecinde firmalar sadece normal kâr ile yetinmiş olur.

SORU: Tam rekabetçi endüstrinin uzun dönem arz eğrisinin özelliği nedir?

CEVAP: Bu sorunun yanıtı endüstrideki firma sayısı değiştiğinde endüstrideki firmaların maliyetlerinin bundan nasıl etkileneceğinde saklıdır. Etkilenmenin derecesi göre endüstrinin sabit maliyetli, artan maliyetli veya azalan maliyetli olduğu ifade edilir. Endüstrinin sabit, artan veya azalan maliyetli olması endüstrinin uzun dönem arz eğrisini şekillendirir.

SORU: Piyasaya giriş çıkışların tamamlandığı uzun dönem endüstri arz eğrisinin görünümü nasıldır?

CEVAP: Piyasaya giriş çıkışların tamamlandığı uzun dönemde firma sayısı değiştiğinde, endüstrideki firmaların maliyetlerinin etkilenme derecesine göre endüstrinin sabit maliyetli, artan maliyetli veya azalan maliyetli olduğu ifade edilir. Endüstrinin sabit, artan veya azalan maliyetli olması endüstrinin uzun dönem arz eğrisini şekillendirir: • Eğer sabit maliyetli endüstri ise uzun dönem arz eğrisi yatay eksene paralel; • Eğer artan maliyetli endüstri ise uzun dönem arz eğrisi pozitif; • Eğer azalan maliyetli ise uzun dönem arz eğrisi negatif eğimlidir.

SORU: Tahsis etkinliği nedir?

CEVAP: Tahsis etkinliği, herhangi bir piyasada tüketicilerin memnuniyetini azaltmaksızın üretim faktörlerinin bir başka piyasada kullanılmasının olanaksız olduğu duruma denir.

SORU: Tam rekabet piyasasında kaynaklar etkin olarak tahsis edilmiş midir?

CEVAP: Bilindiği gibi tam rekabet koşullarında fiyat marjinal maliyete eşittir. Bu nedenle tüm piyasalarda tam rekabet koşulları geçerliyse, kaynaklar etkin olarak tahsis edilmiş olacaktır.

SORU: Üretim etkinliği nedir?

CEVAP: Tam rekabet koşullarında işleyen firmalar uzun dönemde olabilecek en düşük maliyetle üretim yapmaktadır. Bu kaynakların etkin kullanıldığının bir göstergesidir. Firmalar uzun dönemde hayatta kalabilmek için uzun dönem ortalama maliyet eğrilerinin

minimum noktasında üretim yapmak zorundadırlar. Bu koşul üretim etkinliği olarak da isimlendirilir.

SORU: Üretim etkinliğin sağlandığı durumda, tüketici de firma maliyetlerini karşılamaya yetecek bir ödeme yapmak zorunda mıdır?

CEVAP: Üretim etkinliğinin sağlandığı durumda, tüketici de firma maliyetlerini karşılamaya yetecek bir ödeme yapma zorundadır. Bu iki koşul, firmaların uzun dönemde sadece normal (sıfır ekonomik) kâr yapabilecekleri anlamına gelir. Ayrıca piyasa fiyatı hiçbir firma tarafından ne gereksiz maliyetleri ne de aşırı kâra olanak verecek şekilde artırılmaz. Ortalama maliyetin minimize edilmesi durumu olan üretim etkinliğinin sağlanmış olması tüketici memnuniyetinin maksimum düzeyde sağlandığı anlamına gelmez.

SORU: Tam rekabetçi firma uzun dönemde piyasa koşullarındaki değişikliğe bağlı olarak piyasadan çıkışlar nasıl gerçekleşir?

CEVAP: Bu süre içinde bölgede yeni bir dikim atölyesinin açılması ya da var olan atölyelerden herhangi birisinin sektörden ayrılması söz konusu değildir. Uzun dönemde ise üretim faktörleri ve girdilerin kullanım miktarlarını kısıtlayan hiç bir engel kalmaz. Buna ilaveten rakip ve mevcut işletmeler ekonomik kâr durumlarını değerlendirerek üretim üretime katılmaya veya ayrılmaya karar verebilirler. Yukarıdaki örneğe göre atölye sahibi yeni bir tezgah ekleyip atölyesinin sermaye kapasitesini arttırması durumunda artık uzun dönem kararlarını uygulamış olmaktadır.

SORU: Uzun dönem arz eğrisi nedir?

CEVAP: Tam rekabetçi piyasada uzun dönemde meydana gelen denge noktalarına birleştiren eğrisi uzun dönem arz eğrisidir.

ARA SINAVDA NELER GELİR?

Arz esnekliğinin sıfır olması ne ifade eder?

İnelastik arz

Tam inelastik arz

Birim inelastik arz

Esnek arz

Tam esnek arz

Yanıt Açıklaması:

Arz esnekliğinin sıfır olması tam inelastik arzı gösterir.

2.Soru

Tercih yapmak veya karar almak durumunda olan bir iktisadi birimin kendi hedefine uygun biçimde hareket etmesine ne ad verilir?

- A
Rasyonel davranış
- B
Pasif davranış
- C
Saldırgan davranış
- D
Manipülatif davranış
- E
Atılğan davranış

Yanıt Açıklaması:

İktisadi düşünme tarzının temel ilkesi alıcıların rasyonel davrandıkları ilkesidir. Rasyonel davranış, tercih yapmak veya karar almak durumunda olan bir iktisadi birimin kendi hedefine uygun biçimde hareket etmesidir. Doğru cevap A'dır.

3.Soru

İhtiyaçlarımızı karşılayacak mal ve hizmetlerin üretilmesinde kullanılan şeylere ne denir?

- A
Kıtlık
- B
Kaynak
- C
Sermaye
- D
İş Gücü
- E
Toprak

Yanıt Açıklaması:

İhtiyaçlarımızı karşılayacak mal ve hizmetlerin üretilmesinde kullanılan şeylere "kaynak" denir.

4.Soru

Tüketicilerin ve üreticilerin arasında gerçekleşen ekonomik işlemleri yani birbirleriyle mal ve hizmet için alışverişte bulunduklarını ve karşılıklı bilgi edinmelerini kolaylaştıracı düzenlemelere ne ad verilir?

- A
Pazar
- B
Piyasa
- C
Denge
- D
Kıtlık
- E
Artık

Yanıt Açıklaması:

Tüketicilerin ve üreticilerin arasında gerçekleşen ekonomik işlemleri yani birbirleriyle mal ve hizmet için alışverişte bulunduklarını ve karşılıklı bilgi edinmelerini kolaylaştıracı düzenlemelere piyasa denir.

5.Soru

I-Bir ailenin gelirinin ne kadarlık kısmını tasarruf edeceği
II- Ülkedeki tasarruf miktarının üretim kapasitesi üzerinde yaratacağı etkiler
III-Para miktarındaki değişimler ile fiyatlardaki değişimler arasındaki ilişkilerin araştırılması
Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri makro iktisadın konuları arasında yer almaktadır?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız III
- C
I ve II
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

- Bir ailenin gelirinin ne kadarlık kısmını tasarruf edeceğine ilişkin kararı mikro iktisadın konuları arasında yer alır.
- Devlet getirdiği bu düzenlemenin etkilerinin incelenmesi mikro iktisadın konuları arasında yer alır.
- Ülkedeki tasarruf miktarının üretim kapasitesi üzerinde yaratacağı etkiler makro iktisadın konuları arasında yer alır.
- Firmanın kaç işçi çalıştıracağına ilişkin kararı mikro iktisadın konuları arasında yer alır.

İKTİSADA GİRİŞ 1

- Para miktarındaki değişmeler ile fiyatlardaki değişmeler arasındaki ilişkilerin araştırılması makro iktisadın konuları arasında yer alır.

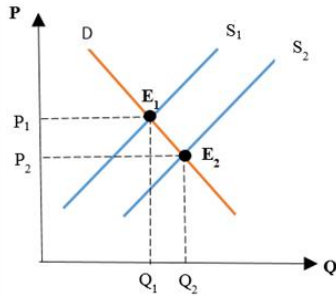
6.Soru

Piyasa dengedeysen, arz eğrisinin sağa doğru kayması durumunda denge fiyatı ve miktarı ilk duruma göre nasıl değişir?

- A
Denge fiyatı ve miktarı artar.
- B
Denge fiyatı ve miktarı azalır.
- C
Denge fiyatı artar, denge miktarı değişmez.
- D
Denge fiyatı düşer, denge miktarı artar.
- E
Denge fiyatı artar, denge miktarı azalır.

Yanıt Açıklaması:

Piyasa dengedeysen, arz eğrisinin sağa doğru kayması durumunda denge fiyatı düşer, denge miktarı artar.

7.Soru

Bir malın talebinin fiyat esnekliği 1'den küçük iken fiyattaki düşüşün ve artışın hasılat üzerindeki etkisi sırasıyla nasıl gerçekleşir?

- A
Hasılat düşer – hasılat artar
- B
Hasılat artar – hasılat düşer
- C
Hasılat değişmez – hasılat düşer
- D
Hasılat değişmez – hasılat artar
- E
Hasılat artar – Hasılat artar

Yanıt Açıklaması:

Talep esnekliği 1'den küçük, yani inelastik talep söz konusu iken fiyattaki düşüş hasılayı düşürecek, fiyattaki artış ise hasılayı arttıracaktır.

8.Soru

En çok karşılaşılan esneklik hesaplamaları hangisidir?

- A
Talep Esnekliği
- B
Arz Esnekliği
- C
Talep ve Arz Esnekliği
- D
Fiyat Esnekliği
- E
Talebin Fiyat Esnekliği

Yanıt Açıklaması:

Genel olarak esneklik; bir ekonomik değişkenin bir başka ekonomik değişkene karşı olan duyarlılığının ölçüsüdür. Bu durumda ekonomik değişken türü kadar çok sayıda farklı esneklik kavramları ile karşılaşılır. Ancak en çok karşılaşılan esneklik hesaplamaları talep ve arz için yapılmaktadır.

9.Soru

Aşağıdakilerden hangisi talebi etkileyen faktörlerden birisi **değildir**?

- A
Fiyat
- B
Beklentiler
- C
Tüketici sayısı
- D
Teknoloji
- E
Zevk ve tercihler

Yanıt Açıklaması:

Talebi etkileyen faktörler sırasıyla: ilgili malın fiyatı, ilişkili olan malların fiyatı, tüketici zevk ve tercihleri, tüketici beklentileri ve tüketici sayısıdır. Teknoloji talebi etkileyen bir faktör değildir. arzı etkileyen faktörlerden birisidir.

10.Soru

A malının fiyatı 60 TL iken talep edilen miktar 500 birim, A malının fiyatı 50 TL'ye düştüğünde talep edilen miktar 600 birimdir. Buna göre A malının yay esnekliği değeri kaçtır?

İKTİSADA GİRİŞ 1

- A
-3
- B
-2,5
- C
-2
- D
-1,5
- E
-1

Yanıt Açıklaması:

$$E^d = \frac{\frac{Q_1 - Q_0}{Q_1 + Q_0}}{\frac{P_1 - P_0}{P_1 + P_0}}$$

$$E^d = \frac{\frac{600 - 500}{600 + 500}}{\frac{50 - 60}{50 + 60}} = \frac{\frac{100}{1100}}{-\frac{10}{110}} = -1$$

11.Soru

Özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyetini de kabul eden, piyasa mekanizmasının yanında müdahaleyi de içine sindirebilen, fiyat mekanizmasının yanında merkezi planları da uygulama çabası içinde olan iktisadi sistem aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Kapitalist sistem
- B
Liberal iktisat sistemi
- C
Serbest piyasa sistemi
- D
Kumanda ekonomileri sistemi
- E
Karma ekonomik sistem

Yanıt Açıklaması:

Karma ekonomik sistem; özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyetini de kabul eden, piyasa mekanizmasının yanında müdahaleyi de içine sindirebilen, fiyat mekanizmasının yanında merkezi planları da uygulama çabası içinde olan bir sistem niteliği taşımaktadır. Doğru yanıt E şıkkıdır.

12.Soru

10 adet makinanın bulunduğu bir atölyede 40. işçiye kadar istihdam edilen her yeni işçi sayesinde üretimdeki artış miktarı bir önceki işçinin istihdam edilmesinden kaynaklı üretim artışından daha yüksektir. Fakat 41. ve daha sonraki işçilerin istihdamı üretimdeki artış miktarının giderek düşmesine yol açmaktadır. Bu durumu açıklamakta kullanılan terim aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Azalan verimler
- B
Artan maliyetler
- C
Azalan fayda
- D
Arz şoku
- E
Talep şoku

Yanıt Açıklaması:

Bahsedilen durumun nedeni azalan verimler yasasıdır. Belirli bir işçi/makine oranının üstünde işçi istihdamı, diğer işçilerin çalışmasına engel olunması, bazı işçilerin boşa kalması, mekanın yetersiz kalması gibi sonuçlar doğurabilmekte ve bu nedenle marjinal ürün düşmektedir.

13.Soru

Mevcut üretim faktörleri ve üretim teknolojisi veri iken belirli bir dönemde ekonominin maksimum düzeyde üretilbileceği çeşitli çıktı bileşimlerini gösteren eğriye ne ad verilir?

- A
Üretim imkânları eğrisi
- B
Farksızlık eğrisi
- C
Toplam fayda eğrisi
- D
Gelir tüketim eğrisi
- E
Engel eğrisi

Yanıt Açıklaması:

Sabit teknoloji ve tüm kaynakların kullanılması ile üretilbilecek tüm olası mal üretim bileşimlerini gösteren eğriye üretim imkânları eğrisi adı verilir.

14.Soru

İKTİSADA GİRİŞ 1

Aşağıdakilerden hangisi, bir maldan bir birim daha fazla üretmek için diğer maldan ne ölçüde vazgeçilmesi gerektiğini ifade eden kavramdır?

- A
Marjinal maliyet oranı
- B
Marjinal verimlilik oranı
- C
Esneklik oranı
- D
Marjinal dönüşüm oranı
- E
Değişim oranı

Yanıt Açıklaması:

Bir maldan bir birim daha fazla üretmek için diğer maldan ne ölçüde vazgeçilmesi gerektiğini gösteren oran marjinal dönüşüm oranıdır.

15.Soru

I. İktisatçıların birbirleri arasındaki anlaşmazlığın büyük bir bölümü pozitif sorunlardan ziyade normatif sorunlarla ilgilidir.

II. Normatif iktisat, iktisadın ne olduğunu belirlemeye çalışan ve değer yargısı içermeyen bölümdür.

III. Pozitif iktisat, toplumsal refahın en üst düzeyde sağlanabilmesi için ne olması gerektiğini inceler.

Pozitif ve normatif analiz yöntemleri ile ilgili verilenlerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
I ve II
- D
I ve III
- E
II ve III

Yanıt Açıklaması:

Pozitif iktisat, iktisadın ne olduğunu belirlemeye çalışan ve değer yargısı içermeyen bölümdür. Normatif iktisat, toplumsal refahın en üst düzeyde sağlanabilmesi için ne olması gerektiğini inceler. İktisatçıları arasındaki anlaşmazlığın büyük bir bölümü normatif sorunlarla ilgilidir.

Cevap A şıkkıdır.

16.Soru

A firması 300 adet üretim yaptığında toplam maliyet 5000, 500 adet üretim yaptığında ise toplam maliyet 7000 olmaktadır. Buna göre A firmasının toplam sabit maliyeti kaçtır?

- A
1000
- B
2000
- C
3000
- D
4000
- E
4500

Yanıt Açıklaması:

Toplam sabit maliyet "F", her bir ürünün marjinal maliyeti "x" olsun. Bu durumda 300 ve 500 adet üretim miktarları için:

$$F + 300x = 5000$$

$$F + 500x = 7000$$

denklemleri kurulacaktır. Alttaki (500 birim üretim) denklemini $F + 300x + 200x = 7000$ şeklinde yazmak mümkündür. $F + 300x$ yerine ilk denklemden 5000 rakamını ikame edersek: $5000 + 200x = 7000$ olacaktır. Buradan $x = 10$ olacaktır. Bu değeri ilk denklemde yerine koyarsak $F = 2000$ olacaktır.

17.Soru

İhtiyaçları tatmin etmede kullanılan kaynakların arzulanan miktarı karşılamakta yetersiz kaldığı duruma ne ad verilir?

- A
Denge
- B
Kıtlık
- C
Fayda
- D
Değer
- E
Rant

Yanıt Açıklaması:

İhtiyaçları tatmin etmede kullanılan kaynakların arzulanan miktarı karşılamakta yetersiz kaldığı durum kıtlık olarak tanımlanır.

18.Soru

İKTİSADA GİRİŞ 1

A malının fiyatı 30 liradan 60 liraya çıktığında B malından talep edilen miktar 20 birimden 10 birime düşmektedir. Buna göre A ve B malları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A
- A ve B ikame mallardır.
- B
- A ve B tamamlayıcı mallardır.
- C
- A ve B alakasız mallardır.
- D
- A zorunlu maldır.
- E
- B Giffen maldır.

Yanıt Açıklaması:

$$e = \frac{\Delta Q_b}{\Delta P_a} \cdot \frac{P_a}{Q_b} = \frac{10 - 20}{60 - 30} \cdot \frac{30}{20} = -0.5$$

Bu iki malın çapraz talep esnekliği negatif çıktığı için A ve B tamamlayıcı mallardır.

19.Soru

- I. İçinde yaşanılan dünyayı anlamak
 - II. İktisat öğrenmenin insanları ekonomide daha rasyonel ve daha katılımcı olmaya yöneltmesi
 - III. Ekonomi politikalarının sınırlarını ve potansiyelini anlamamıza olanak sağlaması
- Yukarıdakilerden hangileri iktisadi öğrenmek için sebep olarak gösterilebilir?

- A
- Yalnız I
- B
- Yalnız II
- C
- Yalnız III
- D
- I ve III
- E
- I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Bahsedilenlerin tümü iktisadi öğrenmek için geçerli sebeplerdir.

20.Soru

Bir malın fiyatı %10 azaldığında talebi %15 artıyorsa, bu malın talebinin fiyat esnekliği kaçtır?

- A
- 0,5
- B
- 1,25
- C
- 1,5
- D
- 1,75
- E
- 2,5

Yanıt Açıklaması:

Talebin fiyat esnekliği; bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimin o malın fiyatındaki yüzde değişmeye oranı olarak tanımlandığına göre, iki değeri birbirine oranlarsak 1,5 değerini buluruz. Söz konusu malın talebinin fiyat esnekliği 1,5'tur. Doğru cevap C'dir.

1.Soru

Aşağıdakilerden hangisi veri fiyat düzeyinde talep edilen miktarın arz edilen miktardan fazla olma durumudur?

- A
- Fayda
- B
- Kıtlık
- C
- Değer
- D
- Denge
- E
- Rant

Yanıt Açıklaması:

Veri fiyat düzeyinde talep edilen miktarın arz edilen miktardan fazla olma durumuna kıtlık adı verilir.

2.Soru

- I. Eylemin olası yarar ve maliyetlerinin göz önüne alınır.
 - II. Maliyetler ve yararlar her kişi için aynı olduğunu varsayar.
 - III. Yararlarda veya katlanılan maliyetlerde olan bir değişme tercihleri etkiler.
- Verilenlerin hangisi ya da hangileri ktisadi düşünme tarzı kararların nasıl alındığına ilişkin bazı varsayımlar arasındadır?

- A
Yalnız I
B
Yalnız II
C
I ve II
D
I ve III
E
II ve III

Yanıt Açıklaması:

İktisadi düşünme tarzı kararların nasıl alındığına ilişkin bazı varsayımlar da içerir. İktisatçılar karar alınırken bir eylemin olası yarar ve maliyetlerinin göz önüne alındığını kabul ederler. Maliyetler ve yararlar kişiden kişiye farklılık gösterdiği için kararlar da farklılık gösterebilir. Karar alma sürecinin bu özelliği belirli iken, elde edilen yararlarda veya katlanılan maliyetlerde meydana gelecek bir değişme, tercihleri etkileyecektir.

Cevap D şıkkıdır.

3.Soru

Bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığının ölçüsünü belirten ifade aşağıdakilerden hangisini tanımlamaktadır?

- A
Arz esnekliği
B
Fiyat esnekliği
C
Talebin fiyat esnekliği
D
Tam inelastik talep
E
Birim esnek talep

Yanıt Açıklaması:

Belirli bir talep eğrisi ya da talep şedülü ile ilişkili olan ve bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığının ölçüsü olan talebin fiyat esnekliği; belirli bir talep eğrisi için malın fiyatı dışındaki diğer şeylerin değişmediği kabul edilir. Fiyat değiştiği zaman talep edilen miktarın ne kadar değiştiğinin ölçüsü talep fiyat esnekliğidir.

4.Soru

"Temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır. Hükümetin kontrolünü elinde bulunduranlar merkezi plan çerçevesinde insanların ne

yapacağını, üretim ve tüketim tercihlerini ve gelirin bölüşümünü kontrol altında tutarlar."Tanıma ait cevap aşağıdaki seçeneklerden hangisidir?

- A
Tercihler ve Tüketici Dengesi
B
Artan Fırsat Maliyet
C
Karma ekonomik sistem
D
Kumanda Ekonomileri Sistemi
E
Toplam ve Marjinal Fayda

Yanıt Açıklaması:

Kumanda Ekonomileri Sistemi

Kumanda ekonomileri ya da merkezi plan ekonomilerinde, temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır. Hükümetin kontrolünü elinde bulunduranlar merkezi plan çerçevesinde insanların ne yapacağını, üretim ve tüketim tercihlerini ve gelirin bölüşümünü kontrol altında tutarlar.

5.Soru

Bir iktisadi olguyu etkileyen çok sayıda faktörden sadece bir tanesinin değiştiği, diğer faktörlerin ise değişmediğini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Rasyonel davranış varsayımı
B
Ceteris Paribus
C
Nedensellik
D
Marjinal analiz
E
İndirgeme

Yanıt Açıklaması:

Diğer şartlar sabitken (Ceteris Paribus) varsayımı: Bir iktisadi olguyu etkileyen çok sayıda faktörden sadece bir tanesinin değiştiği, diğer faktörlerin ise değişmediği varsayımdır.

6.Soru

Bir tüketicinin geliri 10,000 TL'den 15,000'e yükseldiğinde kırmızı et tüketimi 30 kg'dan 45 kilograma yükseliyorsa gelir esnekliği kaçtır?

İKTİSADA GİRİŞ 1

- A
-1/2
B
-1
C
1/2
D
1
E
2

Yanıt Açıklaması:

Gelir esnekliğini şu formülle hesaplarız. $Q2-Q1/Q1 / I2-I1/I1$

$$45-30/30=1/2$$

$$20,000-10,000/10,000= 1$$

Gelir esnekliği 1/2 olarak bulunur. Doğru cevap C seçeneğidir.

7.Soru

Gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallara ne ad verilmektedir?

- A
Düşük Mallar
B
Lüks Mallar
C
İkame Mallar
D
Normal Mallar
E
Tamamlayıcı Mallar

Yanıt Açıklaması:

Gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallar normal mallar olarak adlandırılır.

8.Soru

Talebin fiyat esnekliğinin 1 'den küçük olması durumunda fiyattaki düşüşün toplam hasılat üzerinde yaratacağı etki aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Toplam hasılat değişmez
B
Toplam hasılat düşer
C
Toplam hasılat artar
D
Toplam hasılat maksimum olur
E

Toplam hasılat minimum olur

Yanıt Açıklaması:

Talebin fiyat esnekliğinin 1 'den küçük olması durumunda esnek olmayan talep söz konusudur. Yani; fiyattaki yüzde değişme miktardaki yüzde değişmeden daha büyük olacaktır. Bu durumda fiyatta meydana gelen bir düşme toplam geliri ya da toplam hasılatı azaltacaktır.

9.Soru

Talep kayması ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

A

Fiyatta meydana gelen değişme talep edilen mal miktarı bakımından bir etki yaratır.

B

Talep eğrisinin bir bütün olarak eski konumuna göre sağa kayması talebin azalmasını göstermektedir.

C

Talep eğrisinin bir bütün olarak eski konumuna göre sağa kayması talebin artması anlamına gelmektedir.

D

Talep; fiyat dışında başka değişkenlerden de etkilenmektedir.

E

Tüketicinin geliri, zevkleri, beklentileri, tüketici sayısı ve ilişkili malların fiyatları değişkenlerinden de etkilenmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Fiyatta meydana gelen değişme talep edilen mal miktarı açısından etki yaratmaktadır. Talep fiyat dışında tüketici zevkleri, beklentileri, geliri, tüketici sayısı ve ilgili malların fiyatları değişkenlerde talep eğrisindeki kaymalara neden olmaktadır.

10.Soru

Verilenlerden hangisi makro iktisadın araştırma konuları arasında yer alır?

A

Gelir Dağılımı

B

Ekonomik Büyüme

C

Üretim

D

Fiyatlar

E

Kaynak Dağılımı

Yanıt Açıklaması:

Makro iktisat; milli gelir, para, bankacılık, enflasyon, ekonomik büyüme gibi makro konuları inceler. Cevap B şıkkıdır.

11.Soru

I. Üretim imkânları sınırı eğrisi üzerindeki belirli noktalar etkin üretim bileşimlerini gösteren noktalar.

II. Üretim imkânları sınırı eğrisi; kıtlığın sonuçlarını ekonomideki tercihleri ve hertercihin alternatif maliyetini göstermektedir.

III. Mevcut üretim faktörleri veri iken belirli bir dönemde ekonominin maksimum düzeyde üretebileceği çeşitli çıktı bileşimlerini gösterir.

Üretim olanakları sınırı ile ilgili verilenlerden hangisi veya hangileri doğrudur?

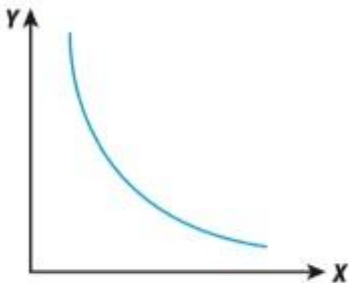
- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
I ve II
- D
I ve III
- E
II ve III

Yanıt Açıklaması:

Üretim imkânları sınırı eğrisi, mevcut üretim faktörleri ve üretim teknolojisi veri iken belirli bir dönemde ekonominin maksimum düzeyde üretebileceği çeşitli çıktı bileşimlerini gösterir. Üzerindeki her nokta etkin üretim bileşimlerini gösteren noktalar. Üretim imkânları sınırı eğrisi; kıtlığın sonuçlarını ekonomideki tercihleri ve her tercihin alternatif maliyetini göstermektedir.

Cevap B şıkkıdır.

12.Soru

Yukarıda verilen eğrinin eğimi aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A
Artan pozitif eğim
- B
Azalan pozitif eğim
- C
Artan negatif eğim
- D
Azalan negatif eğim
- E
Eğimi sabittir.

Yanıt Açıklaması:

Eğri azalan negatif eğime sahiptir.

13.Soru

- I. Gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallar
- II. Diğer şeyler sabit iken tüketicinin, fiyatı artan mal yerine onun yerine kullandığı mallar
- III. Gelir arttıkça talebi azalan ve gelir azaldıkça talebi artan mallar

Yukarıda açıklamaları verilen mal türleri aşağıdakilerden hangisinde doğru sırada verilmiştir?

- A
I-Düşük Mallar, II-İkame Mallar, III-Normal Mallar
- B
I-İkame Mallar, II-Normal Mallar, III-Düşük Mallar
- C
I-Normal Mallar, II-İkame Mallar, III-Düşük Mallar
- D
I-İkame Mallar, II-Düşük Mallar, III-Normal Mallar
- E
I-Normal Mallar, II-Düşük Mallar, III-İkame Mallar

Yanıt Açıklaması:

Gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallar normal mallar olarak adlandırılır. Ancak bazı mallar vardır ki gelir arttıkça talebi azalan ve gelir azaldıkça talebi artan, bu mallar da düşük mallar olarak adlandırılır. İkame Etkisi; diğer şeyler sabit iken tüketicinin, fiyatı artan mal yerine onun ikamesi olan malı kullanması olarak tanımlanır. Bu nedenle cevap C'dir.

14.Soru

Özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyetini de kabul eden, piyasa mekanizmasının yanında müdahaleyi de içine sindirebilen, fiyat mekanizmasının yanında merkezi planları da uygulama çabası içinde olan sistem hangisidir?

İKTİSADA GİRİŞ 1

- A
Kumanda ekonomileri sistemi
- B
Piyasa ekonomileri sistemi
- C
Fiyat sistemi
- D
Karma ekonomiler sistemi
- E
Merkezi plan ekonomileri sistemi

Yanıt Açıklaması:

Karma ekonomiler sistemi: Özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyetini de kabul eden, piyasa mekanizmasının yanında müdahaleyi de içine sindirebilen, fiyat mekanizmasının yanında merkezi planları da uygulama çabası içinde olan sistemdir.

15.Soru
Diğer faktörler sabitken, iş gücü maliyetinin azalması durumunda aşağıdakilerden hangisi gerçekleşir

- A
Talep eğrisi sağa kayar
- B
Talep eğrisi sola kayar
- C
Arz eğrisi sağa kayar
- D
Arz eğrisi sola kayar
- E
Arz eğrisi değişmez

Yanıt Açıklaması:

Bir malı üretmek için birtakım girdiler kullanılır. Diğer koşulların ve mal fiyatının değişmediği durumda, üretim sürecinde kullanılan girdilerden birinin fiyatının düşmesi, üretim maliyetlerinde bir düşüş meydana getirecektir. Üretim maliyetlerin de meydana gelen bu düşüş, kârlılığı artıracak ve üreticilerin piyasaya sunacağı mal miktarı artacak yani arz artacaktır. Bunun sonucunda arz eğrisi sağa kayacaktır.

16.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kumanda ekonomileri sisteminin özelliklerinden biri değildir?

- A
Merkezi plan ekonomileri olarak da tanımlanmaktadırlar.
- B
Bu sistemde temel koordinasyonu piyasada belirlenen

fiyatlar sağlamaktadır.

C
Temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır.

D
Çoğu fiyatlar hükümet tarafından belirlenir ve ekonomide etkinsizliklerin ortaya çıkmasına neden olur.

E
Yaygın olan kamu mülkiyeti insanlar için bir teşvik unsuru oluşturmaktadır.

Yanıt Açıklaması:

Kumanda ekonomileri ya da merkezi plan ekonomilerinde temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır. Hükümetin kontrolünü elinde bulunduranlar merkezi plan çerçevesinde insanların ne yapacağını, üretim ve tüketim tercihlerini ve gelirin bölüşümünü kontrol altında tutarlar. Temel koordinasyonu piyasada belirlenen ve fiyatlar tarafından sağlanması ise piyasa ekonomisi sisteminin temel varsayımdır.

17.Soru

Tercih yapmak veya karar almak durumunda olan bir iktisadi birimin kendi hedefine uygun biçimde hareket etmesi hangi iktisadi düşünme tarzına girer?

- A
Karar alma
- B
Marjinal analiz
- C
Rasyonel davranış
- D
Mikro iktisat
- E
Tümleme yanılgısı

Yanıt Açıklaması:

Tercih yapmak veya karar almak durumunda olan bir iktisadi birimin kendi hedefine uygun biçimde hareket etmesi rasyonel davranıştır.

18.Soru

Aşağıdakilerden hangisi diğer şeyler sabitken, yüksek fiyat düzeylerinde malın arz edilen miktarının yüksek olmasını; düşük fiyat düzeylerinde ise malın arz edilen miktarının düşük olmasını ifade etmektedir?

- A
Talep Kanunu

İKTİSADA GİRİŞ 1

B
Arz Kanunu
C
İkame Etkisi
D
Gelir Etkisi
E
Piyasa Kanunu

Yanıt Açıklaması:

Arz Kanunu; diğer şeyler sabitken, yüksek fiyat düzeylerinde malın arz edilen miktarının yüksek olmasını; düşük fiyat düzeylerinde ise malın arz edilen miktarının düşük olmasını ifade eder. Yani bu kanun bize arz edilen mal miktarının fiyatla aynı yönlü bir ilişki içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

19.Soru

Bir öğrenci iktisat çalışmak için haftada 6 saat yerine 7 saat çalışmayı tercih etmiştir. Bunun sonucunda sınavından yüksek not almıştır. Bu öğrenci aşağıdakilerden hangisine uygun davranmıştır?

A
Marjinal analiz
B
Azalan marjinal fayda
C
Rasyonel davranış
D
Fayda
E
Tümdengelim

Yanıt Açıklaması:

İktisadi düşünme tarzı marjinal analiz adını verdiğimiz bir analiz yöntemini de kapsar. Marjinal analiz, mevcut şartlar değiştiğinde ortaya çıkacak durumun incelenmesidir. Öğrenci burada marjinal analiz yapmıştır.

20.Soru

Çok susadığımızda içtiğimiz ilk bardak su ile beşinci bardak sudan aldığımız hazzın aynı olmaması aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

A
Azalan toplam fayda
B
Sabit toplam fayda
C

Artan marjinal fayda
D
Sabit marjinal fayda
E
Azalan marjinal fayda

Yanıt Açıklaması:

Marjinal fayda, belirli bir zaman diliminde bir maldan, bir birim daha fazla tüketilmesi sonucunda ortaya çıkan toplam faydadaki değişme olarak tanımlanır. Kısaca ilave tüketilen birimin sağladığı fayda *marjinal faydadır*. Toplam fayda belirli bir düzeye kadar her ilave birim ile artmaktadır. Ancak bu artış, azalarak devam etmektedir. Hatta toplam fayda en yüksek düzeye ulaştıktan sonra ilave tüketimin toplam faydaya katkısı negatif değer almaktadır. Dolayısıyla tüketici *azalan marjinal fayda* ile karşı karşıyadır.

1.Soru

Üretimde kıt kaynakların kullanıldığı, insan ihtiyaçlarını karşılama özelliğine sahip fiziki varlığı olan ürünler aşağıdakilerden hangisidir?

A
Mal
B
Sermaye
C
Hizmet
D
Marjinal analiz
E
Milli hasıla

Yanıt Açıklaması:

Üretimde kıt kaynakların kullanıldığı, insan ihtiyaçlarını karşılama özelliğine sahip fiziki varlığı olan ürünler mal olarak tanımlanmaktadır.

2.Soru

Otobüs ve tren yolculuğu ikame hizmetlerdir. Eğer tren bileti fiyatları artarsa denge otobüs bileti miktarı ve fiyatında nasıl bir değişim olur?

A
Denge miktarı ve denge fiyatı artar.
B
Denge miktarı ve denge fiyatı düşer.
C
Denge fiyatı artar, denge miktarı değişmez.
D
Denge fiyatı düşer, denge miktarı değişmez.

E

Denge fiyatı artar, denge miktarı düşer.

Yanıt Açıklaması:

Otobüs ve tren biletleri ikame mallar olduğu için tren fiyatının artması otobüs yolculuğuna talebi artırır. Talep artışı neticesinde hem denge fiyatı hem denge miktarı artar.

3.Soru

Aşağıdakilerden hangisi piyasa talep eğrisinin tanımıdır?

A

Diğer şeyler değişmez iken, talep edilen mal miktarı ile malın fiyatı arasındaki ilişkiyi yansıtır

B

Belirli bir zaman diliminde farklı fiyat düzeylerinde piyasada etkileşimde bulunan tüm tüketicilerin talep ettikleri mal miktarını gösteren tablodur

C

Bireysel tüketici talep eğrilerinin yatay olarak toplanmasıdır

D

İki tüketicinin farklı fiyat düzeylerindeki talep miktarlarının toplanmasıdır

E

Talep eğrisi üzerindeki bir hareket, fiyat düzeyindeki bir değişmeyi ifade eder ve o da talep edilen mal miktarının değiştiğini gösterir

Yanıt Açıklaması:

Piyasa talep eğrisi: Bireysel tüketici talep eğrilerinin yatay olarak toplanmasıdır.

4.Soru

Aşağıdakilerden hangisi esneklik terminolojisinin unsurlarından biri değildir?

A

Esneklik katsayısının olası en düşük değeri sıfırdır.

B

$Ed = 0$ (sıfır) olması durumunda fiyattaki bir değişme talep edilen miktarda hiçbir değişmeye neden olmayacaktır.

C

Esneklik katsayısının alabileceği olası en yüksek değer sonsuza yaklaşmaktadır.

D

Esneklik değerinin sonsuz olması halinde talep tam esnek talep olarak tanımlanır.

E

Esneklik sonsuz bir değer alamaz.

Yanıt Açıklaması:

Esneklik katsayısının olası en düşük değeri sıfırdır, 0 (sıfır) olması durumunda fiyattaki bir değişme talep edilen miktarda hiçbir değişmeye neden olmayacaktır. Esneklik katsayısının alabileceği olası en yüksek değer sonsuza yaklaşmaktadır. Esneklik değerinin sonsuz olması halinde talep tam esnek talep olarak tanımlanır.

5.Soru

Kıtlık ya da aşırı talep aşağıdaki hangi durumda ortaya çıkar?

A

Tüketicilerin gelirinin çok yükselmesi

B

Talep edilen miktarın arz edilen miktardan yüksek olması

C

Mal arzının sabit olduğu

D

Mal talebinin sabit olduğu

E

Fiyatlara sınır konulduğu

Yanıt Açıklaması:

Kıtlık ya da aşırı talep veri fiyat düzeyinde talep edilen miktarın arz edilen miktardan fazla olma durumudur.

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisi serbest maldır?

A

Kalem

B

Hava

C

Yol

D

Kitap

E

Cep telefonu

Yanıt Açıklaması:

Serbest mallar doğada her istenildiğinde bulunabilen ve bedel ödmeden elde edilebilen mallardır. Hava iktisadın konusu olmayan serbest mal kategorisinde yer almaktadır.

7.Soru

Veri fiyat düzeyinde arz edilen miktarın talep edilen miktardan fazla olması durumuna ne ad verilir?

A

Arbitraj
B
Kıtlık
C
Denge
D
İkame
E
Artık

Yanıt Açıklaması:

Aşırı arz ya da artık, veri fiyat düzeyinde arz edilen miktarın talep edilen miktardan fazla olma durumudur.

8.Soru

Bir firmanın en az bir veya daha fazla üretim girdisini değiştiremediği süreye ne ad verilir?

A
Uzun dönem
B
Kısa dönem
C
Orta dönem
D
Uyum dönemi
E
Değişken dönem

Yanıt Açıklaması:

Üretim girdilerinden en az birinin sabit kaldığı döneme kısa dönem denir. Kısa dönemde genellikle sermaye sabit, emek değişkendir.

9.Soru

- I. Tüketicinin Geçmişi
- II. Tüketicinin Çevresi
- III. Psikolojik Faktörler

Yukarıda sayılan değişkenlerden hangisi ya da hangileri talebi etkileyen zevk ve tercih değişkenlerindendir?

A
Yalnız I
B
Yalnız II
C
Yalnız III
D
I-II
E
I-II-III

E
I-II-III

Yanıt Açıklaması:

Zevk ve tercihler; tüketicinin geçmişi, çevresi, psikolojik faktörler gibi birçok değişken tarafından etkilenir. Tüketicinin zevkleri de talep eğrisini kaydıran diğer bir etkidir. Bir mala ilişkin diğer şartlar değişmezken, tüketicinin o malın tüketilmesinden daha çok zevk duyması ya da o malın tüketilmesi yönünde bir eğiliminin olması durumunda o malın talebi artacak yani talep eğrisi sağa kaydıracaktır. Bu nedenle doğru cevap E'dir.

10.Soru

Birey X markasının Y markasına göre daha üstün olduğunu belirledikten sonra Y markasını satın almaya devam ediyorsa iktisadi düşünme tarzında yapılan hatalardan hangisine düşmüş olur?

A
Korelasyon hatası
B
Bireysel yanılğı
C
İrrasyonel davranış
D
Nedensellik hatası
E
Tümleme yanılığısı

Yanıt Açıklaması: Rasyonel davranış, tüketiciöleröin asla yanlış karar vermeyeceklerö anlamına gelmemektedir. Tüketiciö yeniö piyasaya sürölmüş veya kalitesöi iyileştirilmiş Y markasını deneyebilir ve sonuçta yanlış bir tercihte bulunduğunu anlayabilir. Bu türden denemeler tüketicinin rasyonel olmayan bir tercih yaptığı anlamına gelmez. Ancak X markasının Y markasına göre daha üstün olduğunu belirledikten sonra Y markasını satın almaya devam etmek rasyonel olmayan (irrasyonel) bir tercihtir.

11.Soru

Aşağıdakilerden hangisi mikro iktisadın temel konuları arasındadır?

A
Para
B
Bankacılık
C

İKTİSADA GİRİŞ 1

Fiyatlar
D
Enflasyon
E
Büyüme

Yanıt Açıklaması:

Fiyatlar, mikro iktisadın temel konuları arasındadır.

12.Soru

A malının fiyatı 10 TL iken talep edilen miktar 300 birim, A malının fiyatı 12 TL'ye yükseldiğinde talep edilen miktar 240 birimdir. Buna göre A malının talebinin fiyat esnekliği kaçtır?

A
4
B
3
C
2
D
-1
E
0

Yanıt Açıklaması:

$$E^d = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_0}{Q_0}$$

$$E^d = \frac{240 - 300}{12 - 10} \times \frac{10}{300} = \frac{-60}{2} \times \frac{10}{300} = -1$$

Esneklik katsayısı yorumlanırken mutlak değeri alınarak yorumlanır.

13.Soru

Bir ekonomik değişkenin bir başka ekonomik değişkene karşı olan duyarlılığının ölçüsü olan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A
Marjinal maliyet
B
Arz esnekliği
C
Marjinal fayda
D
Talep kaymaları
E
Esneklik

Yanıt Açıklaması:

Ekonomik değişken türü kadar çok sayıda farklı kavramlarla karşılaşılan esneklik bir ekonomik değişkenin bir başka ekonomik değişkene karşı olan duyarlılığının ölçüsüdür. Tüketicilerin ve üreticilerin ya da arz ve talep edenlerin fiyatlardaki değişmelere karşı duyarlılıklarının derecesini ölçmek için esneklikler kullanılır.

14.Soru

Üretiminde kıt kaynakların kullanıldığı, insan ihtiyaçlarını karşılama özelliğine sahip fiziki varlığı olan ürünlere ne denir?

A
Hizmet
B
Mal
C
Sermaye
D
İş Gücü
E
Toprak

Yanıt Açıklaması:

Üretiminde kıt kaynakların kullanıldığı, insan ihtiyaçlarını karşılama özelliğine sahip fiziki varlığı olan ürünlere "Mal" denir.

15.Soru

Aşağıdakilerden hangisinde Çapraz Fiyat Esnekliği vardır?

A
Normal Mal
B
Düşük Mal
C
Tamamlayıcı Mal
D
Lüks Mal
E
Zorunlu Mal

Yanıt Açıklaması:

Çapraz fiyat esnekliği: Bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimin ilgili bir başka malın fiyatındaki yüzde değişmeye oranı olarak tanımlanır. Bu tanımlamada iki tür ilişkili mal ile karşılaşılar.

Bunlar **ikame ve tamamlayıcı** mallardır.

16.Soru

- Girdi fiyatlarının azalması
- Teknolojik ilerleme

III. Üretici firma sayısında artış

IV. Sübvansiyonlarda artış

Yukarıda verilenlerden hangileri arz eğrisinin sağa kaymasına sebep olur?

A

I-II-III

B

I-II-IV

C

II-IV

D

I-III-IV

E

I-II-III-IV

Yanıt Açıklaması:

Verilenlerin hepsi, arz eğrisinin sağa doğru hareket etmesine sebep olacaktır.

17.Soru

Aşağıdakilerden hangisi iktisadın başlangıç noktasını belirleyen faktörlerden birisidir?

A

Mevcut kaynaklar

B

Tercih

C

İhtiyaçlar

D

Üretim faktörleri

E

Teknoloji

Yanıt Açıklaması:

İktisat bireyler olarak yaptığımız tercihler ve bu tercihlerin ekonomi üzerindeki etkilerini inceler. Toplumsal bazda düşünüldüğünde sorun kaynakların kıt olmasıdır. Kıtlık bir şeyin mevcut miktarının arzulanan miktarı karşılayamaması yetersiz kalması durumudur.

18.Soru

Birey için doğru olanın grup için de doğru olacağı şeklinde hatalı bir sonuca ulaşılması olarak tanımlanan iktisadi düşünme tarz hatası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmektedir?

A

Birlikte değişim

B

Nedensellik

C

Birlikte değişim-Nedensellik

D

Diğer şartlar sabitken

E

Tümleme yanılığı

Yanıt Açıklaması:

Birey için doğru olanın grup için de doğru olacağı şeklinde hatalı bir sonuca ulaşılması olarak tanımlanan iktisadi düşünme tarz hatası "tümleme yanılığı" olarak adlandırılır.

19.Soru

Bir firmanın malına ait esneklik değeri $E^d=1$ olduğu durumda, firma ürününün fiyatına %10 indirim yaptığı zaman firmanın toplam hasılatı nasıl değişir?

A

%10 artar

B

%10 azalır

C

%10'dan daha fazla artar

D

%10'dan daha fazla azalır

E

Toplam hasılat değişmez

Yanıt Açıklaması:

Eğer miktardaki yüzde değişme fiyattaki yüzde değişmeye eşit ise talep birim esnektir ve fiyat düştüğü zaman toplam hasılat değişmez. Dolayısıyla firmanın malına ait talep birim esnek olduğu için toplam hasılatı değişmez.

20.Soru

Leyleklerin göç zamanında bölgedeki bebek doğum oranlarının artmış olması iktisadi düşünce tarzında yapılan hataların hangisini ifade eder?

A

Tümleme yanılığı

B

Diğer şartlar sabit

C

Nedensellik

D

Karar alma

E

Marjinal analiz

Yanıt Açıklaması:

Bir iktisadi olgu incelenirken bu olguyu etkileyen değişkenlerden sadece bir tanesinin değiştiğini diğerlerinin sabit kaldığını Ceteris Paribus yani diğer şartlar sabit olarak ifade ederiz. Bir eylemin olası yarar ve maliyetlerini göz önüne alınması karar alma, mevcut şartlar değiştiğinde ortaya çıkacak durumun incelenmesi marjinal analiz ve bir birey için doğru olanın grup içinde doğru olacağı şeklindeki hatalı sonuç Tümleme yanılığıdır. Nedensellik ise; Birbiri ile ilişkisi olmayan iki değişkenin aynı anda tesadüfi olarak birlikte değişmesi birinin diğerinin nedeni ya da sonucu olduğunu göstermemesidir. Örneğimizdeki leyleklerin göç zamanı leyleklerin gelişi ve bebek doğum oranlarındaki artış bebekleri leyleklerin getirdiğini göstermez. Bu iktisadi düşünce tarzında yapılan nedensellik-birlikte değişim hatasıdır.

FİNALDE NELER GELİR?

Aşağıdaki durumların hangisinde vergi yükünün tamamı tüketiciye yansımaktadır?

A

Arz eğrisi pozitif eğimli ise

B

Arz eğrisi düşey eksene paralel ise

C

Arz eğrisi yatay eksene paralel ise

D

Talep eğrisi negatif eğimli ise

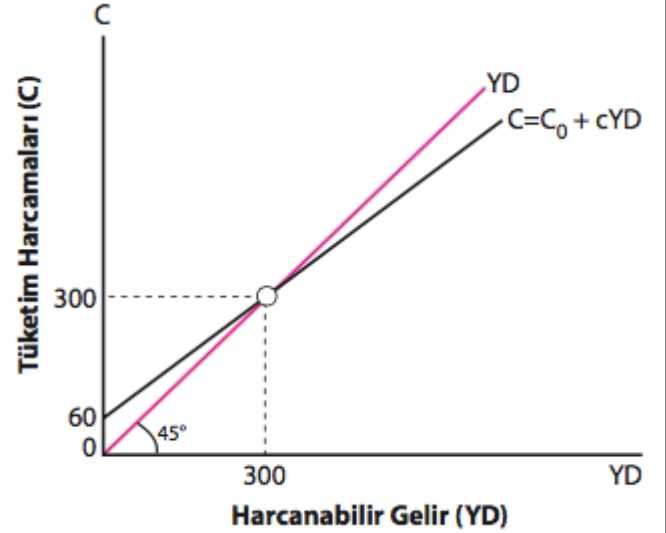
E

Talep eğrisi yatay eksene paralel ise

Yanıt Açıklaması:

Arz eğrisinin yatay eksene paralel olduğu durumda, esnekliğinin sonsuz olması nedeniyle, tüm vergi piyasa fiyatlarına yansıtıldığından, verginin tüm yüklenicisi tüketici olmaktadır.

2.Soru

Tüketim fonksiyonunu gösteren şekildeki tüketim harcamalarının 60 birimlik düzeyi aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?

A

Oluşmamış tüketimi

B

Tüketimin üst sınırını

C

Otonom tüketimi

D

Uyarılmış tüketimi

E

Kayıtlı tüketimi

Yanıt Açıklaması:

Grafikteki tüketim fonksiyonuna göre harcanabilir gelirin sıfır olduğu durumda tüketim harcamalarının 60 birim olduğu görülmektedir. Bu tüketim harcaması otonom tüketimi göstermektedir.

3.Soru

Bir firmanın toplam hasılatı 1000 TL, toplam açık maliyeti 250 TL ve toplam örtük maliyeti 150 TL ise firmanın muhasebe ve ekonomik karları sırasıyla hangileridir?

A

400 TL – 600 TL

B

600 TL – 400 TL

C

750 TL – 400 TL

D

750 TL – 600 TL

E

750 TL – 750 TL

Yanıt Açıklaması:

Muhasebe kârı = (toplam hasılat) – (toplam açık maliyetler) Ekonomik kâr = (toplam hasılat) – (toplam açık maliyetler + toplam örtük maliyetler) şeklinde hesaplanır. Bu durumda muhasebe kârı=1000-250=750 TL ve ekonomik kâr=1000-(250+150)=600 bulunur.

4.Soru

X malının fiyatı artarken, Y malına olan talep azalmaktadır. X ve Y malları ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi doğrudur?

- A Tamamlayıcı mallardır
- B İkame mallardır
- C İlişkisiz mallardır
- D Giffen mallardır
- E Snop mallardır

Yanıt Açıklaması:

Tamamlayıcı mallar ilişkisinde bir malın fiyatı artarken diğer mala olan talep azalmaktadır. Tamamlayıcı mallarda talebin çapraz fiyat esnekliği negatiftir.

5.Soru

İktisadın insan davranışı ve insanların piyasa, endüstri, firma ve birey gibi nispeten küçük birimlerle ilişkili tercihlerini inceleyen bölümüne ne denir?

- A Marjinal analiz
- B Normatif iktisat
- C Mikro iktisat
- D Pozitif iktisat
- E Makro iktisat

Yanıt Açıklaması:

İktisadın insan davranışı ve insanların piyasa, endüstri, firma ve birey gibi nispeten küçük birimlerle ilişkili tercihlerini inceleyen bölümü mikro iktisattır.

6.Soru

- I. Piyasadaki endüstrinin büyüklüğüne firmanın büyüklüğüne eşittir
 - II. Ürün farklılaştırılmıştır, piyasa giriş ve çıkış zordur
 - III. Piyasadaki firmalar tarafından satılan ürünler homojendir
 - IV. Firmaların piyasaya giriş ve çıkışlarında büyük engeller bulunmaktadır
 - V. Firmaların fiyat belirleme gücü vardır ve fiyat dışı rekabet stratejilerini kullanırlar
- Yukarıda verilen bilgilerden hangisi ya da hangileri tam rekabet piyasanın bir özelliğini oluşturmaktadır?

- A I
- B II
- C III
- D IV
- E V

Yanıt Açıklaması:

Tam rekabet piyasasında; ürünler homojendir, piyasa giriş ve çıkışlarda çok kolaydır, alıcı ve satıcı tam bilgiye sahiptir ve firmaların fiyat belirleme gücü bulunmamaktadır. Bu sebeple doğru yanıt C seçeneğidir.

7.Soru

Bir firmanın üretim sürecinde kullandığı girdiler %25 arttırıldığında toplam ürün düzeyi %50 artıyorsa ölçeğe göre getiri kaçtır?

- A 0,5
- B 1
- C 1,5
- D 2
- E 5

Yanıt Açıklaması:

Tüm üretim faktörlerinin (girdilerinin) aynı oranda arttırıldığı durumda toplam ürün miktarının ne oranda değişeceğini gösteren ölçüte ölçeğe göre getiri denir. Bu durumda ölçeğe göre getiri %50/%25=2'dir. 1'den

büyük olduğu için ölçüğe göre artan getiri söz konusudur.

8.Soru

I. İnsanların ne yapacağını ve gelirin bölüşümü kararları merkezi otoritenin kontrolü altındadır.
II. Fiyatlar, insanların tüketimlerine ve üretimlerine yönelik teşvik mekanizması oluştururlar.
III. Fiyatlar hükümet tarafından belirlenir ve ekonomide etkinsizliklerin ortaya çıkmasına neden olur.
Kumanda ekonomileri sistemi ile ilgili verilenlerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
B
Yalnız II
C
I ve II
D
I ve III
E
II ve III

Yanıt Açıklaması:

Kumanda ekonomileri ya da merkezi plan ekonomilerinde, temel ekonomik sorulara ilişkin kararlar merkezi otorite tarafından alınır. Hükümetin kontrolünü elinde bulunduranlar merkezi plan çerçevesinde insanların ne yapacağını, üretim ve tüketim tercihlerini ve gelirin bölüşümünü kontrol altında tutarlar. Kumanda ekonomilerinde çoğu fiyatlar hükümet tarafından belirlenir ve ekonomide etkinsizliklerin ortaya çıkmasına neden olur. Cevap D şıkkıdır.

9.Soru

Maliyetler konusuna ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A
Firmanın bir birimlik üretim başına düşen toplam maliyete ortalama toplam maliyet denir.
B
Marjinal maliyet; toplam maliyetteki değişimin üretim miktarındaki değişime bölünmesiyle belirlenir.
C
Ortalama toplam maliyet bir firmanın her bir birim ürüne ilişkin kâr elde edilip edilmediğini belirler.
D
Bir firmanın kısa dönemde piyasada kalma veya çekilme kararında ortalama maliyetler rol oynar.

E

Ortalama değişken maliyetin çıktıya bölünmesiyle sabit maliyet elde edilir.

Yanıt Açıklaması:

Ortalama değişken maliyet bir firmanın bir birimlik üretimi başına düşen toplam değişken maliyet miktarıdır. Ortalama değişken maliyet, toplam değişken maliyetin çıktıya bölünmesiyle elde edilir. Ortalama sabit maliyet ise, sabit maliyetler toplamının üretim miktarına bölünmesiyle elde edilir.

10.Soru

Aşağıdakilerden hangisi mikro iktisadın konusu içerisinde yer alır?

- A
Piyasa
B
Büyüme
C
Bankacılık
D
Milli gelir
E
Para

Yanıt Açıklaması:

Mikro iktisat iktisadın insan davranışı ve insanların piyasa, endüstri, firma, birey gibi nispeten küçük karar birimleri ile ilişkili tercihlerini incelerken, büyüme, enflasyon, para, banka gibi genel büyüklükleri makro iktisat içerisinde ele alınır.

11.Soru

Bir ürünün fiyatı 100 TL'den 80 tlye düştüğünde satılan ürün miktarı 1000 birimden 1500 birime çıkmıştır. Ürünün toplam hasılatındaki değişim ne kadardır? İlgili ürüne yönelik talep nasıl isimlendirilebilir?

- A
100-İnelastik
B
10,000-Birim Esnek
C
20,000-Esnek Talep
D
20,000-Esnek Olmayan Talep
E
10,000- Esnek Talep

Yanıt Açıklaması:

İKTİSADA GİRİŞ 1

Başlangıç hasılatı = $100 \cdot 1000 = 10.000$ fiyat değişimden sonra ise $80 \cdot 1500 = 120.000$ hasılatındaki değişim 20.000 tldir. Ve ürüne yönelik talebe esnek taleptir. Doğru cevap C seçeneğidir.

12.Soru

Aşağıdakilerden hangisi talebin fiyat esnekliğini etkileyen ekonomik faktörlerden biri değildir?

- A
Ürün için ikame edilebilirliğin derecesi
- B
Ürünün tüketici bütçelerindeki önemi
- C
Malın tatmin ettiği ihtiyacın niteliği (zorunlu ve lüks mal)
- D
Kısa ve uzun dönemde esneklik
- E
Arz esnekliği

Yanıt Açıklaması:

Üretici ya da satıcıların iyi bir fiyatlandırma politikası izleyebilmeleri için kendi mal ve hizmetlerine yönelik talebin esneklik derecesi hakkında bilgiye ihtiyaçları vardır. Satıcılar bu bilgileri esneklik derecesini etkileyen, ürün için ikame edilebilirliğin derecesi, ürünün tüketici bütçelerindeki önemi, malın tatmin ettiği ihtiyacın niteliği (zorunlu ve lüks mal) ve kısa ve uzun dönemde esneklik olan ve talebin fiyat esnekliğini etkileyen ekonomik faktörlerdir.

13.Soru

Bireyler olarak yaptığımız tercihleri ve bu tercihlerin ekonomi üzerindeki etkilerini inceleyen iktisadın başlangıç noktasını ne oluşturur?

- A
Kıtlık
- B
Doğal kaynaklar
- C
İşgücü
- D
Sermaye
- E
Refah

Yanıt Açıklaması:

İktisat, bireyler olarak yaptığımız tercihleri ve bu tercihlerin ekonomi üzerindeki etkilerini inceler. Dolayısıyla, bireylerin kıtlık koşulları altında tercihlerini

nasıl yaptıklarını incelemek iktisadın başlangıç noktasını oluşturur.

14.Soru

Gelir arttıkça talebi azalan, gelir azaldıkça talebi artan mallara ne ad verilir?

- A
Tamamlayıcı mallar
- B
İkame mallar
- C
Normal mallar
- D
Kıt mallar
- E
Düşük mallar

Yanıt Açıklaması:

Gelir arttıkça talebi artan ve gelir azaldıkça talebi azalan mallar normal mallar olarak adlandırılır. Ancak bazı mallar vardır ki gelir arttıkça talebi azalır ve gelir azaldıkça talebi artar, bu mallar da düşük mallar olarak adlandırılır. Doğru cevap E'dir.

15.Soru

Gelirin belli bir yüzdesi şeklindeki vergiler nasıl isimlendirilir?

- A
Spesifik vergiler
- B
Ad valorem vergiler
- C
Baş vergileri
- D
Sabit vergiler
- E
Miktarsal vergiler

Yanıt Açıklaması:

Gelirin belli bir yüzdesi şeklindeki vergiler ad valorem vergiler olarak isimlendirilir. Doğru yanıt "B" şıkkıdır.

16.Soru

Marjinal tüketim eğiliminin (MPC) 0,8 olduğu devletin olmadığı dışa kapalı bir ekonomide marjinal tasarruf eğilimi (MPS) aşağıdakilerden hangisidir?

- A
0,4
- B

İKTİSADA GİRİŞ 1

0,2
C
0,5
D
0,3
E
0,6

Yanıt Açıklaması:

Devletin olmadığı dışa kapalı bir ekonomide marjinal Tüketim Eğilimi ($MPC = c$ ile de gösterilebilir.) ile Marjinal Tasarruf Eğilim ($MPS = s$ ile de gösterilebilir.) arasındaki ilişkiye bakıldığında $MPC + MPS = 1$ olduğu ya da başka bir ifade ile $c + s = 1$ olduğu görülür. Bu bilgiler ışığında $MPC(c) = 0,8$ ise ; $c + s = 1$ den yola çıkarak $MPS(s) = 0,2$ olacaktır.

17.Soru

Aşağıdakilerden hangisi talebi etkileyen faktörlerden biri değildir?

- A
Tüketicinin geliri, zevkleri ve beklentileri
- B
İlişkili malların fiyatları
- C
Malın fiyatı
- D
İlişkili malların fiyatları ve tüketici sayısı
- E
Arz edilen miktar

Yanıt Açıklaması:

Bir malın talep edilen miktarını etkileyen en önemli faktör fiyat olmaktadır. Fiyat düştükçe (diğer koşullar sabitken) talep edilen miktar artacaktır. Fiyata ilişkin bir diğer durum ise malın fiyatı yükseldikçe talep edilen mal miktarı azalacaktır. Tüketicinin geliri, zevkleri, beklentileri, ilişkili malların ikame durumu, fiyatları ve tüketici sayısı talebi etkileyen belli başlı faktörlerdir.

18.Soru

I. Tarımsal destekleme politikalarının daha çok ülke ekonomisi için kritik ürün niteliği taşıyan çay, tütün, pamuk vb. ürünler için uygulandığı görülmektedir.

II. Tarımsal destekleme fiyatı, bir tavan fiyat uygulamasıdır.

III. Hükûmetçe belirlenen bir fiyat düzeyinin altında piyasada işlem yapılmasını engellemektedir.

Tarımsal destekleme fiyatlarıyla ilgili yukarıda yer alan önermelerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız III
- C
I ve II
- D
I ve III
- E
II ve III

Yanıt Açıklaması:

Tarımsal destekleme fiyatı da aynen asgari ücret düzeyi politikasında olduğu gibi bir taban fiyat uygulamasıdır.

19.Soru

Aşağıdakilerden hangisi talep eğrisi üzerindeki iki noktanın esnekliğini hesaplamakta kullanılır?

- A
Çapraz fiyat esnekliği
- B
Talebin gelir esnekliği
- C
Talebin fiyat esnekliği
- D
Yay esnekliği
- E
Arz esnekliği

Yanıt Açıklaması:

Talep esnekliği formülü talep doğrusu üzerindeki bir noktanın esnekliğinin hesaplanmasında doğru olacaktır. Talep eğrisi üzerinde iki farklı nokta için ekonomistler esneklik formülünde çok az değişiklik yapmışlar ve yeni bir formül geliştirmişlerdir. Yay esnekliği ya da ark esnekliği olarak adlandırılan bu formülde, talep edilen eski ve yeni fiyatın ortalaması ya da orta noktası alınarak miktarın hem başlangıç hem de yeni değerlerinin birlikte kullanılmaktadır. Doğru cevap D'dir.

20.Soru

Aşağıdaki durumların hangisinde vergi yükünün tamamı üreticiye yansımaktadır?

- A
Arz esnekliği, talep esnekliğinden büyük ise
- B
Arz esnekliği sonsuz ise
- C

Talep esnekliği sonsuz ise

D

Arz birim esnek ise

E

Talep birim esnek ise

Yanıt Açıklaması:

Talep eğrisinin sonsuz esnek olduğu durumda üretici verginin hiçbir kısmını tüketiciye yansıtamamaktadır. Firmanın üretimini bir birim arttırması durumunda toplam maliyet düzeyinde meydana gelen değişim hangi kavram ile ifade edilir?

A

Ortalama maliyet

B

Birim maliyet

C

Değişken maliyet

D

Marjinal maliyet

E

Ölçek maliyet

Yanıt Açıklaması:

Marjinal maliyet, firmanın üretimini bir birim arttırması durumunda toplam maliyet düzeyinde meydana gelen değişimi ifade eder. Diğer bir ifade ile marjinal maliyet (MC), toplam maliyetteki değişimin üretim miktarındaki değişime bölünmesiyle hesaplanır.

2.Soru

Aşağıdakilerden hangisi en sık karşılaşılan esneklik türlerinden birisidir?

A

Aralık esnekliği

B

Ark esnekliği

C

Talep esnekliği

D

Fiyat esnekliği

E

Arz esnekliği

Yanıt Açıklaması:

Esneklik denildiğinde karşımıza arz, talep esneklikleri, nokta esneklikleri ve iki nokta arasındaki esnekliği ifade eden ark(Aralık) esnekliklerinden bahsedebiliriz. Bu

esneklik türleri yanında arz ve talebe bağlı fiyat esneklikleri, gelir esneklikleri ve çapraz talep esneklikleri karşımıza çıkar. Bütün bu esneklik uygulamaları içerisinde en sık olarak karşılaşılan esneklik türü fiyat esnekliğidir.

3.Soru

Tam rekabet piyasasında ortalama hasılatın piyasa fiyatına eşit olmasının nedeni aşağıdaki seçeneklerden hangisinde yer almaktadır?

A

Üretimin miktarı arttıkça talep eğrisi esnekliğinin azalması

B

Fiyat alıcılı pazarda her düzey için piyasa fiyatının değişmemesi

C

Her eklenen yeni birim ile ortalama hasılatın değişmesi

D

Ürüne yönelik talep devam ettikçe ortalama hasılatın değişmemesi

E

Piyasadaki tüm alıcıların ürün hakkında eksik bilgiye sahip olması

Yanıt Açıklaması:

Tam rekabet piyasasında firma aynı fiyat düzeyinde istediği kadar mal satabilmekte ve her yeni birim eklendiğinde ortalama hasılat hiç değişmemektedir. Ortalama hasılat, toplam hasılatın çıktı miktarına bölünmesiyle belirlendiği için, fiyat her çıktı düzeyi için aynı olduğundan, toplam hasılatın, çıktı miktarına bölünmesiyle yine piyasa fiyatına ulaşılır. Yani ortalama hasılat, her çıktı düzeyi için aynıdır. Bu sebeple doğru cevap B seçeneğidir.

4.Soru

Üretim sürecinde kullanılan teknolojik ilerleme sonrasında uzun dönem maliyet eğrisinin konumu ne olur?

A

Aşağıya doğru kayar

B

Yukarıya doğru kayar

C

Düşey eksene paralel olur

D

Yatay eksene paralel olur

E

Sürekli artan olur

Yanıt Açıklaması:

Üretim sürecinde kullanılan her bir yeni teknoloji bir öncekine göre daha etkin (verimli) olacağından dolayı teknolojik ilerleme de üretim maliyetlerini azaltıcı yönde etkiler. Budan dolayı da teknolojik ilerleme daha düşük girdi fiyatlarında olduğu gibi uzun dönem ortalama maliyet eğrisinin (LRAC'nin) aşağıya doğru kaymasına yol açar. Bunun yanında, teknolojik ilerleme, ölçek ekonomileri bölgelerinin genişliğini ve LRAC eğrisinin şeklini de değiştirir.

5.Soru

- I. Girdi Fiyatları
- II. Teknoloji
- III. Tüketici Beklentisi

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri arzı etkileyen faktörlerdendir?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
Yalnız III
- D
I-II
- E
II-III

Yanıt Açıklaması:

Malın fiyatı onun arz edilen miktarını etkileyen temel belirleyicilerden biridir. Diğer koşullar sabitken, bir malın fiyatı yükseldikçe arz edilen miktarı artacaktır. Arz edilen miktar ve fiyata ilişkin yaptığımız diğer koşulların sabit olması varsayımı, arzın fiyat dışındaki başka faktörlerden de etkilendiğini göstermektedir. Bu faktörleri, girdi fiyatları (PI), ilgili malların fiyatları (Po), teknoloji (tec), beklentiler (e), firma sayısı (n) ve kamu politikaları (pol) şeklinde sıralayabiliriz. Bu nedenle doğru cevap D'dir.

6.Soru

Fiyat arttığında talep edilen mal ve hizmet miktarının azalması veya fiyat düştüğünde talep edilen miktarın artması tanımı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru verilmektedir?

- A
Talep Kanunu
- B
Toplam Fayda
- C
Arz Kanunu

- D
Piyasa Dengesi
- E
Karma Ekonomi Dengesi

Yanıt Açıklaması:

Fiyat arttığında talep edilen mal ve hizmet miktarının azalması veya fiyat düştüğünde talep edilen miktarın artması "Talep Kanunu" olarak tanımlanmaktadır.

7.Soru

Serbest piyasa sistemine çoğu kez fiyat sistemi de denir. Serbestçe oluşan fiyatlar piyasa ekonomisinde önemli roller üstlenirler. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu rollerden birisi **değildir**?

- A
Fiyatlar, neyin üretileceği ve tüketileceği konusunda sinyal görevi üstlenirler.
- B
Fiyatlar, bölüşüm mekanizması üzerine önemli görev üstlenir
- C
Fiyatlar, insanların üretimine yönelik teşvik mekanizması oluştururlar.
- D
Fiyatlar, insanların tüketimlerine yönelik teşvik mekanizması oluştururlar.
- E
Vatandaş, neyin üretileceği ve tüketileceği konusunda sinyal görevi üstlenirler

Yanıt Açıklaması:

Bu sistemde temel koordinasyonu piyasada belirlenen fiyatlar sağlar. Bu yüzden serbest piyasa sistemine çoğu kez fiyat sistemi de denir.

Serbestçe oluşan fiyatlar piyasa ekonomisinde önemli roller üstlenirler. Bunlar:

- Fiyatlar, neyin üretileceği ve tüketileceği konusunda sinyal görevi üstlenirler.
- Fiyatlar, insanların tüketimlerine ve üretimlerine yönelik teşvik mekanizması oluştururlar.
- Fiyatlar, bölüşüm mekanizması üzerine önemli görev üstlenir

8.Soru

Firma açısından ekonomik etkinliğin sağlandığı birim başına en düşük maliyetle üretim aşağıda yer alan seçeneklerin hangisinde gerçekleşmektedir?

- A
 $P=MC=\min ATC$
- B

İKTİSADA GİRİŞ 1

$P=MC= \min ATC$

C

$MC=S= \min ATC$

D

$P=MR= \min ATC$

E

$P= \min ATC$

Yanıt Açıklaması:

Firma açısından ekonomik etkinliğin sağlandığı birim başına en düşük maliyetle üretim gerçekleşmektedir. Çünkü bu üretim düzeyinde $P=MC=\min ATC$ koşulu sağlanmaktadır. Doğru cevap A seçeneğidir.

9.Soru

Firmalar üretimde kullandıkları girdilerin tamamını ne kadarlık bir süre içinde değiştirebilirler?

A

1 haftada

B

1 ayda

C

1 yılda

D

5 yılda

E

Uzun dönemde

Yanıt Açıklaması:

Tüm girdilerin değişken olduğu süreye uzun dönem denir. Uzun dönemin süresi ise üretilen mal veya hizmete bağlı olarak değişir. Kimi ürünlerde uzun dönem birkaç gün olabileceği gibi kimi ürünlerde yılları bulabilir.

10.Soru

Talep eğrisinin, özel durumlar dışında, (daima) eğimi nasıldır?

A

Sol yukarı sağ aşağı

B

Parelel

C

Sağ aşağı sol yukarı

D

Sol aşağı sağ yukarı

E

Sağ yukarı sol aşağı

Yanıt Açıklaması:

Talep eğrisi, özel durumlar dışında, daima sol yukarıdan sağ aşağıya (negatif) eğimli olduğu için, bu durum hatırlandığı sürece söz konusu evrensel gelenek herhangi bir karışıklığa yol açmaz.

11.Soru

Tüketici ve üretici arasındaki değişmelerle ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

A

Üretici artığı piyasa denge fiyatı ile talep eğrisi arasındaki alanı vermektedir.

B

Tüketici artığı denge fiyatı ile arz eğrisi arasındaki alanı vermektedir.

C

Üretici ve tüketici artığının toplamı toplam artığı vermektedir.

D

Serbest bir piyasada bu toplam artık minimum seviyede kalmaktadır.

E

Üretilen miktarı arttırmak toplam artığın küçülmesine neden olacaktır.

Yanıt Açıklaması:

Tüketici artığı piyasa denge fiyatı ile talep eğrisi arasındaki alanı, üretici artığı ise denge fiyatı ile arz eğrisi arasındaki alanı vermektedir. Bu ikisinin toplamı ise toplam artığı vermektedir. Serbest bir piyasada bu toplam artık maksimuma ulaşmaktadır. Üretilen miktarı arttırmak toplam artığın büyümesine neden olacaktır. Bu ise refahın artması demektir.

12.Soru

Aşağıdaki hangi durumda verginin büyük kısmı üretici tarafından tüketiciye yansıtılır?

A

Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha küçük olması durumunda

B

Arz esnekliğinin talep esnekliğinden daha küçük olması durumunda

C

Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha büyük olması durumunda

D

Talep esnekliğinin arz esnekliğine daha eşit olması durumunda

E

Arz esnekliğinin talep esnekliğine daha eşit olması

durumunda

Yanıt Açıklaması:

Talep esnekliğinin arz esnekliğinden daha küçük olması durumunda, verginin daha büyük kısmı üretici tarafından tüketiciye yansıtılır.

13.Soru

Bir piyasanın tam rekabetçi olması için bazı özellikleri taşıması gerekir. Aşağıdakilerden hangisi bu özelliklerden değildir?

A

Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının olması

B

Piyasadaki firmalar tarafından satılan ürünler homojen olması

C

Piyasadaki tarafar fiyat, kalite vb. konular hakkında tam bilgiye sahip olması

D

Farklılaştırılmış (otomobil, beyaz eşya gibi) veya standardize edilmiş (demir, çelik gibi) ürünün az sayıda satıcısıyla karakterize edildiği firmaların olduğu piyasa

E

Firmalar piyasaya çok kolay girebilmeli ve çıkabilmeli

Yanıt Açıklaması:

Bir piyasanın tam rekabetçi olması için aşağıdaki koşulları bir arada bulundurması gerekir. Bunlar; • Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının olması gerekir. Bu koşulun bir sonucu olarak, hiçbir alıcı ya da satıcı fiyatları etkileyemez ve firmalar birbirlerinden bağımsız hareket eder. Piyasada yer alan tarafar, yani alıcı ve satıcılar, piyasa arz ve talebini etkileyemeyecek kadar küçüktür. Bu durum atomize koşulu olarak da adlandırılmaktadır. • Piyasadaki firmalar tarafından satılan ürünler homojen olmalıdır. Bu piyasadaki her firma tarafından satılan ürün, başka bir firma tarafından satılan ürünün tam ikamesidir. Homojenlik koşulu olarak da adlandırılan bu özellik nedeniyle, tüketiciler aynı olduklarına inandıkları ürünün, çok sayıdaki satıcıları arasında tercih yapabilir. • Piyasadaki tarafar fiyat, kalite vb. konular hakkında tam bilgiye sahip olmalıdır. Açıklık ya da tam bilgi koşulu olarak da adlandırılan bu özellik çerçevesinde, tüketiciler seçeneklerin tümüne ait bilgiye sahiptir. • Firmalar piyasaya çok kolay girebilmeli ve çıkabilmelidir. Örneğin; kaynaklar, kaynak akışkanlığını engelleyen kamusal düzenlemeler olmaksızın piyasanın içine veya dışına hareket edebilir. Bu durum mobilite koşulu olarak da

isimlendirilmektedir. D seçeneğinde verilen bilgi oligopol piyasa yapısına ait bir özelliktir. Doğru cevap D seçeneğidir.

14.Soru

Vergi uygulamaları ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

A

Spesifik vergi artışı sonrası vergiyi üretici ödeyecekse talep eğrisi sola kayar

B

Esnekliği büyük olan taraf verginin daha büyük kısmını öder

C

Ad valorem vergiyi tüketicinin ödemesi durumunda talep eğrisinin sola kayması ile birlikte eğimi yatıklaşır

D

Belli bir miktar üzerinden alınan vergiler ad valorem vergiler olarak tanımlanır

E

Gelirin belli bir oranı şeklindeki vergiler spesifik vergilerdir

Yanıt Açıklaması:

A,B,D ve E şıklarındaki ifadeler yanlıştır. Çünkü, spesifik vergi artışı sonrası vergiyi üretici ödeyecekse talep eğrisi değil arz eğrisi sola kayar. Esnekliği büyük olan taraf verginin daha az bir oranını öder. Belli bir miktar üzerinden alınan vergiler spesifik vergiler iken, gelirin belli bir oranı şeklindeki vergiler ad valorem vergilerdir. "C" şıkında verilen ifade ise doğrudur. Ad valorem vergiyi tüketicinin ödemesi durumunda talep eğrisinin sola kayması ile birlikte eğimi yatıklaşır. Doğru seçenek "C" şıkkıdır.

15.Soru

I. Yüksek fiyat

II. Düşük fiyat

III. Arz edilen mal ve hizmet miktarı yüksek

IV. Arz edilen mal ve hizmet miktarı az

Yukarıda verilen ifadeler hangi sırayla verilirse arz kanununu ifade etmektedir?

A

I-III-II-IV

B

I-II-III-IV

C

I-III-IV-II

D

II-III-I-IV

E

II-I-III-IV

Yanıt Açıklaması:

Arz edilen miktar; belirli bir zamanda, belirli bir fiyatta üreticilerin satmaya hazır oldukları mal ve hizmet miktarıdır. Arz Kanunu; diğer şeyler sabitken, yüksek fiyat düzeylerinde malın arz edilen miktarının yüksek olmasını; düşük fiyat düzeylerinde ise malın arz edilen miktarının düşük olmasını ifade eder. Yani bu kanun bize arz edilen mal miktarının fiyatla aynı yönlü bir ilişki içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu nedenle cevap A'dır.

16.Soru

Aşağıda tavan fiyata ilişkin verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

A

Denge fiyatını yüksek bulan tüketicileri desteklemek amaçlanmaktadır.

B

Denge fiyatının üzerinde bir tavan fiyatının hiçbir bağlayıcı özelliği yoktur.

C

Denge fiyatının altında bir tavan fiyatı belirlendiğinde firmalar üretimi sınırlandırabilir.

D

Denge fiyatının altında bir tavan fiyatı belirlendiğinde kıtlık yaşanabilir.

E

Denge fiyatının altında bir tavan fiyatı belirlendiğinde arz fazlası oluşabilir.

Yanıt Açıklaması:

Tavan fiyat uygulamasında amaç, denge fiyatını yüksek bulan tüketicileri desteklemektir. Eğer, tavan fiyat denge fiyatının üzerinde belirlenmişse, bağlayıcı hiçbir özelliği yoktur. Eğer uygulanması gereken maksimum fiyat, denge fiyatının altında belirlenmişse birtakım sorunlarla karşılaşılır. Bu sorunlardan ilki firmaların fiyatı düşük bulmalarından dolayı üretimi kısımları ve bu mala ilişkin kıtlık ya da talep fazlası yaşanmasıdır.

17.Soru

Farklılaştırılmış veya standardize edilmiş bir ürünün az sayıda satıcısıyla karakterize edilen piyasa yapısı aşağıdakilerden hangisidir?

A

Tam monopol

B

Monopolcü rekabet

C

Tekel

D

Oligopol

E

Tam rekabet

Yanıt Açıklaması:

Farklılaştırılmış (otomobil, beyaz eşya gibi) veya standardize edilmiş (demir, çelik gibi) bir ürünün az sayıda satıcısıyla karakterize edilen piyasa yapısı oligopol piyasa olarak adlandırılır..

18.Soru

Fiyat esnekliğinin toplam hasılat üzerindeki etkisi ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

A

Talep inelastik ise fiyattaki düşüş hasılatı düşürür

B

Talep esnek ise fiyattaki artış hasılatı azaltır

C

Talep birim esnek ise fiyattaki düşüş hasılatı etkilemez

D

Talep inelastik ise fiyattaki artış hasılatı düşürür

E

Talep esnek ise fiyattaki düşüş hasılatı artırır

Yanıt Açıklaması:

A,B,C ve E şıklarında verilen ifadler doğru iken "D" şıkında verilen ifade yanlıştır. Çünkü talep inelastik ise fiyattaki artış hasılatı düşürmez artırır. Doğru seçenek "D" şıkkıdır.

19.Soru

Talebin fiyat esnekliği ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A

Talep fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığını ölçer

B

Talep fiyat esnekliği belirli bir talep eğrisiyle ilişkilidir

C

Talep fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimle o malın fiyatındaki yüzde değişiminin çarpılmasıyla elde edilir

D

Talebin fiyat esnekliği hesaplamalarında talep edilen miktarın ve fiyatın ölçülmesinde birim kullanılmaz

E

Talebin fiyat esnekliği hesaplamalarında sonuç negatif bir sayıdır

Yanıt Açıklaması:

Talebin fiyat esnekliği bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimin o malın fiyatındaki yüzde değişmeye oranıdır.

20.Soru

Kâr maksimizasyonu güdüsü ile hareket eden bir firma açısından son derece önem arz eden maliyet olgusunun muhasebeciler ve iktisatçılar tarafından algılanışı farklıdır. Aşağıdaki kavramlardan hangisi algılamadaki bu farklılığın temel nedenleri arasındaki kavramlardan değildir?

- A
Açık maliyetler
- B
Örtük maliyetler
- C
Değişken maliyet
- D
Fırsat maliyeti
- E
Ekonomik maliyet

Yanıt Açıklaması:

Algılamadaki bu farklılığın temel nedeni fırsat maliyetleridir. Herhangi bir faaliyete ilişkin fırsat maliyeti, söz konusu faaliyeti yapıyor olmadan dolayı vazgeçilmek zorunda kalınan en iyi (yakın) alternatif faaliyet tarafından verilir. Muhasebeciler maliyeti hesap dökümlerine dayalı tanımlarken, iktisatçılar maliyet kavramını daha geniş bir tanımın içine oturtur. Bir firma üretim faaliyetinde bulunabilmek için başkalarının sahip olduğu bazı girdileri üretim sürecinde kullanmak zorundadır. Firma başkalarının sahip olduğu bu girdileri üretim sürecinde kullanabilmek için girdi sahiplerine satın alma veya kiralama bedeli karşılığında birtakım ödemeler yapar. Muhasebe hesaplarına yansıtılan bu tür ödemeler (maliyetler) açık maliyetleri oluşturur. Firmalar kendi sahip oldukları üretim faktörlerini satmak veya kiraya vermek suretiyle bir gelir elde etmekten vazgeçerek söz konusu üretim faktörlerini herhangi bir bedel ödemeksizin kendi üretim süreçlerinde kullanmakla belli bir fırsat maliyeti yüklenmiş olurlar. Firmaların yüklenmiş olduğu bu fırsat maliyeti, firmalar için örtük maliyetleri oluşturur. Ekonomik maliyet ise açık maliyetler ile örtük maliyetlerin toplamından oluşur.

Bir işletmenin toplam değişken maliyeti 10000 TL, toplam sabit maliyeti ise 3000 TL'dir. Bu durumda firmanın toplam maliyeti kaçtır?

- A
3000
- B
7000
- C
10000
- D
13000
- E
30000

Yanıt Açıklaması:

Bir firmanın üretim faaliyetinde bulunabilmek için katlandığı toplam maliyet, toplam sabit maliyetler ile toplam değişken maliyetlerin toplamından oluşur. Bu durumda toplam maliyet=3000+10000=13000 TL'dir.

2.Soru

Aşağıdakilerden hangisi tüketim harcamalarını etkileyen faktörlerden birisi **değildir**?

- A
Faiz oranı
- B
Gelir
- C
Bekleyişler
- D
Hane halklarının borçları
- E
Hane halklarının serveti

Yanıt Açıklaması:

Tüketim harcamalarını etkileyen faktörler; Gelir, Faiz oranları, hane halkının serveti ve gelecek ile ilgili bekleyişler olarak sıralayabiliriz.

3.Soru

Uzun dönem ortalama maliyet eğrisi aynı zamanda ne olarak tanımlanır?

- A
Azalan eğimli eğri
- B
Talep eğrisi
- C
Arz eğrisi
- D

İKTİSADA GİRİŞ 1

Üretim eğrisi

E

Ölçek eğrisi

Yanıt Açıklaması:

Uzun dönem ortalama maliyet eğrisi aynı zamanda ölçek eğrisi olarak tanımlanır.

4.Soru

Firmanın üretim sürecinde kullanacağı ve başkalarının mülkiyetinde bulunan girdiler için satın alma veya kiralama bedeli olarak yaptığı gerçek ödemeler aşağıdakilerden hangisidir?

A

Ekonomik maliyet

B

Örtük maliyet

C

Açık maliyet

D

Fırsat maliyeti

E

Sabit maliyet

Yanıt Açıklaması:

Firmanın üretim sürecinde kullanacağı ve başkalarının mülkiyetinde bulunan girdiler için satın alma veya kiralama bedeli olarak yaptığı gerçek ödemeler açık maliyet olarak tanımlanır. Doğru yanıt "C" şıkkıdır.

5.Soru

I. Sabit miktarlı vergiler baş vergileri olarak nitelendirilir.

II. Spesifik vergiler oransal vergiler olarak da tanımlanır.

III. Ad valorem vergiler miktarsal vergiler olarak da tanımlanır.

Verilenlerin hangisi ya da hangileri vergi uygulamaları ile ilgili doğrudur?

A

Yalnız I

B

Yalnız II

C

I ve II

D

I ve III

E

II ve III

Yanıt Açıklaması:

Hükümetler hem kamusal amaçları gerçekleştirmek için gerekli olan geliri sağlamak, hem de piyasa sonuçlarını etkilemek için yapılan ekonomik faaliyetleri vergilendirir. Vergiler bazen belli bir miktar, bazen belli bir gelir üzerinden alınan pay şeklinde olabilir. Bazı durumlarda ise vergi sabit bir miktar olarak da karşımıza çıkar. Sabit miktarlı bu vergiler baş vergileri olarak nitelendirilir ve ekonomik faaliyetlerden tümüyle bağımsızdır. Spesifik vergiler miktarsal, ad valorem vergiler ise oransal vergiler olarak da tanımlanır. Cevap A şıkkıdır.

6.Soru

Azalan verimler kanunu'na göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A

Azalan verimler kanunu tüm üretim faktörlerinin üretimde kullanılan toplam üretimin aldığı durumu ifade eder.

B

Emek girdisinin üretiminde kullanılan miktarı gereğinden fazla artmaz.

C

Azalan verimler kanunu kısa döneme ait bir olgudur.

D

Azalan verimler kanununun gözlemlenebilmesi için tek değişkenli kullanımların artması gerekir.

E

Azalan verimler kanunu, marjinal, fiziksel ürün ve toplam fiziksel

Yanıt Açıklaması:

Azalan verimler kanunu, diğer üretim faktörlerinin üretimde kullanılan miktarları sabit iken, sadece tek bir üretim faktörünün üretimde kullanılan miktarı arttırıldığında üretimin belli bir düzeyinden sonra değişken girdinin her bir ilave biriminin toplam üretim düzeyine sağladığı ürün katkı miktarlarının sürekli azaldığı durumu ifade eder. Kısa döneme ait bir olgudur.

7.Soru

Tam rekabetçi firmanın karşılaştığı talep eğrisi nasıldır?

A

Birim esnek

B

İnelastik

C

Sıfır esneklik

D

Tam esnek

E
Esnek olmayan

Yanıt Açıklaması:

Tam rekabetçi firmanın karşılaşacağı talep eğrisi tam esneklikte.

8.Soru

Verilenleri hangisi üretim kotaları arasına girer?

- A
Afyon üretimine bir sınırlama getirilmesi
- B
İthal edilecek ürün miktarı üzerine bir tavan koyulması
- C
Kira kontrolleri
- D
Karne sistemi
- E
Tarımsal destekleme

Yanıt Açıklaması:

Kota, en sık, uluslararası ticarete ve üretimde uygulanır. Üretim kotası, devletin arz edilen mal veya hizmet miktarını sınırlayarak, tam rekabet koşullarında oluşmuş olan piyasa fiyatını üreticilerin lehine arttırması yönündeki bir politikayı tanımlamaktadır. Cevap A şıkkıdır.

9.Soru

Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A
İkamesi çok olan malların talebinin fiyat esnekliği düşüktür
- B
Bir mal için tüketicinin bütçesinden ayrılan oran yüksekse o malın talebinin fiyat esnekliği düşüktür
- C
Bir malın karşıladığı ihtiyaç zorunlu ve yaşamsal ise o malın talebinin fiyat esnekliği yüksektir
- D
Lüks malların talebinin fiyat esnekliği düşüktür
- E
Malların talebinin fiyat esneklikleri uzun dönemde artar

Yanıt Açıklaması:

Genelde talebin fiyat esnekliği **bir fiyat değişiminden** hemen sonra düşüktür. Ancak belirli bir süre geçtikten sonra artar. Fiyattaki bir değişiklik karşısında kişisel uyum sağlama genelde uzun zaman alır. Örneğin benzin fiyatı yükseldiğinde insanlar daha az benzin kullanmak ya da öteki ulaşım araçlarına

yönelmek suretiyle benzinin talep miktarını azaltabilirler. Ancak bu yola genelde gitmezler ya da gitmeleri olanaksız olur. Fakat uzun dönemde insanlar daha az benzin tüketen arabalara yönelebilirler. Bu yüzden uzun dönemde kısa döneme kıyasla talepte daha büyük miktarlarda azalma olur. Dolayısıyla benzin için talebin fiyat esnekliği uzun dönemde daha yüksektir.

10.Soru

Verilenlerden hangisi mikro iktisadın araştırma konuları arasında yer alır?

- A
Milli Gelir
- B
Kaynak Dağılımı
- C
Bankacılık
- D
Genel Fiyat Düzeyi
- E
Enflasyon

Yanıt Açıklaması:

Mikro iktisadın temel konuları arasında, bireysel ekonomik kararların oluşturulması, kaynak dağılımı, fiyatlar, üretim ve gelir dağılımının belirlenmesi yer alır. Cevap B şıkkıdır

11.Soru

Üretim etkinliğinde fiyat aşağıdakilerden hangisine eşittir?

- A
AR
- B
MC
- C
P
- D
MR
- E
S

Yanıt Açıklaması:

Tam rekabet piyasasında uzun dönem denge: $P(\text{ve } MR) = MC = \min ATC$
Çoklu eşitlik durumunda meydana gelir. Bu üçlü eşitlik sabit ve artan endüstrilerde uzun dönemde gerçekleşmesine rağmen, azalan maliyetli endüstrilerde gerçekleşmez. Bunun sebebi, ortalama maliyet azaldığında, MC'nin genellikle ATC'nin altında

kalmadır. Azalan maliyetli endüstriler hariç, uzun dönemde denge, her firma için üçlü eşitliği sağlayan çıktı düzeyinde oluşur. Bu çıktı düzeyinde hem üretim hem de tahsis etkinliği bir arada gerçekleşmiş olur.

Tam rekabet koşullarında işleyen firmalar uzun dönemde olabilecek en düşük maliyetle üretim yapmaktadır. Bu kaynakların etkin kullanıldığının bir göstergesidir. Firmalar uzun dönemde hayatta kalabilmek için uzun dönem ortalama maliyet eğrilerinin minimum noktasında üretim yapmak zorundadır. Bu koşul üretim etkinliği olarak da isimlendirilir.

Üretim Etkinliği: $P = \min ATC$

12.Soru

Yatay arz eğrisi arz esnekliği açısından nasıl nitelendirilir?

- A
Tam esnek arz
- B
İnelastik arz
- C
Tam inelastik arz
- D
Birim esnek arz
- E
Sıfır esnek arz

Yanıt Açıklaması:

Yatay arz eğrisi arz esnekliği açısından tam esnek arz eğrisi olarak nitelendirilir.

13.Soru

Tüketici artığı ifadesini aşağıdakilerden hangisi açıklamaktadır?

- A
Tüketicinin bir mal için ödemeyi arzu ettiği fiyat ile gerçekte satın aldığı fiyat arasındaki farktır.
- B
Tüketicinin bir mala ödediği fiyat ile indirimde ödediği fiyat arasındaki farktır.
- C
Tüketicinin bir mal için ödemeyi arzu ettiği fiyat ile pazarlıkla satın aldığı fiyat arasındaki farktır.
- D
Üreticinin bir mal için satmayı arzu ettiği fiyat ile gerçekte sattığı fiyat arasındaki farktır.
- E
Üreticinin bir malı sattığı fiyat ile indirimde sattığı fiyat arasındaki farktır.

Yanıt Açıklaması:

Tüketici artığı, tüketicinin bir mal için ödemeyi arzu ettiği fiyat ile gerçekte satın aldığı fiyat arasındaki farktır. Aslında tüketici artığı piyasaya katılım sonucu alıcıların sağladığı faydayı ölçmeye yarar. Tüketici artığı bir mal veya hizmet için talep eğrisi ile yakın ilişkilidir. Bu nedenle cevap A'dır.

14.Soru

Kısa dönem ortalama toplam maliyet eğrisinin "U" şeklini almasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Pozitif ölçek ekonomileri
- B
Negatif ölçek ekonomileri
- C
Azalan verimler kanunu
- D
Pozitif dışsallıklar
- E
Negatif dışsallıklar

Yanıt Açıklaması:

Kısa dönem ortalama toplam maliyet eğrisi, azalan verimler kanunu nedeniyle "U" biçiminde bir şekle bürünür. Diğer taraftan uzun dönemde bu kanun geçerli değildir. Çünkü azalan verimler kanununun geçerli olabilmesi için kısa dönemde olduğu gibi üretim faktörlerinden en az birinin sabit olması gerekir. Fakat uzun dönemde sabit girdi yoktur; aksine uzun dönemde tüm girdiler değişkendir.

15.Soru

İktisatla özdeşleştirdiğimiz bazı kavramlardan biri olmayan kavram hangisidir.

- A
Faiz
- B
Döviz kuru
- C
Bütçe açığı
- D
Banka
- E
Enflasyon

Yanıt Açıklaması: İktisatla özdeşleştirdiğimiz bazı kavramlar : faiz, döviz kuru, bütçe açığı, enflasyon dibi kavramlardır.

16.Soru

İKTİSADA GİRİŞ 1

Aşağıdakilerden hangisi vergi uygulamasının yarattığı sonuçlardan biridir?

- A Arz eğrisinin sağa kayması
- B Arz eğrisinin sola kayması
- C Fiyatların düşmesi
- D Talep edilen mal miktarının artması
- E Talep edilen mal miktarının sabit kalması

Yanıt Açıklaması:

Vergi uygulaması arz eğrisinin sola kaymasına neden olurken artan fiyatlar da talep edilen mal ve hizmet miktarının azalmasına neden olacaktır. Yeni denge noktası sol tarafa kayarken denge mal veya hizmet miktarı gerileyecek ve yeni denge fiyatı daha yüksek bir düzeyde oluşacaktır. Arz eğrisindeki kayma, vergi tutarı kadar olacaktır.

17.Soru

Tam rekabetçi olan bir firmanın talep eğrisi nasıl tanımlanır?

- A Esnek
- B Birim esnek
- C İnelastik
- D Tam esnek
- E Tam inelastik

Yanıt Açıklaması:

Tam rekabetçi olan bir firmanın talep eğrisi tam esnek olarak tanımlanmaktadır.

18.Soru

Azalan verimler kanununa göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A Emek girdisinin toplam ürünü zaman içerisinde negatif olacaktır
- B Emek girdisinin ortalama ürünü zaman içerisinde negatif olacaktır

- C Emek girdisinin toplam ürünü zaman içerisinde sabitlenecektir
- D Emek girdisinin marjinal ürünü zaman içerisinde azalacaktır
- E Emek girdisinin ortalama ürünü sürekli azalan olacaktır

Yanıt Açıklaması:

Azalan verimler kanunu, diğer üretim faktörlerinin üretimde kullanılan miktarları sabit iken sadece tek bir üretim faktörünün üretimde kullanılan miktarı arttırıldığında üretimin belli bir düzeyinden sonra değişken girdinin her bir ilave biriminin toplam üretim düzeyine sağladığı ürün katkı miktarlarının sürekli azaldığı durumu ifade eder. Hatta değişken girdinin (emek girdisinin) üretimde kullanılan miktarı gereğinden fazla arttırılırsa, toplam üretim düzeyi artmak yerine azalmaya başlar ve bu durumda değişken girdinin (emek girdisinin) verimi negatif olur. Yani emek girdisinin marjinal ürünü zaman içerisinde azalır.

19.Soru

Muhasebe kârı nedir?

- A Toplam hasılat ile toplam açık maliyet arasındaki farktır.
- B Toplam hasılat ile ekonomik kâr arasındaki farktır.
- C Toplam hasılat ile ekonomik maliyet arasındaki farktır.
- D Örtük kârdır.
- E Toplam maliyet ile örtük kâr arasındaki farktır.

Yanıt Açıklaması:

Kârın hesaplanmasında iktisatçılar açık ve örtük maliyetlerin toplamından oluşan ekonomik maliyeti kullanırken muhasebeciler sadece açık maliyetleri kullanır. Muhasebe kârı, toplam hasılat ile toplam açık maliyet arasındaki farktır.

20.Soru

Devletin arz edilen mal veya hizmet miktarını sınırlayarak, tam rekabet koşullarında oluşmuş olan piyasa fiyatını üreticilerin lehine arttırması yönündeki politika aşağıdakilerden hangisidir?

A

İKTİSADA GİRİŞ 1

Üretim kotaları

B

İthalat kotaları

C

Üretici artığı

D

Taban fiyat uygulaması

E

Tarife uygulaması

Yanıt Açıklaması:

Devletin arz edilen mal veya hizmet miktarını sınırlayarak, tam rekabet koşullarında oluşmuş olan piyasa fiyatını üreticilerin lehine arttırması yönündeki politika üretim kotası olarak tanımlanır. Doğru seçenek "A" şıkkıdır.

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW...

SINCE 2020